

KUMLA JÄRNVAGSSTATION OCH "VARMLÄNNINGEN" (se art. sid. 10)

Foto: Gunnar Helander

KUMLA

UTGIVARE
NILS HELANDER

1961

32:a årgången

JULBLAD

MODELL 4348

tvär
tå, modet
i år

Promenadsko i mockasinmodell med effektfulla dekorstickningar • En förväntad läst • Smidig ribbmönstrad gummisula
Materialet är slät eller buffelnarvad sida

AB LASSE BURÉN

KUMLA

DAMER SE HIT!

Efter ombyggnad av affären har vi utökat vårt sortiment med en avdelning för KORSETTER och BH, DAMSTRUMPOR och BIJOUTERIER. Just nu har vi en glänsande stor sortering i lager av de bästa fabrikat.

Som utbildad corsettier och med över 20 års praktik vill jag göra mitt bästa för att just NI skall välja den korsett eller BH, som passar just Er figur. Kom ihåg att klädkulturen börjar underifrån. Provhytt finnes.

Beställ ev. tid per tel. 708 88. Till Er tjänst!

Thyra Boström

THYRAS

TORGET — KUMLA

Spara
annonsen!

Önska en GOD JUL

med vackra blommor!

Vi ha Azaléor, Begonier, Cyclamen
Julstjärnor, Hyacinter, Tulpaner, Konvalj, Snittblommor, Blomsterkorgar
Grupper

BRUNOBORGS

Handelsträdgård

ÅBYTORP, KUMLA

Tel. 730 85

Beställningar
mottagas
tacksamt

Gör julaffärerna i

Strömstens
GARN- & TRIKAFFÄR

Tel. 701 96

ERIC ERICSSON

Självköp Telefon 703 98, 704 99

STENEVÄGEN 43

För julinköpen

rekommenderas

Anna Bergs

Telefon 702 06

TAPISSERI- & KORTVARUAFFÄR

Vid bemärkelsedagar använd Eder av
**Kumla Köpmannaförenings
PRESENTKORT**

Bokverket **KUMLABYGDEN** är utfört av **KB KUMLA TRYCKERI**

Önskelistan

Julbetraktelse för Kumla Julblad
av komminister Karl-Erik Garlöv

ÖNSKELISTA

1. Resa till månen
2. En bil
3. En liten häst
4. Moped
5. Störthjälm
6. Skidor
7. Ishockeyrör

Veckorna före jul brukar de flesta vara ivrigt sysselsatta med att tänka ut julklappar. Barn vet i allmänhet vad de vill ha. Åt dem är det därför inte så svårt att hitta på något.

Men ju äldre man blir ju svårare kan det vara att fylla önskelistan inför julen. Kanske av den enkla anledningen att ju äldre man blir ju svårare är det

att få ens djupaste önskningar att rymmas i ett julklapps-paket.

Om man intervjuar ungdomar om vad deras högsta önskan är, får man ofta till svar: att vinna en bil på lotteri, att bli idrottsstjärna eller att bli miss Sweden. Även om detta inte precis stämmer överens med våra egna önskningar, så kretsar i alla fall våra tankar ofta kring oss själva. Vi önskar att vi skall bli eftersökta, att vi skall bli populära, kort sagt: att vi skall göra succé här i livet.

Ändå är det så få människor, som har tänkt på att önska sig den finaste av alla julgåvor, en gåva för hela livet, *Guds gåva*.

Vad den gåvan innebär finns kortast uttryckt i Johannesevangeliets första kapitel: "Ordet vart kött och tog sin boning ibland oss." En aning främmande, kanske oförståeligt verkar textordet men i klartext lyder det: "Gud blev en människa och kom till jorden."

Gud, för vilken solsystem är som tomtebloss i en julgran och vars skapande tanke har trängt till kolatomens innersta byggnad, han har dock som sitt högsta och käraste verk satt människan. Människan var ämnad att som Guds medhjälpare råda över den övriga skapelsen.

Att hon istället valde att gå i Guds fiendes tjänst berodde på att Gud hade utrustat skapelsens krona med

en fri vilja, som hon tyvärr använde på ett så ödesdigert sätt. Hon fick dela det ondas villkor, synden och döden.

Men Gud övergav ändå inte människorna. Han älskade dem alltför mycket för att låta dem gå förlorade. Den enda väg till räddning ur det onda var emellertid, att en av människosläktets egna kunde gå genom livet utan att bryta mot Guds vilja och bud och därmed på en punkt bryta onskans makt. Men den prestationen kunde bara Gud själv utföra.

Så blev det nödvändigt att julnattens under skedde: Gud kom i Jesus Kristus till världen. Därmed börjar det händelseförlopp, vars resultat skulle bli att vi kan få paradiset tillbaka.

Vad har nu detta resonemang med julen, dina önskningar och Guds gåva att göra?

Jo, om det har gått upp för dig, vad som är väsentligt i livet, så blir din första önskan inför julen att den gåva, som Gud gav världen genom Jesus Kristus skall bli verklighet också i ditt liv. Utan Jesus Kristus blir julfirandet lika meningslöst som ett födelsedagsfirande utan födelsedagsbarn. Jesusbarnet får inte bara bli en gipsklump i julkrubban. Det måste bli en verklighet, som påverkar både ditt yttre och ditt inre liv. Skriv därför den här versen överst på önskelistan i år:

*Ack Herre Jesu, hör min röst:
Gör dig ett tempel i mitt bröst,
uti mitt hjärta bliv och bo,
så har jag tröst och evig ro.*

Ett bidrag till KUMLA KYRKAS HISTORIA

Av Landsantikvarie Bertil Waldén

I landshövding Ad. Mörners "Journal" (i Esplundaarkivet), denna viktiga källa till kännedom om ej blott Närke och Värmlands utan också Stockholms och Älvsborgs län under 1700-talet, finner man för år 1763 följande annotation:

"Den 26 Novemb., reste iag med Hr Capitainen Meurman och LandSecreteraren Fager till Kumbla Prästegård, ar dagen der på, som war första advent Söndagen, Uppå Hr Biskoppens och Consistorii begiäran, giöra Kumbla Församling en tienlig föreställning rörande Kyrkans nödvändiga utwidgande och andra nödige förbättringar.

Den 27de Nov., sedan Gudstiensten war slutad, trädde samtelige Socknens Jnnewånare af Mankönet fram till Choret, då iag genom tienligt Tal, på det bewekeligaste iag förmådde, sökte föreställa dem Nödwändigheten af Kyrkans tillbyggnad med mera; Men som de Nyiligen med mycken Kostnad, förbättrat hela Kyrkio Taket och Sacristian, så wille de tränga sig tillsammans någon tid,

till dess Kyrkan någon ytterligare reparation kunde behöfwa, än de nu i dessa swåra och dyra tider, wilia underkasta sig så dryg bygnads Kostnad och Beswär, i synnerhet, som Socknen, uppå min dem tillförne gjorde föreställning, redan åtagit sig, at nästkommande år, byggia ett nytt och större Fattighus wid Kyrkan. Min möda war således denna gången förgäfwes, hwar wid iag ock måste låta det förblifwa, hälst iag fant märkelig Grund och skiäl, i detta Församlingens andragande. Så snart iag hos Hr Probsten och Kyrkioherden Stenius, med åtskillige af Församlingens ledamöter, spisat midtag, reste iag till Örebro tillbakars."

Notisen talar för sig själv och tarvar knappast annan kommentar, än att det onekligen varit hugnesamt, om kumlaborna varit lika betänksamma och sparsamma på 1820-talet, då de lät sig övertygas om att deras gamla kyrka borde rivas och ersättas av en ny.

ATT HYRA Ni äger fler värdesaker än Ni tror. Bankvalvet ger Er säker förvaring. För en låg avgift kan Ni hyra ett bankfack hos oss, där Ni kan förvara Edra värdesaker brand- och inbrottskyddade bakom tjocka valvsdörrar.

För säkrare förvaring — bankfack i
SKANDINAVISKA
BANKEN

Tel.: Kamrer 700 50, växlar och lån 752 90, kassa 705 20

EKONOMISK BESKRIVNING AV KUMLA SOCKEN ÅR 1762

AV LANDSHÖVDING ADOLF MÖRNER

SAMMANSTÄLLD AV HENNING JULIN, STOCKHOLM

Greve Adolph Mörner
f. 1705 d. 1766
Foto SPA

På Kungliga Bibliotekets i Stockholm handskrifts-avdelning förvaras en av landshövdingen i Örebro län, greve *Adolf Mörner*, år 1762 författad, i praktband bunden och år 1766 åt den då 20-årige kronprinsen Gustaf (III) förärad *Kort Ekonomisk beskrivning över Nerike*. Det nämnda exemplaret av boken är jämte det i det Mörnerska släktarkivet på Esplunda förvarade original-exemplaret de enda befintliga. Ej tryckta, äro de föga kända.

Verkets innehåll är uppställt fögderi-, härads- och sockenvis och omfattar 360 foliosidor. Fem av dessa äro ägnade åt *Kumla* socken. Texten är enligt tidens sed skriven med tysk stil, vilken för oss nutida är svårläst.

Greve Mörner låter sin imponerande redogörelse föregås av en underdånig dedikation på den ordrika och

pråliga prosa, som hörde tiden till, och som i det följande återges med originalets stavning, men med svensk tryckstil.

Tolkningen från tysk stil till svensk stil är verkställd av en tjänsteman vid Kungliga Biblioteket.

"Aller Nådigste Kron Prints

För Eders Kongl. Höghets fötter understår iag mig nedlägga följande Kortta Begrep om detta mig i nåder anförtrödda Län; iag har trodt ei bättre kunna det använda, än tillienst för de dyra lius, hwilkas tillwäxande strålar giöra för framtiden alla Swänska Hiertans hopp.

Ingen del af Swea rike will wara obekant för sin Käraste Prints, af hwilken de alla wänta sig hugnad och sällhet. Han är af Gud skickad, att känna dem, på det han en gång må giöra dem lycke-

RADIO **TV**
och

Ring! Vi härmtar!

Fullständig service under ansvar

GRUNDIG och PHILIPS m. fl. märken av högsta kvalitét garanterar bästa välljud och bild - Bil- och reseradio - Bandspelare m. m.

KUMLA RADIO & TV

KOPMANGATAN 1 - TEL. 705 91

Kumbla Sockn.

Ettilda med Halsberg Sockn ett Pastorat, som är Regalt. Består af 61 $\frac{7}{8}$ Skatte, 23 $\frac{7}{8}$ Krono, 22 $\frac{1}{8}$ frälse och 4 hemman Säterij med ladugårdar, tillsammans 111 $\frac{7}{8}$ hela hemmantal.

Jordarterna bestå af Blå- och Kalck-lera, och på Slättbygden blåleran mest rådande; men ganska litet Swartmylla här och ther.

Induerna äro till största delen för vädrens skick. Bygd, utom ett fåtal hemman Öfver i Vallarna, som gifva litet af tillräckelig skog till förbrukning och spändning. Hvar af hälsingen är Krono 20 $\frac{1}{2}$, i nämning, Hällebräcken vid nämning, ganska litet utgöras 400 hemman på fem stycken i bondant. Består uti förvaldning af Öfverbyggen, som till uti den uti land uti byggen, sedan till den för försändelse och reparation af Örebro Post, 320 $\frac{1}{2}$ Skilling Öfver Skilling för försändelse uti byggen och byggen.

liga, hwaremot dem efter Försynens milda Beslut förestår, att honom älska och vörda till de senaste tider. Öfver båda dessa Höga syftemål önskar hvar ärlig Nerikes och Wärmelands Inbyggare den Aldra högstes wälsignelse. Bland dem utbeder jag mig nåden, att alltid anses för en smickerlös älskare af Eders Kongl. Höghets Ara, och till mitt sista med allerdiupaste wördnad förblifwa

Aller Nädigste Kron Prints Eders Kongl. Höghets

Underdånigste och Troplickigste tienare

Espelunda den 20 Augusti 1766

Adolph Mörner

Beskrivningen öfver Kumla socken inledes på bokens sida. 162. För att ge julbladets läsare ett prov på den

för boken använda tyska handstilen, äro här ovan några av begynnelsetyckena återgivna i faksimil.

KUMLA SOCKEN.

Tillika med Halsberg Sockn ett Pastorat, som är Regalt. Består af 61 $\frac{7}{8}$ Skatte, 23 $\frac{7}{8}$ Krono, 22 $\frac{1}{8}$ frälse och 4 hemman Säterij med ladugårdar, tillsammans 111 $\frac{7}{8}$ hela hemmantal.

Jordarterne bestå af Blå- och Kalck-lera, och på Slättbygden blåleran mest rådande; men ganska litet Swartmylla här och ther.

KUMLA MUSIKAFFÄR

Hagendalsvägen 14 - Telefon 710 08 - Postgiro 36 71 61

Specialavdelning för grammofonskivor
(med postorderförsäljning)

PIANON — marknads förnämsta märken

Allt inom branschen
Reparationer, uthyrningar
Undervisningskurser
för ett flertal
instrument

Socknen kan anses mest för vacker Slättbygd, utom 24 hela hemman Öster i Socknen, som hafwa nödig och tillräckelig skog till hustimber och Gårdfång. Här är belägen en Krono- Allmänning, *Hällebråten* vid namn, ganska liten, ungefär 400 famnar på hvar sida i trekant. Består mästadelen af Granskog; som till intet annat än wed är nyttig, sedan till den för händer warande reparation af Örebro Slott, 320 st. Ställnings Spiror blifwit therstädes utsynte och tagne.

Widare Upodlingar utom Odal Ägorne, än hwad redan skiedt, lär ey fort wara att förwänta, emedan utrymmet till hemmanen är här nog knapt; dessutan på en del litet, och en del, alsingen tillgång på nödigt mulbete.

De betydligaste Måssar och Kiärr, som kunna med någon omkostnad fruktbar göras, äro följande: *Ekeby* Mässen, den man i det minsta skattar ungefärligen till 600 tunnland och tillhör två tredjedelar ther af, Skattehemmanet *Ekeby*, och en tredjedel, två hela fräsehemman *Norra Moses*; Kan igenom utdikning göras tienlig både till Åker och Äng; Är nu bewäxt med rödmåse; Men jordmånen eliist swart Dye, utan minsta skogsbuske, till mulbete dock aldeles oduglig. Efter de Äldste Socknamännernes afgifne berättelse, skall therstädes i theras Förfäders tid, warit stor och mogen skog. Ett litet stycke deraf, i nord Östra Kantnen, har man i torra Åhr, funnit wara tienligt till torftägt.

Stobla Mässen, i hwilken åtskillige kringliggande hemman hafwa del, är mest i senare Åhren blefwen inhägnad, samt af dem årligen effter handen upodlad och nyttiad både till Slätter och mulbete.

Åkren besås hwart annat år, och brukas den i Allmänhet tämmeligen wäl, både med Plog, Årder och harf; men på Slättbygden och flacka leran är den gamla Nerikes Seden ännu bijbehållen, at för mycket höga Åkren mitt uppå.

Tillräckeliga Dikens nytta och förmån, hafwa desse Inbyggare effter handen börjat finna; hwarföre the, uppå undfångne tienlige Föreställningar, nu mer, än mot förra wanligheten, sig ther om beflita.

Här sås Råg och Hwete; men mest Korn och Bland Korn, samt något hafra; och kan man i allmänhet räkna höst- och wår-Sädet till hwarje helt hemman mellan 10 à 15 tunnor. Den Årliga Åringen kan räknas i goda År, på Blå- och Kalck-leran till Siette och Siunde Kornet, och på Swartmyllan, som är ganska ringa, nionde och tionde Kornet.

Ången, som ey högre på hwarie helt heman kan anses, än till 40 högst 50, här så kallade och brukelige Ändlass hö, utom hemmanen *Ekeby*, *Ballerstad* och *Norra Moses*, jemte några hemman i skogsbygden, wanskiötes här nog, emedan den i Allmänhet, af de mindre efftertänksamme Hushållare, lämnas till bete alt för sent in på hösten och till någon del betas äfwen om wåren.

Spannemålen är den förnämligaste Producten i denna Socknen, hwar jemte en del hemmans Åboer, hwilka tillika äro Gewärs Smeder och Handtwärkare wid Örebro

factorie, hafwa genom deras Arbeten, när några Beställningar blifwa factoriet tilldelte, någon förtienst.

På Krono Allmanningen *Hällebråten*, fräsehemmanet *Norra* och Skattehemmanet *Måsby*, och Fräsehemmanet *Byrstad*s Agor, äro tillräckelige Kalck och Stenbrått, hwar af Åboerne, som bruka hugga mycken Golf och trappsten och äfwen Qvarn- och lijka stenar, hafwa årligen en vacker Inkomst. Några åter, som i *Södra Moses*, *Långgiälla*, *Örstad* och *Elfwestad* Byar pläga umgås med Kalck- och Tegelbränning, kunna icke hafwa någon serdeles förtienst ther wid, emedan the merendels äro skoglöse, och således till deras bränning måste köpa eller stjäla wed, och skaffa sig gammalt hus timber från nog aflägsne orter.

Efter Hindersmässmarknad i Örebro, eller längre fram, då Spannmålen giäller som mest i Bergslagerne, äro these Sockneboer mest stadde wid penningar, och afbörd sig sine Skatter och utlagor.

Uti Socknen är en fattig Stugu, wid kyrkan, hwarest nu allenast trenne personer underhålles; men dessutom, äro 40 fattige, som niuta hjelp af fattig medlen, till 360 à 400 Rdr R:mt årligen.

År 1757 blef här ett Sockne Magazin af trä uppbygdt och i stånd satt, uti hwilket nu finnes ett Förråd af 126 tunnor, mest Råg, hwilket årligen genom utlåningen förökas.

Innom Socknen finnes icke flere än twenne Siöar, stora och lilla *Mo Siön*, i hwilka fångas Giös, Giäddor, Abborrar och Braxen samt Mört, och i den lilla Mosiön tillika Rudor af anseelig storlek.

I Socknen är allenast Säteriet *Säbylund*, med ladugården *Sättran*, tillsammans 4 hela hemman wäl underhållit och till åker och äng brukat. Possideras af framledne Presidenten uti Kongl. Giötha Hofrätt, Baron Germund Cederhielms Änkie-Fru, Grefwinnan Anna Maria Lewenhaupt.

Tynninge 2 hemman Krono, Lieutnants Boställe wid Östra Nerikes Compagnie af Kongl. Lifregementet. Har Characters Byggning och i godt stånd.

Kibla 1/2 Krono, Lieutnants Boställe wid Örebro Compagnie af Nerikes Infanterie, utan Characters Byggning."

Landsantikvarien Waldén, Örebro, lämnar år 1960 om Mörner följande meddelanden: F. 1705 1/1, Greve, herre till Esplunda i Rinkaby socken och Edsberg i Sollentuna socken i Uppland. — Auskultant i Göta hovrätt 1721, i Svea hovrätt 1727, E. o. kammarjunkare i Kammarkollegium 1728, Krigskommissarie i Krigskollegium 1732. Krigsråd 1737. R N O 1748. Landshövding i Stockholms län 1750—51, i Älvsborgs län 1751—56. K N O 1751. Landshövding i Närkes och Värmlands län 1756—66, utämnd landshövding i Kopparbergs län, vilket ämbete han dock aldrig tillträdde. D. 1766 31/8 på Esplunda, begravnen i Rinkaby kyrka.

I Bergs år 1847 utgivna Sv. Konversationslexikon betecknas Mörner som: "En redlig, välsinnad man, med sann gudsfruktan och en upphöjd karaktär. Driftig och nitisk som ämbetsman, tillika lärd och har efterlämnat flera arbeten i handskrift bl. a. Beskrivning öfver Nerike och Värmlands hövdingedöme m. m."

Välkommen och köp **BLOMMOR**
till julbordet!

Fylsta Handelsträdgård
LENNART WESTERGREN

Telefon 702 53

Beställningar av kransar och buketter mottagas

VESTAPRÄSTERNA

deras tjänst och boställe

AV JONAS L:SON SAMZELIUS, UPPSALA

2.

På grundval av besiktningsprotokoll, som bevarats i sockenarkiven, nu i Uppsala landsarkiv, och i Domkapitlets arkiv i Strängnäs, kan man vida lättare följa en boställsgårds historia än en bondgårds eller en herrgårds, där mestadels brandförsäkringshandlingarna få hjälpa en fram. Den första synen i Vesta hölls 1714, då den förste innehavaren, Olaus Rivulander, var död.

I mangården funnos följande hus: sätesstuga, gäststuga, en stuga öster på gården med källare, bryggshus, två dubbla bodar väster på gården, 3ne andra bodar användas som redskapshus, 2ne bodar söder på gården, "hemlikit huus emillan bodarne". Gården stänges med tvänne portar, den ena östan med tak över och den andra med en huv, som gammal och "krasslig" synes vara.

I ladugården finnas ett stall med sex spiltrum, mitt emot en foderlada, ett fåhus, en loge med tvänne golv, ett fårhus, ladugårdens stängsel. Det hus som finns vid östra porten till mangården kan till ingången bekvämligen vändas åt ladugården och bekvämligast till svin brukas.

Ett pörte utom gården måste nedtagas och förbättras. Eljest finns till detta hemman liten trädgård av tvänne aplar, trenne oxlar och en hop häggar, humlegård till 190 stänger, osv.

Som synes var det många hus i anläggningen, men man skilde noga på mangården och ladugården, en i äldre bondgårdar vanlig anläggningstyp.

Lärarinnan Anna Dahlström med sina många elever. Den sjätte i översta raden från vänster är Jonas L:son Samzelius, framförallt känd som chefredaktör för det stora bokverket Kumlabygden med Kumla stad och Kumla landskommun som utgivare. (N. H.—r)

Jag äger också kortet men det blev förlagt när jag bytte bostad för fem år sedan. Julbladets kopia är rätt tydlig. Men det är svårt att kombinera namn och utseende. Tre av min barndoms lek-kamrater ser jag dock, Axel Björkman (nr 3 fr. v. övre raden), Gunnar Persson (nr 3 fr. h. i nedre raden) och Oskar Lithell (nr 2 fr. v. näst nedre raden), alla tre från Hjortsberga. Vidare skymtar mina dubbelsysslingar Greta o. Anna Larsson, Blacksta, min syssl. Elias Larsson, Rala, Lotten Ljung, Hjortsberga, Johan Behrns syster, ett par systrar Annell från Vesta osv. (J. L. S.—s)

Småskolan i Hjortsberga-Vesta omkr. 1893—95.

Visst vore det trevligt med något
**nytt i möbleringsväg
till jul!**

Stort lager av
MÖBLER, MATTOR m. m.

Titta in till

LITHELLS MÖBLER
TEL. 70149 · KUMLA

Syföreningssammankomst på Vesta komministergård

reparation användas som arrendebostad, togs densamma i besiktning, därvid utröntes bl. a. att rummen i nedra botten vore endast 7 fot höga, att bjälkarna lågo synliga under taket, att kakelugnar icke funnes men däremot murade öppna spisar, att trossbottnar saknades i husets undervåning samt att yttertaket vore i hög grad förfallet."

Efter åtskilligt meningsutbyte förklarade församlingsombuden (förv. Emil Mannerfelt, Säbylund, och nämndeman Anders Petter Andersson) att de icke påyrkade byggnadens insynande såsom laga hus å blivande lönebostället.

Boställsinnehavaren hade aldrig bott i Vesta. Nya överloppsbyggnader nämnas, bl. a. bostad för arrendatorn.

Enligt meddelande av boktryckare Nils Helander revs byggnaden 1919 och återuppfördes i Södra Mos, där den en tid användes som barnhem.

Den ursprungliga manbyggnaden fungerade således hela tiden som bostad åt Kumlas och Hallsbergs komministrar till 1907. Man kan fråga sig om den gamla bondgårdens manbyggnad övertogs 1691 och 1692 av kaplanen eller om nybyggnad då uppfördes. Närmast till hands ligger nog att misstänka att den gamla bondgårdens stuga alltjämt fungerade och av komminister Oman sedermera tillbyggdes enligt vad ovan nämnts. En invändning kan möjligen vara att byggnaden vände gaveln mot gatan, vilket ej var vanligt i radbyarna. Här emot talar å andra sidan de anmärkningar mot husets omvårdnad, som finnas i protokollet efter den förste innehavarens död.

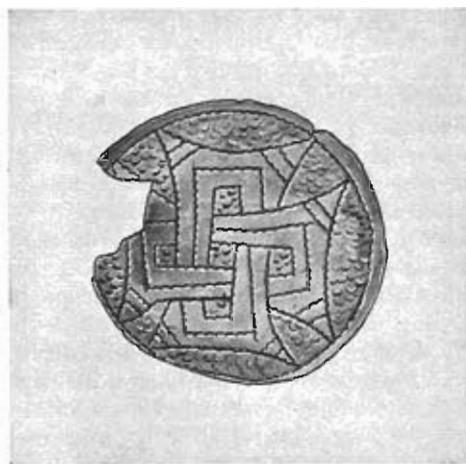
Om manbyggnaden anföres: "En sätesstuga der uti ett takfönster samt 2ne dito på wäggen utan foder, spijs med bakugn samt 2ne spiäll, dock en forma, det ena spiället sönder, lagas med 1 daler 16 öre och spisen rapas med 1 daler, gör till sammans 2 daler kopparmynt 16 öre. (Med forma menas spjällram av järnlister, vari spjället skjutes in och drages ut.) Oansenlig döör med

gångjern utan låås och klinka allenast en liten haspe, på golfwet fattas 3 tellior, som kosta med arbetslön och infattningar 3 daler kopparmynt.

Låset som fattas kostar 1 daler 16 öre och måste dören göras ny emedan hon är för låg och kort, der till anständigt foder, således kommer stäcken öfwer dören att så när afhuggas... 4 daler kopparmynt 16 öre." Så fortsätter det med "rutna" stockar och tak m. m. 2ne hägar och en oxel ha stått för nära husen och vållat röta.

Vore det fråga om en nyuppförd byggnad skulle man vänta en särskild anmärkning. Säkerligen är det fråga om den gamla bondgården.

Därmed är den gamla prästgårdens innehållsrika men litet vemodiga saga all.

KUMLABYGDEN

Forntid - Nutid - Framtid

Redigerad av Jonas L:son Samzelius

Band I: BERG, JORD OCH SKOGAR
Av Josef Eklund, Arvid Bergdahl och Sten Florin

Band II: FORNMINNEN OCH ORTNAMN
Av Sune Lindqvist och Lars Hellberg

Utkommer under 1962

Pris: Halvklotband 40 kr; Helklotband 45 kr

DISTRIBUTION: DOHLWITZ BOKHANDEL

En lämplig julklapp!

Allt för JULBORDET! Stort sortiment av specerier, konserver, delikatesser m. m.

men alltjämt som specialitet: förstklassiga

charkuterivaror från

egna fabriker

Lithells FÜR
GOD
MAT

I väntan på tåg...

Septembersolen strilar in varm och breder ut sig i väntsalen. En bastant yngling står och dividerar vid biljettluckan och upplyser för säkerhets skull biljettförsäljaren om, att platsen han skall till ligger i Norge.

På en av hallens bänkar sitter en äldre dam, som tydligen tagit god tid på sig och nu suttit länge och väntat, så pass att reselektyren redan var genomgången. Hon plockar i sin väska och kastar då och då en blick på stationsklockan. Ett godståg susar förbi och skymmer utsikten; tåget är långt, dunket från skenskarvarna ihållande, tills sista vagnen passerat, då det åter blir tyst och stilla.

Den bastante ynglingen vid biljettluckan försöker övertyga den polisongförsedde biljettförsäljaren om fördelen med semester så här på eftersåsong — han duar försäljaren, som sitter stadigt i sin stol bakom glasbarriären och arbetar vant med sin biljettmaskin. Han svarar knapphändigt ynglingen, som flyttar fot då och då, och därmed visar sin iver, han har ju strängt taget inte tid att stå här och prata. Biljettförsäljaren i sin tur tycker också att han inte har tid att fortsätta samtalet, han har ju så mycket annat att pyssla med. Biljettköpet avslutas och den bastante ynglingens stämna fyller fortfarande vänthallen; han tror att han måste tala extra högt för att biljettförsäljaren skall kunna höra honom.

Svängdörrarna slås upp och en vitklädd blondin kommer in och går raskt mot biljettluckan. Den bastante ser nöjd ut, och detta går faktiskt att avläsa på hans breda ryggtavla. Han samlar ihop sina biljetter och tillbakapengar, och visar sitt ansikte, och på bråkdelen av en sekund har han svept över blondinen med sina blickar. Han passerar henne och lämnar väntsalen; i andanom är han redan i Norge vid fjäll och fjord med kastspö och fiskelycka.

Den gamla damen på bänken har upptäckt blondinen och iakttar henne allt under det hon ånyo letar i sin väska. Hon vet inte vad hon letar efter, och kan inte frigöra tankarna från blondinen, som verkligen har fångat hennes intresse. Det tar ytterligare en stund innan tankarna flyter samman med vad händerna gör och skall göra. Den gamla uppfattar sin situation och sin tankespriddhet, och en våg av rädsla för begynnande åderförkalkning strömmar genom henne. Hon letade ju efter tågbiljetten — tågbiljetten, som hon håller så hårt i sin hand. Intresset för blondinen kommer åter och hennes undran är nu om den sköna är gift. Det är hon nog trots sin ungdom, folk gifter ju sig så unga nu för tiden. Plötsligt ändrar den gamla tankegång, när hon upptäcker stinsen med sin signalspade på perrongen. Hon samlar ihop sitt och beger sig mot utgången i tron att det var hennes tåg, som var på ingående. Det var det inte — det var ett tåg, som inte hade den ringaste tanke på att stanna i Kumla. Hon går och sätter sig igen; under tiden hade blondinen lämnat väntsalen där endast dofter av hennes parfym hängde kvar. Den gamla hade redan glömt den sköna och ägnade sig nu med förfäran åt två

raggjarbrudar, som hade kommit in och tänt sina cigaretter. Den gamla stirrade mållös på de tuffa fliekorna, som knappast kunde vara äldre än 14 år, och som förde en sådan fruktansvärd från konversation mellan halsblossen. Hur kan dom klä sig så ovårdat och slarvigt tänkte den gamla, som inte visste att de två raggjarbrudarna hade ägnat mycken tid och möda åt sin klädsel. Man hade gemensamt med stora ansträngningar krymt ner sina jeans, som nu satt fastare på låren än deras eget skinn. Deras otvättade långa hår hade till nyss varit upprullat på kulörta papiljotter — ögonskuggorna var oerhört överdrivna och det lilafärgade läppstiftet hade ristat ojämna konturer. Den gamla kände sig besvärad och olustig av deras närvaro, hon drog åt sig sin väska och flyttade till annan plats, där hon inte heller trivdes utan gick snart nog mot utgången och försvann på perrongen. Raggjarbrudarna hade aldrig upptäckt den gamla, hon var fullkomligt luft för dem. De diskuterade livligt några grabbar, som gjorde lumpen i Örebro och dit beslutade man sig nu för att lifta i stället för att kosta på sig tågresor. Fimporna slängdes och så krattade man igenom hårsvallet med en metallkam, kontrollerade sedan resultatet i en spegelbit. Man kunde i de stela ansiktsdragen skönja en viss tillfredsställelse, så resultatet var tydligen gott. Så skred raggjarbrudarna iväg på mjuka mockasiner mot lift och äventyr. Väntsalen låg åter tyst och stilla.

Snart skulle det komma nya väntande resenärer, ovetande om den gamla damen, som nyss hade suttit här och nu var på väg till någonstans; man visste heller ingenting om den bastante och hans reseplan, eller om blondinen och raggjarbrudarna. Så är det i en väntsal där människor kommer och går, och där man endast stannar upp ett tag — i väntan på tåg. *Walter Holmström*

Den bästa julklappen

— EN SPARBOK I

Svenska Handelsbanken

Kumlabokens första band

En sakkunnig anmälan av statsgeologen, fil. dr WALTER LARSSON

Första bandet av den sedan länge planerade Kumlaboken har nyligen utkommit. I Kumla Julblad 1957 lämnade arbetets redaktör, förre universitetsbibliotekarien, fil. dr Jonas L:son Samzelius, Uppsala, bördig från Hjortsberga i Kumla och känd för sitt stora intresse för sin hembygd, en redogörelse för det stort upplagda verket, vars första volym då beräknades utkomma under den närmaste tiden. Förseningen på nära fyra år kan emellertid redaktören ej lastas för.

Bokens fullständiga titel är: "Kumlabygden. Forntidnutid-framtid. Utgiven av Kumla stad och Kumla landskommun genom Jonas L:son Samzelius". Den nu föreliggande första delen, som omfattar 475 sidor, har under rubriken: "Berg, jord och skogar". Därmed antydes, dels att denna volym är ägnad åt den geologiska bakgrunden till Kumlabygdens nuvarande naturförhållanden, dels att framställningen är uppdelad på motsvarande tre avsnitt. Dessa ha skrivits av tre på var sitt område högt kvalificerade fackmän.

Fil. dr Josef Eklund, geolog vid Sveriges Geologiska Undersökning, Stockholm, född i St. Mellösa och känd av många kumlabor från den tid han ledde de geologiska arbeten, som föregingo anläggandet av Kvarntorps skifferoljeverk, beskriver Kumlabygdens geologiska historia från äldsta tider fram till istiden. Han rör sig i denna skildring med miljoner och till och med miljarder år så ogenerat, som blott en geolog kan göra. För både urberget och de på detta liggande, yngre, fossilförande formationerna gäller, att Kumlatraktens berggrund på ett intresseväckande sätt placeras in i ett större sammanhang, som inte bara omfattar Nerike eller Mellansverige utan i många fall sträcker sig vida längre. Åtskilliga nya observationer och synpunkter beträffande Nerikes urberg meddelas, delvis som resultat av de senare årens prospekteringsflygningar och uranletningar.

Den som i likhet med mig växt upp i Nerike och från tidiga barndomen lärt känna den karakteristiska och fantasieggande lukten från de alunskiffereldade kalkugnarna i Yxhult och som senare, ehuru mera på avstånd, sett industrien vid Kvarntorp växa fram, läser med speciellt intresse Eklunds ingående skildring av den kambrisk-oroviciska lagerföljden. De många bormingar, som utförts genom denna lagerserie i Nerike och på andra håll, särskilt i avsikt att fastställa den olje- och uranrika alunskifferns utbredning och beskaffenhet, erbjuda helt andra möjligheter än tidigare att rekonstruera naturförhållandena under den tid, i runt tal en halv miljard år avlägsen, då dessa sandstenar, skifferar och kalkstenar avlagrades. Eklund försummar icke att utnyttja dessa möjligheter.

Han ger en fascinerande framställning av de från tid till tid skeende växlingarna i kambrosilurhavets utbredning, djupförhållanden och livsbetingelser i Syd- och Mellan-Sverige.

De olika industrier, som bygga på Nerikes alunskiffer och kalksten — kalkstensbrytning, kalkbränning, utvinning av olja, gas, uran, svavel etc., tillverkning av gasbetong — behandlas på ett initierat sätt, och Eklund är optimistisk beträffande alunskifferindustriernas framtid. I ett avslutande kapitel skisseras ett projekt att använda skiffergas från Nerike som reduktionsmedel för Bergslagens järnmalm. Beträffande skifferoljeverket vid Kvarntorp delar som bekant Oljeskifferutredningen icke denna optimism utan har nyligen föreslagit, att verksamheten där nedlägges.

Eklunds bidrag till Kumlaboken är välskrivet och av största intresse även för fackmannen. För de läsare, som icke äro närmare bevandrade i den geologiska termfloran och därför kanske finna vissa delar av framställningen mindre lättillgängliga, må påpekas, att i slutet av boken är införd en ganska omfattande lista med ordförklaringar, vilken bör vara till stor hjälp.

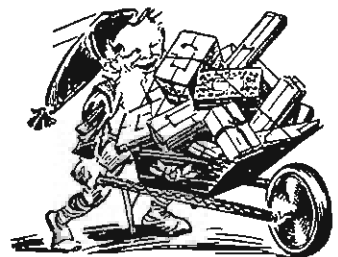
Där Eklund slutar, tar Arvid Bergdahl vid. Denne, fil. dr och lektor, numera bosatt i Lund, men tidigare lärare vid Samrealskolan i Hallsberg och lektor vid läroverket i Karlskrona, beskriver "Det glaciala landskapet", som han grundligt lärt känna genom mångåriga undersökningar i centrala och södra Nerike, vilka undersökningar resulterat i ett flertal uppsatser i olika publikationer (även Kumla Julblad) och delvis ingå i hans doktorsavhandling av år 1953. I nu föreliggande bidrag skildrar han naturförhållandena i Kumlatrakten under istiden och isavsmältningen samt de olika faserna av havets försvinnande från Nerike (Yoldiahavet, Ancylussjön, Litorinahavet), dvs. i stort sett de senaste 10 000 årens naturgeografiska utveckling. I det sista kapitlet berättas om Mosjöns öden fram till senaste tid.

Förutom åt isälvarnas avlagringar, rullstensåsarna, och de för mellersta och västra Nerike så karakteristiska drumlins (stora, under isen bildade och i isens rörelseriktning utsträckta moränryggar) har han särskilt ägnat sig åt studiet av de smärre randmoränvallar, som genom sin riktning ange israndens läge och förlopp under olika stadier av isavsmältningen. Härigenom har han klart kunnat visa, att under iskantens reträtt åt norr över Nerikesslätten isälvarna mynnat i mer eller mindre djupt i isen inbuktande mynningsvikar, estuarier. Som bilagor ges förteckningar med kortfattade uppgifter om bl. a. riktning och storlek av 79 drumlins från mellersta delen

Julklappsfrågan för hela familjen löses lättast genom besök hos

Fredås MANUFAKTURAFFÄR
JOHANNES KYRKOGATA - Tel. 704 63

Vår paroll: *Goda varor till låga priser*

KUMLA OCH JÄRNVÄGEN

100 år sedan linjen Hallsberg—Kumla—Örebro byggdes

Av Sture Hoffman

Begreppet Kumla socken—municipalsamhälle—stad—landskommun har två egentliga "upphov" i vår tid: dels skoindustriens uppsving, efter handskomakeriets utveckling till maskinell drift, och dels järnvägsförbindelsen mellan stambanenätets Hallsberg och Köping—Hultbanans/Nora Bergslags Järnvägs "utgångspunkt" Örebro. Det var just i denna residentsstad som järnvägsfrågorna debatterades och ventilerades av dem som hade hand om pengapungen på den tiden: brukspatroner, godsägare och "nykomlingarna", dvs. de hastigt vordna nyrika. Det var också dit som Adolf Eugène von Rosen styrde färden för att på ett möte i Karolinska läroverkets aula söka proselytera för järnbanorna i vårt land, sedan dessa slagit genom t. o. m. i våra broderland Danmark och Norge och främst i England.

Att han lyckades är en annan historia, som väl vid ett senare tillfälle kan berättas i denna hembygdsskrift, ty den här gången gäller det ju främst att beröra synpunkter på vad järnvägen, ursprungligen och ända fram till

vår egen tid, betytt för befolkning och allmänna näringslivet i Kumla. Det kan också framhållas att efter den första perioden av järnvägsbyggande i vårt land, då nära nog varje mellansvensk brukspatron med någon självaktning skulle ha åtminstone några kilometers absolut egen järnväg — även om närmaste grannen höll på att bygga åt sig själv några kilometer banvallar och inköpt rullande material hos exempelvis Kristinehamns mekaniska — har utvecklingen gått vidare till dagens slogan "Svenska folkets egen järnväg". Och det ligger åtskillig sanning i påståendet även om man samtidigt och paradoxalt nog kan komma till annan och mera byråkratisk tolkning.

Den 30 mars 1860 kunde örebropressen meddela att statsutskottet godkänt Kongl. Maj:ts förslag att sammanbindningsbanan Örebro—Hallsberg skulle byggas av staten själv. Men stationen i Örebro skulle kostnadsfritt ställas till förfogande! Detta var ett oeftergivligt villkor och vållade många och långa kommunala debatter i

av slätten och ej mindre än 200 randmoräner från endast Kumla stad och socken.

Bergdahls framställning, som liksom boken i övrigt är rikt illustrerad med kartor och fotografier, är lättläst och i bästa mening populärt hållen.

Det tredje och sista bidraget i boken är skrivet av laboratorn, fil. dr Sten Florin, Uppsala, kvartärgeolog, botanist och arkeolog, och behandlar vegetationens, särskilt skogens, förändringar efter istiden i samband med klimatförändringarna och landhöjningen. Med en redogörelse för egna och andras forskning över dessa frågor i Nerike och angränsande landskap som bakgrund framläggas här resultat från nya undersökningar av torvmarsklagerföljder från Mosjön och Mossbymossen, den senare numera helt försvunnen genom oljeskifferbrytningen vid Kvarntorp. Genom att vid pollenanalysen av dessa provserier hänsyn även tagits till frekvensförändringarna av olika örtpollenslag, inkl. sädesslag och ogräs, ha vissa slutsatser kunnat dragas beträffande det äldsta jordbruket i Nerike. Detta synes i Mossbyområdet ha börjat framträda omkring 3 300 f. Kr. (under senatlantisk värmetid motsvarande trindyxtid vid slutet av äldre stenåldern), dvs. lika tidigt som i övriga Norden.

En och annan finner nog pollendiagrammens till synes nyckfulla mönster av kurvor avskräckande, men jag kan försäkra, att den som gör sig mödan att sätta sig in

i deras betydelse — och det är lättare än man tror — kommer att finna, att de i själva verket erbjuda ett synnerligen intressant studium.

Med boken följer en färgplansch, som innehåller en karta över Nerikes kambro-ordovicium och en profil genom Yxhults fossilförande lagerföljd, båda sammanställda av Josef Eklund, samt en ovanligt vacker karta i skalan 1:50 000 över Kumlatraktens jordarter och fasta fornlämningar, som upprättats av Arvid Bergdahl och Harald Rydberg. Förutom hela Kumla stad och socken samt Hallsbergs köping omfattar den större eller mindre delar av Hallsbergs, Hardemo, Kräcklinge, Täby, Mosjö, Gällersta, Ekeby och Sköllersta socknar.

Till vart och ett av de tre bidragen är bifogad en litteraturförteckning. Värdefullt är även det detaljerade register, som avslutar boken.

Slutintycket av boken blir: ett innehållsrikt, vederhäftigt, välredigerat och vackert arbete, som bör i högsta grad kunna vara av intresse inte bara för kumlaborna själva utan också för närkingarna i gemen och även kunna läsas med god behållning av varje naturhistoriskt och kulturellt intresserad svensk över huvud. Att döma av denna första del synes det samlade bokverket i sex band om Kumlabygden kunna bli en "hembygdskbok" av en standard med få motstycken i landet.

Walter Larsson

WERNER HARDMO

KÖPMANGATAN 30

Tel. 703 64, 796 02

S Snabbköp

SPECERI

CHARKUTERI

MJÖLK

BRÖD

Örebro både bland de styrande och dem som ägde den av järnvägens dragning berörda tomtmarken. Utskottets beslut var föregånget av "flera timmars öfverläggning och tvenne woteringar", då många talade för lägre belopp än man begärt, nämligen 1762478 riksdaler. Mellanskillnaden borde, ansåg man, "ortens innewånare" — bl. a. kumlaborna — bidra med för de fördelar man skulle vinna! Sedan återstod vad de fyra stånden ansåg om banbygget och dess nödvändighet. Ja, man kom så långt bort från praktiskt argumenterande att man ville bygga två stationshus i Örebro — ett för KHJ och ett för SJ — men i direkt anknytning till varandra och med samma bro över Svartån, där denna alltjämt ligger i nära nog sitt ursprungliga skick. I slutet av april kom överste Ericson med en del "sakkunniga" personer för att syna den stakning som greve von Rosen redan gjort. Denna gick (som man ser av kartan) från Hallsberg över Sanna, Hjortsberga, Säbylund, Gällersta och fram till Skebäcks lastageplats i Örebro. Ty från Skebäck gick båtar till och från Stockholm; från Skebäck hade man projekterat ett sammanbindande kanalbygge — Svea kanal — som ännu år 1961 har en viss aktualitet om än mera kuriosabetonad.

Och så kunde man sätta igång det banbygge mellan Hallsberg och Örebro, som bidrog till att göra både Hallsberg och Kumla till *sambällen*. Den 21 juni 1862 hade man terrasseringsarbetena klara för sammanbindningsbanan och började utläggningen av slipers och räler (= räls) från den punkt strax söder om Kumla, där man året tidigare måst avbryta järnvägsbygget på grund av den annalkande vintern. "Arbetsstyrkan har i regel uppgått till sammanlagt 100 man", hette det i en annan notis. Tisdagen den 1 augusti 1862 — alltså för 100 år sedan nästa år — kunde man så för första gången öppna järnvägen Örebro—Hallsberg—Göteborg (via Kumla). Den 9 juli samma år kom Carl XV med uppvaktning till SJ:s stationshus i Örebro (man hade beslutat bara ett som väl var), och han fortsatte efter tio minuters rast den 2 och 3/10 mil långa vägen till Hallsberg på "bara" 25 minuter. Tar det kortare tid i våra dagar? Knappast någon utveckling i detta avseende på 100 år! Under hans färd med extratåget, som drogs av järnvägens eget lok, kantades banvallen och vägövergångarna av talrika åskådare, som beundrade "den kungliga vagnen, försedd med genomgångar mellan dess olika avdelningar och invändigt klädd med rött siden".

— — —

När järnvägen drogs genom Kumla och togs i allmänt bruk låg det lilla stationshuset mitt inne i en skog. Skogen runt det lilla stationshuset lär för övrigt i stort sett ha liknat Badhusparkens tallskog! År 1862 beslöt man också att församlingen skulle få all post till Kumla station: "och betalar socknen hela den nya väskan och postboken men önskade man post (bara!) två gånger i veckan och att breven skulle utlämnas på lämpligt vis vid kyrkan om söndagarna". Det var länsman som skulle ombesörja brevbäringen mellan station och kyrka; och länsman Flycht fick också en årlig ersättning för detta sitt extra arbete hela tio riksdaler!

Den "raka" (lodräta) linjen visar järnvägens sträckning från Hallsberg över Kumla och Mosås mot Örebro. Men det intressanta "streckade" banförslaget, stakat i naturen av von Rosen, blev aldrig av: från Gällersta (ej långt från Forngården) skulle det gått mot Skebäcks lastageplats vid Slussen. Från Yxhult går nu järnvägen (t. o. m. ända från Kvarntorp) till Kumla, varifrån föreslagna järnvägen mot Västernärke skulle dragas (även den streckad åt vänster).

Men det egendomligaste just då var väl att omgivningen vid stationen kunde uppvisa en "storbebyggelse" enligt dåtida begrepp: hela sex hus fanns nämligen uppförda redan då kring Kumlas första stationshus av trä i två våningar!

I ett tidigare Julblad (1938) har gamle husaren G. A. Sjö berättat hur man körde med "Ajax" och "Tor" för att få fram grus till både banvallar och stationsområdet i Kumla. Hans far lassade gruset på vagnarna och själv gick han med maten till honom så han visste vad han berättade — så det är nog sant. Och en annan odalman (troligen Anders Persson i Granby) undrade stillsamt en gång: — Di säger att di ska' kunna ta' ännu upp te' tie oxlass på ett enda tåg, men dä kan väl allri' va' möjligt!

En sak var nog både hallsbergare och kumlingar ense om: den planerade banan skulle dras så långt utanför

INTE BLOTT TILL JULEN

utan året runt göres inköpen av tobaksvaror m. m. i

Allt för håret och rakningen

Dagstidningar och veckotidningar

Tobakshörnan

TORSTEN RISBERG - Trädgårdsgatan 3 - Tel. 707 80

Alla slags tobaksvaror, pipor m. m.

all bebyggelse som möjligt, då man fruktade att lokens skorsstensäklar skulle antända växande skog och byggnader. Och nog har stationshusen på linjen Hallsberg—Örebro legat ödsligt i förhållande till tidig bebyggelse: i Hallsberg blev det på en ödlig ås, i Kumla i en moränfylld kärrmark på Fylstaskogen och i Mosås mitt på ett "närkesgenuint slättgärde". I våra dagar har samtliga dessa stationsområden vuxit upp till blomstrande samhällen med industrier och (förutom i Mosås) till en stadsliknande bebyggelse, som långt ifrån var lika med den ursprungliga "stationsvillasamhällstypen" av låt oss säga sekelskiftets struktur i Kumla.

Man kan ju också erinra om de omotiverade och dumdristiga rallaruppträdandena vid banbygget — främst då från norska rallare — på Sannahed då man sökte storma både husarvakt och fotfolkets vaktlokaler för att beväringarna inte lät flickorna vara ifred för rallarnas privata nöjen. En gång blev det dock chock och "marschmarsch", varpå rallarna sprang för livet när husarhästarna kom; och sedan hängde de "på gärsgårdarna som frusna potatissjälkar", berättas det ännu i både Sanna och Rala.

Det är mycket som skulle kunna framhållas om den första järnvägstiden i Kumla, men jag skall bara dröja mig kvar vid ett enda: det var en i svensk press mycket uppmärksammat vokalkonsert på nyårsafton 1883. Då sändes en konsert på tråd mellan Hallsberg och Kumla med hjälp av nya moderniteten telefonen på de båda platserna. Man hade nämligen sedan någon tid telefonförbindelse mellan de båda platserna genom Bergöös i Hallsberg och kumlafirman Fosselius & Bergöö. Dåvarande hallsbergsbon Edvard Thermanius med familj bjöd några kumlavänner på en improviserad och mycket uppskattad vokal- och instrumentalkonsert — på telefonlinje! Två personer kunde i vardera luren lyssna till musik och sång innan luren måste överlämnas till nästa lyssnare. Denna privatlinje lär f. ö. ha övergått i järnvägens tjänst efter någon tid.

Vad har nu järnvägen betytt för Kumlas vandring från sex hus vid en järnväg till en modern stad?

Utom järnvägen och dess i olika avseenden skapande framtidsmöjligheter med ökade affärsförbindelser är det väl skomakeriet och dess utveckling som gjort Kumla av i dag, om man nu talar sakligt och icke sneglar åt några personella ingrepp.

Järnvägen gav dock kumlaborna och kumlaindustrierna de ursprungliga och "naturliga" möjligheterna till snabba leveranser och relativt korta (i förhållande till tidigare) restider till andra orter för utbudande av kumlaalster i någon form. Utan järnvägen torde väl Kumla i varje fall icke ha vuxit så snabbt som skedde, och knappast skofabrikationen eller dess föregångare det "maskinbetonade handskomakeriet" heller. Man kan därför tala om ett *gemensamt skapande av Kumla mellan järnväg och skoindustri*, ty de två är i Kumla och för Kumla ett. Utan det ena icke det andra!

Yxhultsbanan vid Kumlaby.

Är det för övrigt någon kumlabo som i dagens läge skulle vilja vara utan sin järnväg? Svaret kan väl knappast bli mer än ett nära nog hundra procentig nej.

När man talar om järnvägar i Kumla rinner väl också Yxhultsbanan i minnet, och man erinrar sig gamla tiders kalkstensforsling efter häst eller med oxar från Yxhult till SJ i Kumla. Dessa foror var tunga och svåra, ej minst för ungdomarna, som kanske i främsta hand fick svara för dem. Samtidigt som yxhultsbanan var klar och tagen i trafik hade en ofta förekommande signatur i dåvarande Nerikes-Tidningen "Petter Lästbom", känd och uppskattad för sina raljerande men oftast träffande skildringar från kumlabygden, kommit med ett förslag, som inte alls var orealiserbart eller fantastiskt på sin tid, som man kanske då ville tro. Han ville ha yxhultsbanan dragen västerut från Kumla och fram till Vintrosa eller Fjugesta, där man f. ö. höll på att planera för bandelen Örebro—Svartå, som också blev invigningsklar 1897. Nu finns det ännu ingen järnväg förbi Torp och fram till Fjugesta, Västernärkes naturligaste handelsplats med en ännu välkänd marknad.

Det torde finnas anledning att i något kommande Julblad återvända till järnvägen och vad den betytt för hela kumlabygden, inklusive snart historiska Kvarntorp, som jag fick vara med att premiärbesöka i maj månad 1940 tillsammans med bl. a. dåvarande landshövding Hasselrot.

Kumla Julblad

för åren 1932, 1935, 1937, 1940 och 1943 önskas köpa.

Årg. 1955—1960 kan ännu erhållas hos utgivaren på Kumla Tryckeri, tel. 708 81, 796 20.

SUNDBERG & OLSONS
FOTO GRAFISKA

Hagendalsvägen 7 KUMLA
Tel. 708 44

Vi rekommendera vår populära **PORTRÄTTSERIE**

BRUDPAR-
PORTRÄTT-
GRUPP-
SERIE-
FÖDELSEDAGS-

Foto

En kväll med folkpensionärer

Av NILS HELANDER

Motiv från 1880-talets Kumla.

En ung fru på stadshuset har ett levande intresse för sin hembygd. De gamla pensionärerna kan knappast ha någon mera uppmärksammas lyssnare än hon, när de berättar om sina mer eller mindre gripande minnen från en tid som var hård på många sätt.

En dag ringde hon upp julbladets utgivare och omtalade, att hon i sin bekantskapskrets hade flera äldre kumlabor som är goda berättare och som levat med när Kumla ännu blott var ett betydelselöst stationssamhälle. Hon hade tänkt att samla några av dessa åldringar vid en kopp kaffe i sitt hem och undrade om inte jag ville komma och prata med dem.

Naturligtvis tackade jag ja till förslaget. Det är inte varje dag man har tillfälle att få vara tillsammans med några pensionärer i den äldre åldersklassen.

Tyvänn var ett par av de inbjudna hindrade att komma med. Det dröjde inte länge förrän åldringarna vid kaffebordet började berätta om sina upplevelser. Och det unga värdfolket hjälpte dem igång, när så behövdes.

När man i över trettio år hållit på att intervjua ortsbor, så blir det givetvis ofta samma händelser som man hör berättas. Men den här kvällstuden fick jag lyssna till mycket, som jag inte hört tidigare. Flera av de omtalade särpräglade personerna är borta ur tiden men har anförvanter kvar, varför man måste vara återhållsam med pennan, även om frestelsen kan vara nog så stor att återge vissa händelser.

Under samvaron erinrade vi varandra om de gamla originalen, som man måste gå till kyrkböckerna för att få veta deras riktiga namn. Men deras mer eller mindre lustiga smeknamn, kände man till. Ur mitt "arkiv" har jag kunnat komplettera en del av vad jag hörde berättas denna kväll.

Den gamla fattigstugan, som låg på den utvidgade kyrkogårdens norra del, var ett trist tillhåll för de gamla medellösa. Där sammanfördes så många olika slags människor med allehanda lyten. En och annan med tydliga tecken på sinnessjukdom. Renligheten var det dåligt beställt med. Någon badning förekom inte, och det var

hjonen i allmänhet nöjda med. Ett besök hos dessa arma människor frestade inte till återbesök. Stanken från rummen var outhärdlig. I de små rummen bodde flera personer. Under den kalla årstiden blev det sällan någon ventilation. Att vara föreståndarinna på detta ålderdomshem var både krävande och tålamodsprövande. Minst av allt var det någon lämplig sysselsättning för kvinnor med känsliga nerver.

Fattigvårdsstyrelsen här var lika lite som i andra kommuner benägna att offra några större slantar på sina stackars församlingsbor i fattigstugan. Det skulle sparas på kommunens medel, även om sparsamheten medförde att många fick lida nöd.

Andra medellösa, som ej var intagna i fattigstugan, erhöll ett månatligt understöd av tre kronor. Det lilla understödet kunde också fås ut in natura. I ett gårdshus på fattigstugatomten utportionerades mjöl och gryn m. m. Husets källarbostad tjänade som likbod. Inte underligt, att de gamla, som man hör berätta hur det kändes att hämta ut tilldelningen från denna lokal, tycker att förhållandena nu har blivit oändligt bättre. Man har alla fått det ekonomiskt förmånligare och klasskillnaden har utjämnats. Det sistnämnda inte minst tack vare ett framgångsrikt folkbildningsarbete inom olika slags sammanlutningar, där man arbetade för människovärde och för hjälp åt dem som av olika anledningar hamnat på skuggsidan av livet. Årliga understödet till ett par makar uppgick inte till 100 kr. Folkpensionen för två har ju stigit till 4.000 kr.

Lantbrukare Johan Johansson i Södra Mos biträdde som pojke vid uppvägningen av varorna till de fattiga. Det var i regel mjöl som utdelades jämte ett par kronor i kontanter. Inte var det så mycket att få för de stackars medellösa och inte på långt tillräckligt att livnära sig på till nästa månads utdelning. En och annan, som tyckte att han fått för lite i sin påse, kontrollvägde mjölet hos "Fosseliuses", handelsboden vid Kyrkogatan.

En signatur K. A. H. berättar om den sista fattigutdelningen vid det gamla sockenmagasinet i Hardemo:

VÄLKOMMEN

och gör Edra inköp för julen av SKODON i

Skoballen

SKOLVÄGEN 3

Posthuset, Kumla - Tel. 703 37

”Det var troligen i september 1916 som en gammal gumma från en utkant av socknen kom till mig och frågade, om det kunde gå för sig, att jag hämtade ut fattigdel åt henne då hon själv inte orkade gå så långt. På eftermiddagen befann jag mig alltså ibland en liten hop gubbar och gummor, böjda av ålder och arbete, som stod utanför det gamla sockenmagasinet och tåligt väntade att ordföranden skulle komma. När han kom utfrågades de om namn och hemvist, och sedan kunde uppvägningen börja — den tog väl ett par timmar i anspråk. Jag kan ännu se för mig dessa åldringar vandra var och en till sitt med de pengar och små knyten, vilka skulle hjälpa dem i deras tillvaro, som var helt annorlunda än vår med våra mångahanda sociala förmåner.

När de äldre tala om ”originalen”, som förr vandrade omkring på vägarna, ser våra ungdomar oftast oförstående ut. När deras föräldrar slet barnskorna fanns det så många underliga typer, vilka inte så sällan blev ut-satta för okynliga pojksars spe.

En av dessa typer var ”Mutta-gubben” från Asker-sund. Han hade en låda med småsaker som han sålde. De hem, som fick besök, hade inte lätt att bli av med honom. ”Mutta-gubben” hade stora fordringar på renlighet. I en bok antecknade han de ställen som höll rent och de som slarvade med att hålla snyggt. De senare ställena besvärade han inte mer än en gång. Hos sitt värdfolk beordrade han ett ”vårtäcke” under varma årstiden och ett ”hösttäcke” vintertiden. Det förra skulle vara tunnt och det senare tjockt. ”Mutta-gubbens” gång var mycket släpig. Han tyckte inte om att man vid samtal undvek att se honom i ögonen. Då blev han arg och ville gärna knuffas.

”Larsson-Svensson” var en av de mera kända originalen under 1910—20-talet. Han hade varit intagen på sinnesslöanstalten Marieberg i Kristinehamn. Och det dolde han inte för dem som kunde få honom att berätta något om sig själv. I sina ljusa stunder visade han en förvånande intelligens och kvickhet. Han slösade ofta med titlar på dem han tilltalade. Det finns ingen historia om att han undervärderade någon. Vid 5-tiden en nyårs-morgon knackade han på hos komminister Erhard Moréns bostad vid Kyrkogatan. När den yrvakne prästmannen öppnade dörren fick han se Larsson-Svensson på trappan.

— Vad menar Larsson-Svensson att komma och väcka mej så här tidigt?

— Jo, jag ville ge domprosten tillfälle att börja det nya året med en god gärning.

— Vad skulle domprosten då göra?

— Att bju mej på kaffe.

Larsson-Svensson fick det åstundade kaffet, men först vid ett senare besök.

Larsson-Svensson var under en längre tid intagen på Sannaheds ålderdomshem, där han också slutade sina dagar. Dagligen gjorde han vandringar till Kumla samhälle och åter. En tid tycktes han inte vara nöjd med mathållningen på hemmet. Till prostgården kom han en dag och klagade för prosten Häger över den dåliga maten på Sannahed och hotade med, att ”om de inte höll bättre mat, så får de ta fattighjonen var de vill”.

”Nota-Skrika”

”Målar-Lasse”

”Nota-Skrika” kände de flesta till. Namnet hade han fått emedan han ej kunde hålla rösten i något så när samma läge när han talade. En gång hade han köpt ett lass ved. När han synade den tyckte han att den var för klen. Han gick då till vedhandlaren, höjde rösten i falsett och skrek: ”Dä va ve’ ja skulle ha å inte tandpetare.”

”Professorn” var länge ett original, som sorglöst vandrade omkring i stationssamhället. Han var värmlänning och kom som snickare till Lars Velin i Barkenlund. Med tiden spårade han ur och kom i lag med ”Målar-Lasse” och ett par av hans kumpaner. På äldre dagar fick han ärva ett par systrar. Så mycken välsignelse blev det inte med arvet, ty ”Professorn” började nu med att agera konstnär och målade stora pappskivor med allahanda motiv och köpte grammofon och massor av skivor till grannarnas stora förskräckelse.

Hemmen besöktes förr av s. k. gårdfarihandlare. Dessa kom i regel dragandes med en kärra, lastad med olika slags varor som användes i hemmen. En av dessa handlare hette Källman och han var från Öland. När han kom, samlades hela familjen omkring hans ”lager” för att välja ut något som behövdes. Dessa gårdfarihandlare sålde merendels handdukar, näsdukar, gardiner m. m. och behövde sällan presentera sina alster utan att det blev någon affär.

”Nisse Köp” var en annan ”nasare”, som flitigt vandrade omkring i stugorna. ”Ska de’ vara nära sylar, raka och krokiga — skomakare” eller ”Ska de’ vara nära band, svarta och vita — kvinnfolk?”, var hans stående frågor.

”Kvast-Fritz” var känd vida omkring. Han kallades också för Rebus. Genom att göra kvastar av kråkbärris och sälja i gårdarna klarade han sin försörjning. När han samlat en bra hög med ris, slog han sig vanligen ner vid en gård och band kvastarna. I sin ungdom hade ”Kvast-Fritz” varit gardist och då ådragit sig en sjukdom som medförde svårläkta bensår. Vid sina besök i stugorna ville han gärna berätta historier. I dessa hade han oftast själv spelat huvudrollen. Under sin gardisttid bade han en kväll varit tillsammans med en flicka, då

NYVELIUS

Linoleummattor - Fernissa - Tapeter - Sjukvårds- och Förbandsartiklar

Telefon 700 23, 705 00

sex artillerister kom och skulle ta flickan ifrån honom. Fritz ryckte då av sig sporrarna och med dessa lyckades han jaga flickkrövarna på flykten. Emellertid bar det sig inte bättre än att han själv fick ett stort hål i huvudet, så att hjärnan började rinna ut. Han gick då till en bäck, tog ut hjärnan och tvättade den och lade sedan in den igen. Detta är endast ett exempel på vilka ruskiga historier, som Fritz serverade sina kvastkunder.

"Jonas Erik" från Smedstorp var ett annat original, som levde på "Kvast-Fritz" tid men ville ha så lite som möjligt att göra med denne. "Jonas Erik" var stor och reslig och var såväl vinter som sommar iklädd ett par väldiga becksömsstövlar, skörtrock och byxor av grovt blått kläde eller vadmal. Som huvudbonad hade han om vintern en mössa av skinn och om sommarn en skärm-mössa. På ryggen bar han ofta en stor påse av lärt med läderrem. I påsen hade han samlat många olika saker såsom strumpor, garn, sill, ost, bröd, fläsk, äpplen och bär samt en större penningpung. I högra handen bar han en stor björkkäpp med självväxt handtag, direkt hämtad från skogen. På sin tid var han en duktig arbetare på Säbylund. Det påstods att en sviken kärlek skulle vara anledning till "Jonas Eriks" vagabondliv. Han tog aldrig något fruntimmer i hand, emedan han var rädd för "kvinnovärme".

Såväl "Jonas Erik" som "Kvast-Fritz" måste till slut tas om hand av fattigvården. Och på fattigtugan slutade de båda sitt oroliga liv.

Välbekant för senare tiders ordsbor var "Borsta-Kalle". Till gårdfararhandlarnas skara räknades han inte, även om han som dessa till en del försörjde sig med att i hemmen saluföra diverse saker. "Borsta-Kalle" kallades han från den tid då han sålde borstar. De senare åren försökte han sig på försäljning av korta varor, framförallt skjortor och underkläder. Förtjänsten tycktes han dock kunna livnära sig på. "Kalle" hade också kortare anställningar hos olika firmor men tycks bäst ha trivts med "affärlivet", som gav honom en friare ställning. Han ansågs vara intelligent och besökte flitigt föreläsningar av olika slag.

Våra begåvade ungdomar har numera stor chans att få fortsätta att studera om de har fallenhet härför. Studielån är inte svårt att ordna, och staten lämna rikliga stipendier till dem som har smått med slantar. Så var det inte förr. Den medellöse fick då ofta ägna sig åt ett arbete, som han hade föga intresse för. Någon gång hände det dock, att en lärare kunde intressera någon penningmagnat att ta sig an den begåvade ynglingen och hjälpa honom fram på studievägen. Ett par numera pensionerade Kumla-lärarinnor hjälpte med sina sparmedel ett par duktiga elever fram till studentexamen.

När jag tänker på dem som inte fick sin chans till utbildning, är det särskilt ett namn som jag inte kan glömma. Det är den år 1958 bortgångne John Palmborg. Nog kan man tycka att det var ett utslag av tillvarons skämtlynne att placera honom på en skofabrik. Han lär också inte ha haft det minsta intresse för detta yrke. Att han så länge blev fabriksarbetare berodde kanske först och främst på att han kommit till världen nära på en mansålder för tidigt och att hans överordnade hade

John Palmborg

så stor fördragsamhet. Med åren blev han alltmer "frånvarande" i sitt arbete, och då gick det inte längre.

Palmborg hade ett utpräglat studieintresse. Han läste bl. a. flitigt filosofi och tillhörde länge folkbibliotekets trängnaste boklånare. En tid uppträdde han som politisk agitator och kandiderade för vänstersocialisterna vid andrakammarvalet 1917. Någon riksdagsman blev han emellertid inte. Knappast två månader efter valet lämnade han politiken för alltid. Då hade han nåtts av den väckelsevind som svepte över bygden och kom först med bland pastor Oscar Emrichs metodister. En novemberkväll medverkade han vid ett möte i Natanael och förvånade sina kamrater med ett övertygande frälsningsbudskap. Emellertid stannade han inte så länge hos metodisterna utan blev salvationist. Inte heller Frälsningsarmén förblev han trogen någon längre tid. Han var på väg till moderkyrkan.

Det påstods att orsaken till att Palmborg blev en så hängiven statskyrkovän var ärkehiskop Nathan Söderblom, vars böcker han flitigt läste. Känt är att det var en prästman, som var orsaken till att den fattige skomakaren kände trivsel och fick stor lust att deltaga i det kyrkliga arbetet. Georg Magnusson, dåvarande kyrkoadjunkt i Kumla, intresserade sig för Palmborg på ett alldeles särskilt sätt och blev ett osvikligt stöd för honom. Som söndagsskollärare verkade Palmborg i ett par årtionden och tillhörde till sin död de flitigaste kyrko-besökarna.

Av de många, som tillbragt ålderns dagar på Solbacka, är det troligen ingen som trivts så bra på vårdhemmet som Palmborg. Där levde han ett bekymmerlöst liv. Folkpensionen och inkomsten från en lätt gårdkarlsyssla räckte till hans behov. Men åren tog ut sin rätt. Vandringen till och från kyrkan tog allt längre tid, stegen blev allt kortare. Och vandringen mot evigheten dröjde inte länge...

Inte kunde Palmborg hänföras till de s. k. originalen. Men han var en av de mera särpräglade kumlaborna, som man länge minns. Där om kunde vi vara eniga, vi som under några hastigt flydda timmar erinrat varandra om en gånge tids personer och händelser.

Kullbergs Efstr.

STURE MELANDER

K u m l a

S p e c i a l a f f ä r i

Manufakturvaror, Gardiner, Sybehör, Kjolar, Blusar m. m.

Telefon 700 60

STOR SORTERING AV LÄMPLIGA JULKLAPPAR

Fabrikör Karl Österberg
1859—1926

RÖSEHOLM —

bilder från en avslutad epok

Av TAGE TAPPER

Stenindustrin i östra delen av Kumla socken — vad som nu kallas Hällabrottet — är av gammalt datum. Örebro slott och Nikolaikyrkan i Örebro torde delvis vara byggda av sten som brutits i Hällabrottet redan så långt tillbaka som på 1500-talet, ja kanske ännu tidigare.

Verksamheten var dock inte särskilt livlig, men under senare delen av 1800-talet uppkom en viss högkonjunktur för stenindustrin. Orsakerna därtill var flera, bland annat kunde tidigare handbearbetning utbytas mot mera maskinella metoder — det var främst ångmaskinen som möjliggjorde detta. Vidare blev transportproblemet enklare med järnvägstrafiken, som på ett helt annat sätt kunde klara de tunga transporterna på relativt långa sträckor. En förnyelse inom arkitekturen i samband med industrialiseringens genombrott och därmed en livlig stadsbyggnad, medförde en efterfrågan av stenprodukter som aldrig tidigare. Den träbyggnadskonst som tidigare dominerat såväl städer som landsbygd, var ingen storförbrukare av natursten vare sig som byggnadsmaterial eller till utsmyckning. Det senare 1800-talets stenstäder bade därvidlag helt andra behov.

Av dessa stenhuggerier är givetvis Yxhultsbolaget både äldst och störst, men flera smärre företag växte upp och har även visat en aktningvärd livskraft och har ägt eller äger bestånd ända in i våra dagar.

Till dem som lades ned definitivt för några år sedan hör Rösehols mekaniska stenhuggeri. Det kan vara anledning till att här ägna några rader åt detta företag, som under tidernas lopp skänkt försörjning åt många familjer i Kumla.

Grundaren hette Karl Gustaf Österberg, och han var född i Hjortsberga i Kumla 1859. Liksom så många andra ynglingar började han arbeta vid Yxhults stenhuggeri och vid 21 års ålder gifte han sig med Hulda Karlsson, även hon född i Hjortsberga 1859. Det unga paret bosatte sig i en liten röd stuga, som stod på Yxhultsbolagets mark, på det område i närheten av Röse-

holm där ungdomen nu har fotbollsplan. I äktenskapet föddes fyra barn. Äldst var Brydolf (f. 1881 d. 1957), därefter dottern Otilia (f. 1884 d. 1945), Reinhold (f. 1887 d. 1960) och yngst Einar (f. 1891 d. 1949).

Karl Österberg tröttnade så småningom på att arbeta åt andra och 1890 startade han sitt företag. Han inköpte då den mark där stenhuggeriet togs upp, och gav företaget dess namn, Rösehols mekaniska stenhuggeri. Namnet Röselholm torde ha uppkommit genom ett rösel — eller en rösa som man säger — på marken ett stycke söder om skolan. Intill denna plats låg då en liten stuga, där det bodde en gumma, som undervisade barnen i läsning och skrivning. Hon kallades "Lovisa på Rösa" och var väl en tidig föregångare till Mossby skola.

Till en början gjorde Österberg legoarbeten åt Yxhultsbolaget, men tog så småningom egna arbeten, och företaget växte. När sönerna växte upp, var det naturligt, att även de engagerades i rörelsen. Den äldste — Brydolf — arbetade i företaget något tiotal år in på 1900-talet, men flyttade från hemorten vid 25-årsåldern och förestod bl. a. ett stenhuggeri i Stockholm. År 1940 flyttade han till Göteborg, tillsammans med sin hustru Bertha, som då uppnått pensionsåldern. Bertha Källander — som hon hette som flicka, — var född 1880 i Asklanda i Västergötland, och examinerades från Borås se-

Reinhold Österberg
1887—1960

Einar Österberg
1891—1949

Bengtsons Herrkonfektion

HERRKLÄDER * GOSSKLÄDER * ARBETSKLÄDER

Tel. 701 82

minarium 1899 och kom 1901 till Mossby skola som småskollärarinna. Hon gifte sig 1921 med Brydolf Österberg, men kvarstod i tjänst ända till 1940, då hon vid pensionsavgången tilldelades Patriotiska sällskapets stora guldmedalj. Bertha Österberg avled i Göteborg 1954 och Brydolf Österberg 1957.

Ottilia Österberg — näst äldst — återvände till föräldrahemmet efter några års äktenskap och blev den som vårdade föräldrarna på deras ålderdom. Karl Österberg avled 1926 medan modern — Hulda Österberg — avled i hög ålder 1941.

Reinhold — den tredje i ordningen av syskonen — blev företaget troget till dess det nedlades och fick uppleva att de gamla byggnaderna såldes och började förfalla. På de senaste aktiva åren arbetade han ensam i stenhuggeriet och så sent som på 1950-talet var han med och bearbetade sten för leverans till Sofia kyrka i Stockholm. Han avled 1960 sedan han det sista året inackorderat sig på Sannaheds vårdhem.

Yngste sonen — Einar Österberg — fick börja sköta företagets affärer redan då han var 18 år. Fadern hörde inte till de utåtriktade, och hade därför kanske litet svårt att "ta kunderna", i vilket avseende Einar lyckades bättre. Han var också företagets egentliga ledare till sin död 1949. Hans efterlämnade maka, Elsa Österberg, född Gard, är den enda i denna generation, som ännu är i livet, och det är genom hennes vänliga tillmötesgående Kumla julblad kan publicera de bilder, som beledsagar denna lilla artikel.

Låt oss nu återgå till företaget. Ångkraften möjliggjorde — som tidigare sagts — en mekanisk bearbetning av stenen, genom sågning och hyvling. Längst till vänster på vår bild av stenhuggeriet skimtar också skorstenen till "kraftcentralen", en självklar del av varje äldre industrianläggning.

Så småningom kom den elektriska kraften till bygden. År 1904 började A/B Kumla ångkvarn distribuera elkraft

Röseholm under nittonhundra-tjugotalet.

från Backa kvarn i Kvistbro och samtidigt som kontrakt tecknades med förbrukare i Kumla municipalsamhälle avtalade man också med Yxhults stenhuggeri om bl. a. "återförsäljning" av elkraft till bygden och industrierna kring Yxhult. Även Rösehols stenhuggeri kom att tillhöra Yxhultsbolagets elabonnenter under många år, men bröt sig så småningom ut och övergick till LEA-bolaget, som sedan 1951 övertog distributionen i Hällabrottet i sin helhet.

När företaget var som störst sysselsattes ett 20-tal anställda och leveranser skedde över hela Sverige. Sålunda levererade man sten till lasarettet i Sundsvall, till Sundby sjukhus i Strängnäs, Norrköpings Tidningar, centralstationen och teatern i Eskilstuna, till en del kyrkor och många privathus.

Namnet Röseholm förbindes i dag nästan enbart med det ståtliga bostadshuset i vägkorset vid den s. k. Holmagatan. Detta byggdes av Karl Österberg och hans söner i början av seklet. Den lilla röda timmerstugan ansågs så småningom både för liten och för dålig för en framgångsrik företagarfamilj och så stegade Karl Österberg upp en rejäl fyrkant på den fina hörntomten. Bygget pågick under flera år och kalkstenen dominerar i huset. Både souterängvåningen, den ståtliga fritrappan, innertrappor och vissa golv, spismonteringar o. d. gjordes av material från det egna stenhuggeriet. Man ville inte sätta sig i skuld för huset och tog det därför litet försiktigt. Men gediget skulle det vara! År 1903 började man bygga och först 1917 stod det färdigt och man flyttade ur den gamla stugan, som revs då den stod på ofri grund.

Den som i dag vandrar genom salarna i denna byggnad, kan inte undgå att se vilket ståtligt och vackert hem det en gång måste ha varit. Samtidigt överfaller man av vemodiga känslor och tankar på alltings förgänglighet. Förfallet kommer fort, när underhåll och regelbunden eldning och vård eftersättes.

Även stenhuggeribygnaderna förfaller och det stora stenbrottet har i flera år varit vattenfyllt. Men de finns ännu kvar som minnesmärken över ett par företagargenerationers idoga arbete. Minnen från en avslutad epok.

Stenhuggeriet med kalkstensbrottet i förgrunden.

BRÖDERNA SANDBERG - Mekanisk Verkstad

Grundad 1898

MEKANISKA ARBETEN AV ALLA SLAG. Plåtrundningsmaskinen BSK i 4 typer. Bärningskärran BSK. Järnkonstruktioner efter ritningar och förslag. Arbörning, Svarvning, Fräsning, Svetsning, Reparationer.

Telefoner:

Verkstaden 701 13
Einar Sandberg bostad .. 707 72
Harry Sandberg bostad .. 793 49

EN 92-ÅRING I HAGABY

Av Nils Helander

— Helander borde besöka Johan Emil Carlsson i Hagaby. Han är 92 år och har mycket att berätta och gör det bra.

Det var en av julbladets många vänner i Ekeby, som en vårkväll ringde och var anledningen till att jag lärde känna en trevlig gammal odalman. Han hade hörseln och synen betydligt nedsatt, och det är ingenting att undra över när man närmar sig de hundra åren.

Johan Emil är född i Ekeby, Kumla 1869. Han blev tidigt föräldralös. I skola gick han hos Per Larsson och konfirmerades av komminister Gustaf Willén, om vilka Johan Emil säger: "Båda var bra människor, som levde som de lärde. Min bror emigrerade i unga år till landet i väster. När han efter 42 år återkom till hembygden kom vi en dag att prata om vår konfirmationslärare. Bror August sa då: Jag tror precis som Willén lärde. En sån' djup och äkta kristendom har jag inte hört i Amerika".

Även Johan Emil emigrerade. Det var året 1893. Han trivdes emellertid inte i Staterna utan återkom redan efter fem år och arrenderade den gård i Vallersta, där fadern till ärkebiskopen och psalmboksförfattaren Johan Olof Wallin föddes. J. O. Wallin var kusin till Johan Emils mormor. I gården hade "Vallerstafrokna" Kristina Eriksson handelsbod. (Om Kristina och hennes affär har adjunkt Martin Enemund skrivit trevligt och intressant i julbladet 1959).

Hagabygården har Johan Emil ägt sedan 1912. Han har varit änklings sedan 1942, då maken Levina avled. Hon var från Hällefors och omtalas som ovanligt begåvad. I sitt avgångsbetyg från folkskolan hade hon "berömlig" i alla ämnen t. o. m. i sång. Utom diplom fick hon en guldta i premie. Hon var brorsdotter till "Vallerstafrokna". När Kristina Eriksson nödgades lämna sin lärarinneplats i Bergslagen och flyttade till Kumla församling, följde Levina med och blev med tiden maka till Johan Emil Carlsson.

Johan Emil på väg till "station".

Johan Emil Carlsson
före Amerikaresan.

92-åringen vårdas ömt av dottern Elsa, som bl .a. visar en antik byrå som en gång ägts av "Vallerstafrokna" och tjänat som hennes kassaskåp.

Nu låter vi Johan Emil berätta några minnen från sin långa levnad.

"Det var tre gubbar i Ekeby som alla hette Per Olse. Man skilde dem åt genom att kalla dem för Per Olse den store, Per Olse den lille och Per Olse röe, som kallades så för att han arbetade med att rödfärga stugor och andra hus.

En bonde i byn, som hette Jonas Larse, hade stora ängsmarker. Minst 42 tunnland. Var sommar kallade han ihop 25—30 slåttare. De började att slå vid 5-tiden på eftermiddan och höll på till midnatt. Sedan gick de hem till Jonas Larse och kalasa en stund och fortsatte där-efter slåttern. En av dem som var med hette Lars Olsson. Han var halt och kunde inte vara med och slå men roade slåttarna med att spela fiol. Jonas Larse bryggde själv svagdricka till sitt folk, som inbjöds att komma till honom och dansa. På sommaren på logen och om vintern i drängstugan. Skaterna fick inte bygga bon på hans ägor. Fick han se ett skatbo, rev han genast ner det. Ett vanligt ordspråk löd: "Den som river mitt bo, den mister sin ko". Jonas Larse fortsatte att riva ner skatbon. Och varje sommar miste han en ko.

Två gubbar gjorde en gång en välvd bro över bäcken. När den avsynades tillfrågades de om de kunde ansvara för att bron skulle hålla. "Jag svarar för att bron håller i mi ti", sa den ene gubben. "Och jag svarar för att den håller både i mi ti och mina barns ti", sa den andre gubben. Men bron var inte bättre gjord än att den brast dagen därpå.

En förskräcklig yrvädersdag hölls det bröllop i Vallersta. Själve prosten Falk var med och förrättade vigseln. En 16 års pojke gav sej ut i ovädret och stack ner buskar på gårderna. När bröllopgästerna skulle fara hem var vägarna igensnöade. De tog för givet att buskarna var vägmärken och följde dem. Den ena släden efter den andra hamnade i dikena och flera höll på att köra sej fördärvade. Pojken, som ställde till med sådant elände,

Köp julblommorna hos

HERBERT PETTERSSONS

Tel.: Butiken 701 44, Trädgården 701 38

Blommor i riklig sortering

Blomsterförmedling

Kransar och buketter smakfullt och billigt

Blomsterhandel och
Handelsträdgård - Kumla

Vallerstagar den, där J. O. Wallins far föddes.

Fr. v.: Augusta Andersson (syster till Levina Carlsson), Kristina Eriksson ("Vallerstaförkna"), Johan Emil Carlsson med hustru Levina, Elsa Larsson, Anna Gustafsson (dotter till Augusta Andersson), Karin Fridholm (syster till fru Enemund), Johanna Larsson (gift med kamrer Erik Gustafsson, Jordbrukskassan), Josefina Larsson med dottern Ester.

hette Johan Larsson och ville gärna hitta på skälmstycken. Han var född i Vallersta och blev med tiden lantbrukare i Vesta. (På hans grav söder om kyrkan har hans son, grosshandlaren Johan Behrn, rest en ståtlig minnesvård med skulptur.)

Nämndeman Lars Jonsson från Sörby var känd att göra vad som föll honom in. Vid en marknad i Hova handlade han en ilsken tjur. Det var vanligt att man ledde djuren landsvägen hem. Ingen ville göra sällskap med Lars Jonsson. Man gillade inte att han köpt tjuren. Då satte han sej på tjuren och red och höll sej även kvar. Han köpte även arga hingstar. "När jag färdats med honom sex mil, då har jag fått honom tam", brukade han säga.

En husar Blixt från Ekeby sköt bort alla stenar från sin gård men lät en sten vara kvar. När man frågade honom varför han lät den vara kvar, sa han: "Jo, den ligger i mitten på jordklotet och därför få den vara kvar". Då man frågade honom hur han kunde veta detta, svarade han: "Den som inte tror mej kan ju mäta själv."

Förr var det vanligt att bönderna hade husarernas hästar under den tid, som de inte användes vid övningarna. På 1/2 mantal fick man ha två hästar och på 1/4 mantal 1 häst. En gård i Ekeby brukades av tvenne bröder. Den ene brodern blev liksom konstig, när husarhästen fanns på gården. Så fort den hämtades för övningarna på Sannahed, blev brodern bra igen.

Ett par Vallerstabönder hade köpt ett par oxar på Hovamarknaden. Som vanligt gick man till hemorten med djuren, ledande dem par om par. När en av bönderna närmade sej hemmet kom oxarna isär, och den ene oxen rusade in i köket till en stuga, som stod till hälften på vägen. Det fanns ingen möjlighet att få ut oxen genom dörren. Man fick riva väggen, och det var ett lätt arbete ty en så dålig stuga fanns knappt på något annat ställe.

Två gubbar, som hette Öhrn och Hansson, skulle en gång leda ett par oxar från Vallersta till Stockholm. Sedan de fått betalt för "transporten" återvände de samma väg hem igen. Det var vanligt att förtjänsten festades upp på gästgivargårdarna. Sista rasten gjorde gubbarna i Blacksta. Då var pengarna slut. Men när de kommit till Kumlaby hittade en av gubbarna ett par mynt i fickan. Det blev genast en helomvändning tillbaka till gästgivargårn' för att festa om till sista öret."

— Nu minns jag inget mer. Ibland kommer jag ihåg så mycket som jag själv upplevt eller hört talas om. Men när jag vill berätta om det, då blir det liksom stopp. Johan Emil har inte mer än hunnit sagt detta, förrän han erinrar sig en hemsak händelse. I stadsresorna till Örebro ingick ofta krogbesök. En av hans bekanta, en bonde från trakten hade vid ett stadsbesök rumlat om och kört omkull på hemvägen. Man hittade honom död bredvid häst och vagn, ej långt från hemmet.

Åtskilligt mera berättade Johan Emil under det vi tillsammans njöt av dottern Elsas goda kaffe. Att han skulle bli en av sin församlings äldsta medlemmar visste han i mycket unga år. När han var i Chicago besökte han en dag ett museum och lät sig spås av en fin, engelsk dam, som ingalunda var vilken spågumma som helst. Hon talade om för Johan Emil — under tiden hon höll honom i handen, — att han skulle få vara med om ett arvs-kifte, men det var tvivelaktigt om han skulle få några pengar, aldrig skulle han ha besvär av någon sjukdom och aldrig behöva lida av sömnlöshet och bli mycket, mycket gammal.

— Ja, allt har stämt in: arvs-kiftet fick jag vara med om och blev lurad på arvet, aldrig har jag varit sjuk, aldrig oroats av dålig sömn, och gammal har jag också blivit, säger Johan Emil till sist. Det finns kärnfolk ännu i vår bygd.

Gust. Johanssons Eftr. Åkeri

Innehavare: ÅKE och BERTIL JOHANSSON

Johannes Kyrkogata

Tel. 701 16 - 753 20

R E K O M M E N D E R A S !

Alla slags transporter till humana priser Körningar till och från Örebro varje dag

Bilar med lastkapacitet från 1500 kg till 15 ton.

Gerhard Kalzén
1868—1959

I Kumla by för 90 år sedan

GERHARD KALZÉNS MINNEN

upptecknade av Tage Tapper

För sex år sedan berättade f. förste postiljonen Gerhard Kalzén för kommunalkamrer Tage Tapper om sin barndom i Kumla by. Tapper skrev omedelbart ned berättelsen, som Kumla julblad nu är i tillfälle att delge en större allmänhet:

Mitt namn är Gustaf Gerhard Kalzén, och jag är född i Smedsgården i Kumla by i Kumla socken år 1868; den gård som jag åter på gamla dagar bebor.

Min fader var hemmansägaren Karl Johan Jonsson, född 1830, även han född på Smedsgården, där han bodde i hela sitt liv. Min moder hette som flicka Johanna Olsson och var född i Byrsta i Kumla socken 1833. Jag minns väl hennes far, min morfar alltså; han var hemmansägare i Byrsta. På gamla dar bodde han förstås på undantag — Ols-Anders i Byrsta. När han kom på besök hade han alltid en gammal dräkt — den gamla Kumladräkten tror jag — på sig. Det var blå långrock med ståndkrage, gula knäbyxor, något slags stor vit rosett, väst med blanka knappar, troligen vita strumpor och svarta lågskor med blanka spännen. Efter vad jag kan förstå var han född i slutet av 1700-talet.

Min farfar "ärvde in sig" i Smedsgården.

Mitt gamla barndomshem står ännu kvar, själv bor jag i en annan betydligt senare uppförd byggnad.

Vi var åtta syskon och jag var den sjätte i ordningen.

Huset var av den i Närre vanliga typen med två relativt lika våningar. På nedre botten kök och ett relativt stort rum, på övre en kammare och en sommar-kammare rakt över rummet. Vidare fanns ett lider och en bod i huset.

I köket hade vi en stor skänk, en stor soffa som de två största flickorna låg i, ett stort fällbord som fälldes ihop mellan målen, några stolar och så förstås den stora bakugnen. I min tidigaste barndom eldade man på en öppen

häll och när jag var ungefär 12 år fick vi en järnspis. På väggarna hade vi tapeter.

I rummet fanns en stor gustaviansk säng som bäddades upp hög på dagen. Där låg mina föräldrar. Vid fönsterväggen stod två soffor där vi yngre barn låg. Där fanns också ett stort matbord, en "dalaklocka" och kanske någon ytterligare möbel utom de två chiffoniéer som far hade. Far var nämligen en riktig "skrivkarl" och hjälpte mycket ofta länsman Flyckt — som ju bodde mitt över vägen i Länsmansgården — med skrivgöromål. Far hade en mycket vacker handstil, som man ofta hade förr i tiden. Han körde ofta åt länsman och var nästan alltid med honom ut. Han hade inte särskilt stort intresse för det egentliga jordbruksarbetet. I rummet fanns också en del tavlor med kristliga motiv mest, min mor var varmt religiös.

I kammaren en trappa upp bodde mina äldre bröder, utom soffa, någon stol och kanske ett litet bord fanns där — vintertid — en hyvelbänk, ty min bror var intresserad av att slöjda.

Utom familjen fanns året runt endast en piga, som var från Stenebacken. På sommaren hade både min far och bönderna runt omkring sommarpigor och sommar-drängar, oftast från Västergötland men stundom även från Småland.

Man gick upp vid 6—7-tiden beroende även något på årstiden. Då drack man kaffe och i allmänhet fick vi barn kaffe på en gång. De äldre skötte djuren, mjölkade o. d. och vi barn gick till skolan vid 8-tiden. Vid 8—9-tiden var det frukost. Ofta sill och potatis ibland lingonmos och mjölk. Bägge mycket ofta återkommande rätter. På hösten slaktades ju grisarna och då var det ofta fläsk och potatis. Jag minns inte att vi drack förmiddagskaffe. Vi åt middag vid 12-tiden. Även då ofta sill och potatis. Far köpte en hel tunna sill i taget. Men vi fick också soppor av olika slag. T. ex. fläsksoppa eller köttsockpa. Vi malde potatis till potatismjöl och vi fick ibland potatisgrynsgröt med sirap garnerat i ränder uppå i en stor ugnspanna. Det var kalasmat det! Vid 3—4-tiden var det eftermiddagskaffe. Var folket ute på gårdet, fick man kanske bära ut det till dem. Socker var det ont om. Vi köpte sockertoppar och knackade sönder. Det förvarades i ett skrin som mamma bevakade väl och ransonerade inom familjen.

Kvällsvarden var också litet olika på årstiden, ungefär 6—8 på kvällen.

Förlovnings- och Vigselringar

JULKLAPPAR i Guld, Silver och Nysilver, rikt urval. Matsilver i flertal modeller
Väggur, Fickur och Armbandsur. Gamla smycken och ringar omarbetas.

AB ELIAS ENGLUNDS *Guldsmedsaffär*

Innehavare: Stig Englund

KUMLA - Tel 703 01

Vi hade också får. På vintern kardade man ull och spann på kvällarna och så vävde man förstås det mesta tyget. Bror min slöjdade. På sommarn ute i snickarboden.

En slaktare kom till oss och slaktade. Far slaktade aldrig själv. Jag tror inte han kunde med det. Möjligen någon höna eller tupp kunde han hugga huvet av. En gång flög en sådan tupp iväg över hela gården och ut-husen efter sedan den var nackad.

Det var inte så gott om nöjen på den tiden. Flickorna och pojkarna — böndernas barn alltså — fick inte gå ut och dansa på den tiden. Ätminstone inte i vår by. Drängarna och pigorna ordnade ibland dans genom "samman-skott" uppe vid "Örsta kulle". Det var inget organiserat, utan det var nån som spelade dragspel och fick litet för det.

När Yxhultsbanan blev färdigbyggd — vilket jag mycket väl minns — hade man byggt en stor och fin träbro över banan där fram i byn. Där tog sej rallarna för att anordna dans med sommarpigorna och sommar-drängarna, som inte behövde bry sig så där förskräckligt mycket om vad bönderna och bondmororna sa. Men det togs illa upp och mororna sprang till prosten Falk och klagade. Falk gick ut och skulle tala dem tillrätta men det skulle han nog aldrig ha gjort, utan han fick packa sig därifrån fort nog, ty först skrattade rallarna ut honom och började sedan se hotfulla ut.

På söndagarna fick vi annars gå i söndagsskolan vi barn, och på högmässan litet då och då, dock långtifrån varje söndag. Hem till oss kom en och annan predikant. Han gick även till någon annan i byn kanske och höll bönemöten och stundom höll man till med sådana i skolan. Skolläraren Dreborg predikade ibland någon kväll för 2 kronor. Johan Larsson — en skräddare ifrån Byrstatorp — var villigare, han predikade lika villigt för bara en krona. En smed som hette Billgren, var ofta med och vittnade på bönemötena, men det blev bara tok av det.

Vi pojkar brukade roa oss med att slå sälta. En var herre, och resten var bönder. Vi hade en boll — oftast hemgjort av något ullnystan med trasor i — och den som var herre hade ett runt slagträ. Någon av bönderna "gav opp" bollen och "herren" klappade till. Om någon av bönderna kunde ta lyra blev denne herre i stället. Tog han bollen först sedan den studsat på marken, räknades det som halv lyra, och då fordrades två sådana för att bli herre. Den gamle herren fick då bli bonde igen.

Så lekte vi hök och duva, slå boll o. d.

På sommarsöndagarna gjorde vi ibland små utflykter vi som var barn eller ungdom. Ofta blev det till Sannahed förstås. Där på lägerplatsen var det mycket som lockade. Granna husarer som red och så förstås Skojarbacken med allt dess tingel-tangel. Hallgren gick där och tog upp ettöringar. Fick han en tvåöring gav han tillbaka på den. Sannahed var också det enda stället inom kommunen — som ju då även omfattade hela Kumla stad — där man kunde köpa brännvin. Ty gästgivaregården i Blacksta var inte i användning som jag minns.

Stundom gick vi till Stene brunn och tittade på ståten. Det var fint folk som på den tiden låg och drack brunn.

Gerhard Kalzéns föräldrar:
Hemmansägare Karl Johan
Jonsson (1830—1901) och
hans hustru Johanna f. Ols-
son (1833—1901).

Vi smakade också på vattnet, som vi tyckte smakade ägg.

Ibland tog vi ihop några stycken och gick till Norrtorp i Sköllersta där Coyette då bodde. Vi tyckte det var ett väldigt vackert slott och i parken gick påfåglar och kalkoner som vi retade med en röd näsduk och då blåste dom opp sig.

Jag minns också att vi en gång hade besök av grevinnan på Säbylund — Lewenhaupt — som kom till min mamma och köpte en del gamla klädesplagg, bland annat hättor och silkeschalar.

Någon gång kom man väl också till Tomtamarken. Som på den tiden verkligen hölls vid Tomta. Där var jag — minns jag — det året jag fyllde elva år. Varje bonde hade nämligen på den tiden en vallare, som gick och vallade korna på ängarna i sluttningen ner emot ån, bakom där Kumlasjön nu ligger. Jag gick till en bonde i byn som heter Per-Erik, som förresten bodde på den gård kyrkvärden Arvid Ericsson nu har. När jag hörde mig för, sa han: Du e' allt bra liten du. Men då svara jag: Kan jag se efter korna hemma, kan jag väl görat här med. Alltnog, jag blev vallare åt honom och för det fick jag en krona i veckan. Jag var hos honom en tio, tolv veckor, då jag även körde tröskverksvandringen, och när hösten kom hade jag tjänat tio, tolv kronor. Och jag fick då följa med far till Tomtamarken och köpte mig ett ljusstygt och en vintermössa för pengarna. Karame eller nån rolig sak räckte det inte till.

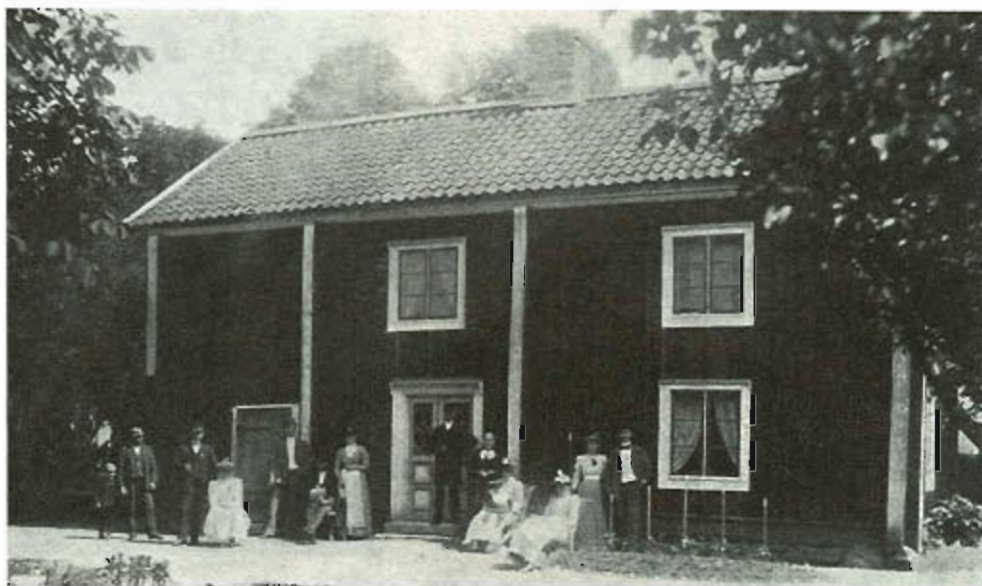
När vi handlade for vi nog ofta till Hallsberg. Vid Kumla station, som vi då sa, fanns inte många hus. Efter nuvarande Stationsgatan fanns några små hus. Där hade just Banka-Lasse börjat med sparbankens kontor, som förut hade varit nån annanstans, var vet jag inte riktigt. Och så fanns några små hus där Odengatan nu går. Sedan gick en smal och dålig — vissa tider bottenlös — väg från magasinet vid järnvägen upp till landsvägen. Det var grosshandlare Hagendals privata väg, den nuvarande Hagendalsvägen. Den var både smal och

Mejeriprodukter

av högsta kvalitet försäljes i egna butiker och hos återförsäljare

KUMLAORTENS MEJERIFÖRENING

Mejeri: Tel. 700 33, 8—12 fm., 5—6 em.

Familjen samlad vid Smedsgården i Kumla by.

Fr. v.: Karl Karlsson (f. 1884, dotter-son, nu i Örsta), Samuel Karlsson, Örsta (1848—1929, den föregåendes fader, gift med Johanna), Karl Karlsson (1864—1925, son), Augusta Karlsson (dotter), Erik Karlsson (1866—1935, son), Johan Karlsson (1858—1945, son), Maria Karlsson (1870—1940, dotter), Karl Johan Jonsson och Johanna Jonsson (gårdens ägare), Johanna Karlsson (1860—1941, dotter, gift med Samuel Karlsson), Erik Karlsson (f. 1893, dotterson, nu i Kumla), Sofia Karlsson (1862—1906, dotter), Alma Kalzén (sonhustru) och Gerhard Kalzén (son och berättare till denna artikel).

krokig. Utefter den fanns visst utom F. A. Carlssons tornvilla bara en liten stuga. Så fanns det uppe vid landsvägen några små stugor. Det var allt som fanns av hus där hela Kumla stad nu reser sig. Men Fosselius affär — där Saxon expedierade fanns förstås.

Kumlabönderna hade två roteknektar. En hette Kumb och en hette Kull. Kumb var en proper knekt, stilig och reslig, fastän han kanske tyckte litet mycket om sprit. Han hade bara ett barn och bodde på Kumlamalmen i den lilla stugan som nu är närmast Borgs motorverkstad. Min far förvarade hans bästa mundering i ”knektakistan” uppe på vinden, den fick han inte ha hand om själv. Soldaterna var alltid bjudna på bröllop och begravningar förr i tiden, och då kom han och hämtade sina kläder hos far, och lämnade tillbaka dem dagen efter.

Den andra knekten hette Kull. Han var i någon mån den andres motsats. Han hade många barn. Äldst en pojke och sedan resten flickor. Hans gumma var en riktig friskus. Hon kunde allting och var lättsam och glad. En dag satt hon och spann och vaggade sitt barnbarn med foten på vaggmeden — hennes dotter hade råkat i olycka i Stockholm och kommit hem med ungen — och när hon satt där och spann och vaggade tittade hon ut genom fönstret och fick se äldsta barnet — pojken alltså — klättra upp i ett träd vid landsvägen för att plundra ett skatho. Det var en olycka att rubba ett skatbo, ansågs det. Och när pojken klättrade i lönnen och ”Kullá” satt och spann och trampade och sjöng en vaggvisa så sjöng hon på samma melodi ut genom fönstret:

”Gud nåde dej Kalle när far kommer hem,
jåkel, anåder, anamma”.

Men en duktig kvinna var det som sagt. Hon följde ofta med sin man på dagsverken. Han sprängde sten bland annat. Det var han specialist på.

Husaren Svärd från Stenebacken minns jag väl av en annan orsak. Han var även han förtjust i brännvin, och gick till Sannahed och handlade in sådant när han var stadd vid kassa. Han började drickandet med detsamma, och en gång var han så full när han kom till Kumlaby, att han stöp omkull och somnade i ett dike nästan alldeles utanför Prostgården. Käringarna sprang mesamma efter prosten, som kom och skulle förhålla honom det olämpliga i hans beteende. När Falk äntligen skakat liv i Svärd och riktat några väl avpassade ord till honom, reste sig Svärd och frågade: Kan Falken säja mej var f-n Kain tog sin hustru från egentligen? Falk fann det bäst att gå ifrån Svärd när han var på det humöret.

Så minns man ju ganska väl en del från julhelgerna. Vi hade julgran förstås. Den hängdes upp i en krok i taket, och satt alltså inte i en fot. Jag vet inte om det bara var vi som brukade göra så, eller om det var allmänt. På granen hängdes sedan upp röda äpplen, papperskarameller och pappersgirlanger som vi klippte själva. Och så surrade vi fast ljusen med tråd eller snören. Ljustakar till granen fanns ej och inte heller minns jag någon stjärna i toppen eller småflaggor som man nu har.

Vi fick ju också julklappar. Min bror brukade köpa någon sak i Hallsberg, kanske redan på ”marken”, och så slöjdade han väl något och så fick vi av far och mor, ofta något hemgjort, men alltid nyttiga saker. Vi fick aldrig leksaker. Såna gjorde vi åt oss själva.

Så var det mycket och god mat förstås. Lutfisk och skinka och risgrynsgrot. Vi slaktade ju ett par grisar nå hösten, och av dem gjordes ju en hel del god mat. Så fick vi ju saffransbröd och några kakor kanske. Vitt vetebröd fick vi ju vanligen bara på söndagar och vid högtider. Till vardags var det ju bara rågröd, oftast i kakor, som mamma bakade rätt ofta och hängde på spett i taket i köket. Men så till jul blev det surlimpor,

GLASÖGONTJÄNST

Optiker Sundberg

TELEFON 795 90

KUMLA

VATTUGATAN 1

som hon förvarade i sädesbingarna så det höll sig färskt långt fram på vintern.

Ja, efter maten var det ju julklapparna, och dom kastade min bror in genom dörren.

På juldagsmorgonen gick man naturligtvis i julottan. Men kallt var det. Det fanns ingen eldstad i kyrkan, utan det var att klä på sig ordentligt. Det fanns någon sorts träarmar, som det satt talgljus på. En del kom att sitta under dessa, och då talgen rann från ljusen fick dom kläderna förstörda.

Nyåret firades knappast alls. Det var någon sorts nyårsbön eller nyårsvaka i kyrkan, men det var nog egentligen allt.

Lucia firades inte alls på samma sätt som nu. Jag minns inte heller några stjärngossar. Sânt var kanske inte så vanligt i dessa religiöst sinnade bygder. Men jag minns att på Luciamorgonen skulle man vara kvickt upp ur sängen. Vi skyndade oss alla barn allt vad vi kunde, ty den som kom sist upp den morgonen kallades för "lusa". Och det ville ingen bli.

Påskan minns jag inte på annat sätt än att det var litet mera kyrkhelgdagar då och att man åt mera ägg än vanligt.

På midsommar var det liv och lust. Då kom väldiga massor med människor t. ex. från Örebro och gick av vid Kumla station och gick genom Kumla by ut till Sannahed. Det var rena folkvandringen. Då man var liten satt man i fönstret och tittade på dem, och när man blev litet större lagade man så att man kom med ditut till "Hea". Där ute fanns det midsommarstång. Det har jag inte något bestämt minne av att det fanns någon annanstans, men det kanske beror på att ens intresse var så koncentrerat på just Sannahed den tiden, att man inte märkte det.

Lika spännande var det att sitta i fönstret och se när beväringarna gick till Sannahed när de ryckte in. Jag minns ännu idag när sedermera landshövding Karl Johan Bergström ryckte in. Han kom bland Örebro-beväringarna och var minst ett huvud högre än någon annan i ledet.

Föreningslivet på 1880-talet var inte heller så utvecklat. Jag minns ju att det fanns en blåbandsförening som Lars Andersson i Utsikten var ledare för. Dom höll till i skolan (nuvarande församlingssalen) och på somrarna ibland i prästgårdsparken, som då var åtskilligt större än nu, då största delen lagts till kyrkogården. Den föreningen sågs väl med en viss välvilja av prostten Falk. Det gjorde inte — åtminstone inte till att börja med — godtemplarna. De skulle först inte få hålla till i skolan, men fick väl så småningom komma in där. Men det var på 1880-talet, ty jag gick ännu i skolan. Dom satte för fönstren och hade en del mystiska saker för sig, som många var nyfikna på.

Ledare för godtemplarna var en målare Zarelius. Jag har intet minne av att man brukade hålla möten i Sätra hage eller Järsjö hällar på den tiden. Det måste ha kommit senare. Genom att jag flyttade från socknen redan 1885, tror jag att jag kan säga att jag inte blandar ihop mina minnen med något som hänt senare.

Och så började som sagt friförsamlingar bildas och de höll ju sina bönemöten.

Till stan — Örebro alltså — åkte vi inte så ofta. Det var nog egentligen bara på höst- och vårmarknaderna, som — om jag inte minns fel — hölls den 24 april resp. 24 oktober.

Ibland gjorde vi besök vid Säbylund. Där har också förändrat sig åtskilligt sedan dess. Då gick Mosjön ända upp till slottet, som man ännu kan se på gamla bilder. Då var sjön ännu inte sänkt. Det minns jag mycket väl när det skedde. Jag var med min far till någon av Attersta kvarnar ibland med spannmål. Och då minns jag hur den kvarn vi någon gång tidigare besökt, nu låg högt uppe över vattnet och vissa rester av dammen synes vid kanten av kanalen. Det var då det började växa fräkengräs, och det såldes till slätter. Även vi köpte av det, ty korna var som tokiga i det. Det var ett kraftigt foder, men mjölken fick en bismak av det. Vi gick på laggar när vi slog, ty den gamla sjöbottnen bara gungade. Efter den senaste sjösänkningen är där nu stora bördiga fält.

Hemma kring byn har ju en hel del förändrats. Jag minns ju laga skiftet och hur en del gårdar flyttades ut. Gårdarna var ju kringbyggda på den tiden. I varje fall hopbyggda utefter bygatan. Så hade vi platsen där backstugusittarna bodde, Kumla-malmen. Några var skomakare, vad Skräddarlasse gjorde hörs på namnet, Lilla Fia var sömmerska, en var skolstäderska, där bodde både dödgravarn och kyrkvaktarn och där bodde en del änkor. En som bodde där beredde skinn och gjorde pälsar åt bönderna. Det var ju allmän byamark, så att husen stod ju på ofri grund.

På sista åren har det talats en hel del om Kumla högar. Det är ju ett felaktigt uttryck, ty det har ju aldrig funnits mer än en hög. Jag minns ju mycket väl hur det såg ut innan bönderna började ta grus där. Det var en sammanhängande höjd mellan som vi säger Torn-Olles och Lars-Jons gårdar. Uppe på denna åssträcka, som låg högre än övriga delar av åsen, men ändå var en fullt naturlig del av åsen, fanns en del små gravkullar, knappt ett par meter vida. Även ner emot västra slutningen fanns sådana gravar, där låg också den största; den som först grävdes upp. Där hittade man bland annat ett par sporrar, och då sade man att en stor man begravts där med häst och allting. Men det var väl mest folkfantasi. Sedan plundrade man så småningom de andra små gravarna med och bönderna började ta grus där. Nu är hela den vackra platsen förstörd. Den var vacker fast det ej var några kungshögar som en del tror.

Jag flyttade hemifrån redan 1882, men inte längre än till Hagaby, till skohandlare Gustav Romell och när han 1885 flyttade till Stora Tuna i Dalarna och startade skoaffär, följde jag med. Efter det året kom jag åter till Kumla endast som tillfällig gäst ända fram till år 1949, då jag slog mig ned på den gård som min bror Johan och brorson Axel bebott alltintill sin död.

Jag vet inte om dessa minnen kan ha något intresse, men det är som jag minns från 1870-80-talet.

Centrum-LIVS

VID TORGET - KUMLA

Telefoner 700 55, 700 98

*Frukt, Konserver, Delikatesser, Specier, Djupfrys, Mjolk, Bröd
Charkuterivaror av högsta klass*

Vår specialitet:

OMTYCKTA KAFFEBLANDNINGAR

Carl Hartzelius

CARL HARTZELIUS

Brooklyn N. Y.

*Hågkomster ooh livsintryck från
min levnadsväg*

Skyberga, Hardemo, Hagaby i Kumla, Sannahed, Örebro
Karlskoga, Stockholm, Berlin, Paris, London och New York

Västergårdens egendom, "om 35 tunnland åker", Skyberga i Hardemo socken i Närke, där jag föddes 1880, ligger på södra sidan om stora landsvägen mellan Stockholm och Göteborg. Gårdens ursprungliga byggnader — troligen från 1600-talet lågo i egendomens nordöstra hörn med trädgården gränsande mot landsvägen. Äldriga och lummiga träd beskuggade manbyggnaden. I dennas öppna vind kunde ännu i min barndom det forna torvtaket spåras. Aldre delar av huset vittnade flerstädes om behovet av förbättringar. Min far for emellertid varsamt fram, då det gällde ändringar och nybyggnader. Av gårdens byggnader från hans tid finnas numera inga kvar.

Skyberga by omnämnes i historien redan år 1291, och Hardemo kyrka — ej långt från gården — uppfördes på 1100-talet. Forntida ätthögar bära ännu vittne om traktens tidiga odling. Stenyxor och pilspetsar funno vi också ofta på åkerfälten.

Landsantikvarien Waldéns år 1955 utgivna sockenkrönika ger klara besked åt de forntidsintresserade.

I min barndom hade vi självfallet tjänstefolk till hjälp med arbetet på gården, men i mån som vi fem barn växte upp, fördelades göromålen så, att var och en, föräldrarna inräknade, i mån av förmåga och krafter, hade sina särskilda sysslor att svara för.

Våren var den årstid, som tjusade mig mest. Träd, buskar och ängar grönskade och jublande fågelskaror kommo åter från Södern. Allt hänförde mig på ett oförgätligt sätt.

I det gammaldags fromma hemmet levde äldre tiders seder och tänkesätt kvar, längre kanske är annorstädes. Söndagarna föreföllo mig långa i sin stillhet. För mig blev det därför fröjd, då jag vid fem års ålder, således innan jag ännu var läskunnig, fick följa mina äldre tvillingssystrar till söndagsskolan, där jag efter band genom uppmärksamhet och flit blev en trogen lärjunge. Av många sånger, som jag då lärde mig, kan jag ännu erinra mig både ord och melodi. För söndagsskolan fanns

vid denna tid i våra trakter ingen särskild lokal. Man samlades i de olika föräldrahemmen i Skyberga och Julsta byar.

Den årliga avslutningsfesten vid jultiden hölls i Lanna bönhus, cirka 2 km söderut från mitt hem. Vid 11 års ålder fick jag som premium en bibel, som blev både ett kärt minne och en värdefull förstärkning av hemmets magra bokskatt. Denna bibel brukade jag så flitigt, att jag vid 14 års ålder hade genomläst den två gånger.

Hardemos förbindelser med yttervärlden voro i min ungdom rätt obekväma. Man var hänvisad till landsvägsresor med häst och vagn. Den branta Backa-backen norrut och den långa Bränne-backen i Edsbergs socken voro för både folk och dragare en stor plåga.

Närmaste läkare bodde vid Edsbergs Sanna, cirka 8—10 km från Hardemo.

Även om, när jag var i 12-årsåldern, de mig ålagda sysslorna i gårdens jordbruk icke i särskild grad fängslade mitt sinne, syntes mig tiden hastigt ila förbi. Min starka längtan var dock att få komma ut och efter folkskolans slut få lära något på det tekniska området. Denna längtan uppfylldes på våren 1896, då jag lämnade hemmet och fick plats som lärling på en snickeriverkstad i Hagaby i Kumla, där bl. a. självrensande tröskverk tillverkades. Mitt intresse för detta arbete var livligt, helst som jag förut på lediga stunder i hemmet roat mig med att förfärdiga små modeller till kvarnar och tröskverk. Hagabytröskverken voro försedda med en körvandring för två par hästar eller oxar.

Verkstaden var liten och saknade maskinkraft. Allt måste således göras för hand. Goda verktyg funnos dock, och jag insåg snart betydelsen för mig att lära mig hantera dem. Mästaren bemötte mig väl. Hans uppmuntrende förtroende gladdede mig och väckte min tacksamhet. Mina tre år på verkstaden i Hagaby lärde mig också inse nödvändigheten av teknisk skolunderbyggnad. Elementär sådan kunde jag också erhålla vid Tekniska

RÖSSBERGS SNABBKÖP

ÅBYTORP

Tel. 730 72

*Platsen för förmånliga inköp
såväl till julen som året runt*

— ett varuhus i miniatyr
SPECERIER, CHARKUTERI, MJÖLK, BRÖD

Kapitalvaror t. ex. TV, Frysboxar, Kylskåp, Tvättmaskiner m. m.

aftonskolan i Örebro tre gånger i veckan mellan klockan 8 och 10. Mitt levebröd kunde jag förtjäna genom arbete hos någon av stadens byggmästare. Det var på hösten 1899 som jag började mina studier och min praktik i Örebro. Båda pågingo i två år. Den mångsidiga och omfattande praktik, som jag erhöll hos byggmästaren Salomon Karlsson, liksom skolundervisningen i aritmetik, geometri och konstruktionsritning, voro både för min fortsatta utbildning och för min senare tekniska verksamhet av stor betydelse.

På sommaren 1901 kommenderades jag till tre månaders vätnpliktstjänstgöring vid K. Livregementets grenadjärer på Sannahed. Högsta befälhavaren var då generalmajoren Lilliehöök från Körtingsberg i Viby.

Aven för den, som var van vid tungt arbete, kändes till en början exercisen med sina långa marscher med vapen och tunga packningar påfrestande. I september 1902 deltog jag vid I 3 i en för vårt land stor fältmanöver i Södermanland. Tre dagar använde vi för marsch på den 60 km långa vägen mellan Sannahed och Katrineholm. Dit kom Oscar II i sin nya *automobil*, en "hästlös vagn" kallades den av många beväringar.

Under min värnpliktstid 1901 och 1902 kunde jag ej ana, att jag 16 år senare, under första världskriget skulle — såsom amerikansk medborgare — i en jättestor "drillinghall" i New York — på nytt kommenderas till övning i vapnets bruk. Som väl var, blev det ju fredsslut år 1919.

För min egen del ansåg jag den tid jag i Sverige använt för vapenövning såsom förlorad. För att öka min allmänbildning och skaffa mig vidgade kunskaper, beslöt jag att under vintern 1901—1902 besöka *Karlskoga Praktiska Skola*. Tack vare flit och de tidigare studierna i Örebro gjorde jag tillfredsställande framsteg i allt, som på skolans schema passade mig. Och ur alla synpunkter sett var vistelsen i K. P. S. en härlig tid i mitt ganska omväxlande liv.

Efter skolans slut i maj 1902 hade jag förmånen att erhålla anställning som ritare hos den då 40-årige stadsarkitekten Magnus Dahlander i Örebro. Denna mans fackliga och konstnärliga utbildning, hans pedagogiska läggning och hans humana sätt ger mig anledning att anse honom som den skickligaste lärare och den bästa chef jag dittills haft. När jag på hösten 1904 begärde mitt avsked för att genomgå Tekniska Skolans i Stockholm 3-åriga Byggnadsyrkesskola, sökte Dahlander förmå mig att stanna. Jag tackade för hans förtroende, men nekade. Anledningen var den, att på nämnda skolas program funnos ämnen, som jag dittills ej studerat t. ex. algebra, trigonometri, kemi och fysik samt allmän mekanik och byggnadsmekanik. Därtill kom, att skolan lämnade examensbetyg. På våren 1907 hade jag också fått mitt byggnadsingeniörsbetyg.

Minnets av mina 2½ år på Dahlanders kontor i Örebro och av de 3 åren i Byggnadsyrkesskolan i Stockholm är mig kärt. För erhållande av vidare och djupare kunskaper i arkitektur och byggnadsteknik reste jag i juni 1907 till Tyskland, där jag studerade dels vid Tekniska Högskolan i Charlottenburg, dels vid Berlins universitet.

Hardemo kyrka.

I slutet av 1908 — jag var då 28 år — ansåg jag mig kunna definitivt avsluta min studiebana. Min fria fantasi sade mig då, att en med hänsyn till min ålder, mina kunskaper och min energi lämplig arbetsuppgift vore en "skyskrapa eller dylikt på Manhattan i New York". Grundvillkoret för realiserandet av denna plan var givetvis närvaro på platsen. Efter ett kort besök i Paris reste jag därför den 8 december 1908 via London till New York.

En icke ringa del av kärleken till mitt nya fosterland har sin grund i de fördelar jag kunnat draga av de yrkeslicenser jag gång efter annan beviljats av statliga och kommunala myndigheter samt genom medlemskapet i framstående yrkesföreningar.

Några av dessa är det mig kärt att i korthet nämna:

Från New York State Education Departement erhållit licens för praktik som arkitekt; Medlem i Amerikanska Arkitekt-Institutet; Medlem av New Yorks Civilingeniör-förening; Medlem av Staten New Yorks Arkitektförening; Medlem av Amerikanska Sällskapet av Svenska ingenjörer; m. fl.

För en allsidig skildring av mina 53 år i USA kan jag ej begära erforderligt utrymme, så mycket mindre som julbladets redaktör redan vid två tidigare tillfällen lämnat meddelanden om mina besök i hembygden. Med Topelius vill jag därför avslutningsvis säga:

*Och nu stå alla minnen upp
från längst försvunna dar.
Och milda sägner flyga kring
som strimmor i det blå,
och underbart och vemodsfyllt
och varmt är hjärtat då.*

Innan jag sätter punkt, vill jag dock tala om, att jag efter några år här fick en god och rar hustru av danskt ursprung och att vår nu 28-årige son *Dwight* är specialist på atomkraft och chefsingeniör hos ett av landets största företag på området i fråga. Han inriktar nu sina studier på doktors grad och lär ha stora utsikter att snart vinna sitt mål.

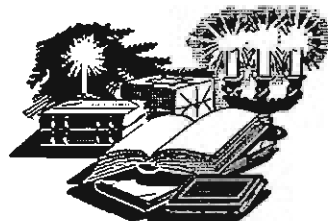
C. H.

Skrivställ, Album, Skrivunderlägg, Reservoarpennor, Gästhöcker
Brevpapper, Almanackor, Jultidningar, "Kumla-mappen"

Dohlwitz BOKHANDEL

Telefon 700 56

Boken
— hästa gåvan

MIN BARNDOMS GATA

IX. Kvarngatan (södra delen)

Villagatan och Kvarngatans södra sträckning får räknas till våra lugnaste gator, där bebyggelsen började först 1913. I vår gatuserie beskrevs i förra julbladet Kvarngatan från Mossbanegatan i norr till Stenevägen i söder. Denna gång passerar vi Stenevägen och ser oss omkring på den södra delen av Kvarngatan, som så gott som hundra procentigt är bostadsområde. Enda undantaget är en livsmedelsaffär. På båda sidor om gatan, där vi skall börja vår vandring, ligger Enochs affärer, omnämnda i 1958 års julblad om Stenevägen.

När bebyggelsen av den sydligaste delen av Kvarngatan började, bestod området till största delen av skog och låg utanför municipalsamhället, som där givetvis inte hade något intresse för vägar och sanitära anläggningar. Det som skulle göras, fick pionjärerna själva bekosta.

Vägen — om man skall kalla den så — var under många år i synnerligt dåligt skick. I början placerade man plana stenar här och var på de sankaste delarna och tränade längd- och trestegshopp. Mängder av grus fylldes på, som emellertid snabbt försvann i den djupa leran. Vatten och avlopp fick man också försöka ordna så gott man kunde. De flesta fastighetsägare hade en egen gårdsbrunn. Avloppet släpptes ut i diken. Rör och andra kostnader satsade man gemensamt till.

Den förste telefonabbonenten var skräddaremästare Albin Engqvist, som själv fick svara för dragning av ledning till sin 1926 uppförda villa "Härbovi". Det var vanligt att telegrafverket nekade bekosta sådana anläggningar, som berörde ett mindre antal abonnenter. Stolparna härför lyckades han för 5 kronor styck få köpa från samhällets lager, tack vare tillmötesgående från municipalkassör Arvid Olsson. Åkare Finnström, som hämtade stockarna, valde givetvis ut de bästa, vilket inte var meningen då dessa var avsedda till elledningar.

Beskrivningen av Kvarngatans södra del omfattar ett stort antal fastigheter, varför utrymmet endast tillåter en kortare presentation.

Nr 37 (Lugnet 9) uppfördes 1913 av Gottfrid Karlsson och ombyggdes 1955. Nuvarande ägare är skof.-arb. Gustav Linus Tvetström.

Nr 39 (Edelund 1) byggdes samma år av Axel Andersson å mark avstyckad från Mellangården, Fylsta nr 2. Senare ägare har varit fabrikören Gunnar Stålberg. Edelund 1 tillhör nu banarbetare Helmer Persson.

Nr 41 (Tomtebo) är från 1917 och förste ägare var förman G. A. Liljestrand. Efter honom blev mågen Ragnar Eriksson ägare av Tomtebo, som nu innehas av Johan Ljungkvist.

Nr 43 (Karlsgård) är uppförd av Em. Karlsson 1922 och ombyggd 1953. Fastigheten äges av K:s sterbhus.

Parti av Kvarngatan.

Nr 44 (Skogstorp) har också 1913 som byggnadsår och är liksom Edelund 1 uppförd på mark avstyckad från Mellangården. Förste ägare var Gottfrid Karlsson och nuvarande charkuteriarb. Gustav Eriksson.

Nr 45 (Karlsborg) är uppförd 1928 av byggnadsnickare Paul Sandahl, som överlät fastigheten samma år till åkare J. E. Finnström. Nuvarande ägare är dennes son köpman Paul Finnström.

Nr 46 (Skogshyddan 3) är från 1914. Förste ägare var J. V. Östlund och fastigheten tillhör nu skofabriksarb. Erik Västerberg.

Nr 47 (Nybo 1), hörnhuset, byggdes 1925 av järnvägstjänsteman Ragnar Ohlin, som ännu är ägare av fastigheten. Man kan fråga sig varför denna byggnad fått en så ovanlig placering på tomten. Enligt uppgift var den ursprungliga planen att i denna gatukorsning anlägga ett torg, vilket skulle bestå av området mellan de i de fyra hörntomterna snett uppställda fastigheterna.

Nr 48 (Granenäs) är byggt 1920 och förste ägare var fabrikören Einar Sandberg. Under många år tillhörde Granenäs skomakaremästare Emil Persson, som hade sin verkstad inrymd i gårdshuset. Nuvarande ägare är fabrikören Hans Ljungstedt.

Nr 49 är byggt av skifferoljearbetare Arvid Larsson, vars sterbhus innehar fastigheten.

Nr 50 har 1919 som byggnadsår. Förste ägare var Oskar Johansson. Nu tillhör fastigheten åkare Oskar Larssons sterbhus.

Nr 51 (Oskarshamn 1) är uppförd av byggnadsarb. Frans Karlsson. Senare ägare har varit Erik Gustafsson

*På båda sidorna om Kvarngatan
vid Stenevägen har sedan gammalt*

Enochs
sin affär

JÄRNVAROR	TOBAK
HUSGERÄD	TIPS
OLJEKAMINER	TIDNINGAR
Tel. 700 73	Tel. 708 71

och Mauritz Gustafsson och nuvarande ägare är magasinarb. Nils Andersson.

Nr 52 (Skoglunda) daterar sig från 1920 och förste ägare var byggmästare Erik Gustafsson. Ägare sedan många år är skofabriksarb. Pelle Jansson.

Nr 53 (Älvtomta) uppfördes 1926 för Leander Skeppners räkning. Ägare var sedan Hjalmar Moström och ägare nu är chaufför Tage Johansson.

Nr 54 byggdes 1923 och första ägarna var bröderna Gunnar och Arvid Larsson. Fastigheten tillhör nu handelsresande Elis Norell.

Nr 55 (Lindesborg) är uppförd av Georg Linder och tillhör fastighetsarb. Ivar Karlsson.

Nr 56 har 1927 som byggnadsår. Förste ägare var skräddare Oskar Öberg och fastigheten tillhör nu textilarbetare Arvid Krafft.

Nr 57 hade som förste ägare Oskar Larsson. Sedan många år äger sonen, handelsresande Assar Larsson fastigheten.

Nr 58 (Granhult) är också uppförd av Georg Linder. Under flera årtionden har Granhult ägts av lärarinnorna Hilma och Hulda Helling.

Nr 59 (Sörlunda) är 1937 uppförd av byggmästare Joel Pettersson, som också äger fastigheten.

Nr 60 ("Härbovi") är liksom Sörlunda byggt av Joel Pettersson. Det var år 1926 och ägare var skräddarmästare Albin Engqvist, som innehade fastigheten till 1960, då den förvärvades av verkmästare Allan Lind.

Nr 61 uppfördes 1930 för lantbrukare Arvid Anderssons räkning. Nuvarande ägare är skofabriksarb. Harald Eriksson.

Nr 63 (Talludden) är från 1927 och förste ägare var åkare Alfred Larsson. Hans dotter Rut Larsson övertog 1952 Talludden.

Nr 65 (Erikslund) är byggd 1928 och förste ägare var David Gustafsson. Ägare är numera urmakare Bertil Lindohf.

Affärshuset, Kvarngatan 64.

Nr 64 är Kvarngatans enda affärshus, söder om Stenevägen. Huset byggdes 1940 för bagare Albin Ehlin's räkning. Affären, som har utvidgats till att omfatta olika slags livsmedel, äges numera liksom fastigheten av köpman Emil Eriksson, tidigare anställd hos firma Enoch Pettersson, Stenevägen.

Nr 66 (Amalienborg) har också uppförts av byggmästare Joel Pettersson. Nuvarande ägare är lantbrukare Edvin Andersson. Byggnadsåret är 1928.

Nr 67 (Ollebo) uppfördes av Frans Karlsson. Under flera årtionden tillhörde fastigheten järnvägstjänstemännen Gunnar Källmén och Knut Boström. Efter den sistnämndes frånfalle är Källmén ensam ägare. Tidigare ägare av fastigheten var fabrikör O. S. Svensson.

Nr 68 (Viaborg) tillkom också 1928 och förste ägare var Arvid Andersson. Fastigheten tillhör nu tillskäre Olle Berggren.

Nr 69 är av senare datum. Den uppfördes 1952 av fiskhandlare Henry Karlsson, som alltså är ägare.

Nr 70 tillhör murare Sigfrid Olsson. Byggnadsåret är 1926 och förste ägare var Filip Johansson.

Nr 71 tillkom 1948 och ägdes först av Curt Bergman. Nuvarande ägare är trafikbiträdet Bengt Borén.

Nr 72 (Björkebo) är byggd 1926 och äges av fru Elin Idestam.

Nr 73 (Granelid), byggd 1932, har också tillhört lantbrukare Arvid Andersson. Nuvarande ägare är elektriker Bengt Gustafsson.

Nr 74 (Bäcklunda) med byggnadsår 1930 ägdes först av Karl Johan Björk och därefter av Erik Hilmer Helling. Ägare är numera ytongarb. Arnold Karlsson.

Kvarngatan med Nybo 1 till vänster.

BERT LARSSONS *Livs*

Stenevägen 10 - Tel. 795 52

ALLT I BRANSCHEN

Nr 75 är uppförd 1948 av byggmästare Joel Pettersson. Ägare var sedan köpman Emil Eriksson och numera ägs fastigheten av plåtslagare Ragnar Axelsson.

Nr 76 (Ljungmon), byggd 1930 för trädgårdsmästare Sven Haglunds räkning. Han är alltså ägare av den samma.

Nr 77 (Björkelid), byggd 1935, tillhör chaufför Hugo Felldin. Förste ägare var byggnadsnickare Harry Nordin.

Nr 78 (Egebo), byggd 1939, tillhörde först bagare Erik Karlsson. Nuvarande ägare är banarbetare Albin Birath.

Nr 79 är uppförd 1956 och tillhör kamrer Knut Backne.

Nr 80, byggd 1953, tillhör byggnadsarb. Karl Wisman.

Nr 81 (Solhem) är uppförd 1938 och tillhör skifferoljearbetare Edvin Karlsson.

Nr 82, byggd 1955, äges av förman Lennart Johansson.

Nr 83, byggd 1948, äges av montör Roland Karlsson.

Nr 84, byggd 1956, tillhör ytongarbetare Anton Johansson.

Amalienborg, Kvarngatan 66.

Nr 85, byggd 1950, tillhör representant Bengt Wilhelmsson.

Nr 87, byggd 1950, äges av charkuteriarbetare Gustav Salomonsson.

Yxhultskusk i ett kvartssekel

Gust. Vilb. Ljung
1851—1921

Kristina Ljung
1847—1924

En välbekant trotjänare under 1880—90-talet var kuskén G. W. Ljung, Yxhult. Han var från Lidköpingstrakten, där han var anställd på en herrgård. På samma gård var även hans blivande maka Kristina anställd. Herrskapet på gården höll bröllop för dem omtalar dottern Lotten, mångårig husförståndarinna i Örebro.

År 1881 tog far plats som kusk hos förvaltaren Gustaf Adlers, Yxhult. Vi bodde först i en liten stuga, som tillhörde bolaget. 1891 flyttade vi till Skogsbo på Hjortsberga ägor. Huset hade byggts av en känd hantverkare "Snickar-Johan". Skogsbo låg, som namnet anger, mitt inne i skogen, där farfar och farbror brutit mark. Min mor var ej särskilt förtjust att komma dit. Arbetet som kusk orsakade att far var mycket borta från hemmet. Efter någon tid blev Skogsbo det käraste som fanns för mor.

Far var hos Adlers i mer än ett kvartssekel. När han en dag 1907 skulle åka med post till Kumla, skenade hästen och far for ner i diket och ådrog sig en ryggskada, som förlamade honom. Han nödgades länge gå sjukskriven men kunde med tiden åtaga sig lättare trädgårdsarbete.

Vi var tre syskon, alla flickor, och växte upp i Skogsbo. Skolan började vi i Hjortsberga kapell och fortsatte senare i Vesta skola, där Anna Dahlström var lärarinna och Carl Nylin lärare. Vi hade lång väg till skolan, ca en halv timme att gå. Ibland på vintern kom vi ej fram till skolhuset på grund av för mycket snö. Några egentliga skidor hade vi inte, men av tunnbräder och läderremmar gjorde vi en sorts "laggar", som vi åkte på hemma. När jag 1901 konfirmerades av prostén Falk, var elevantalet inte mindre än 168, 85 flickor och 83 pojkar.

Kumla Elektriska Byrå

(Elbyrå)

N. PERSSON

KUMLA

Köpmangatan 16

Tel. 792 60

HALLSBERG

Stortorget 1

Tel. 100 67

Säljer ● Installerar ● Reparerar

ALLT ELEKTRISKT

Allan Abenius

Från min Kumlatid

Av ALLAN ABENIUS, Österåker

En kulen höstdag i oktober 1923 kom jag som ung och oerfaren präst till Kumla, där jag fick stanna 15 månader. Jag skulle önska varje ung präst en sådan skola, som vistelsen i Kumla var i olika hänseenden. Arbete saknades sannerligen inte. Ännu på min tid användes till pastorexpedition blott det mindte rummet, som nu är vänttum. I likhet med föregående adjunkter fick jag disponera nuvarande expeditionen till arbets- och sovrum.

Hur minns jag ej de många husförhören 1923. Det första jag fick sköta på egen hand hölls i Folketorps missionshus. Men lyckligtvis hörde till den roten Säbylund, där den gode förvaltaren Mannerfelt svarade för folket.

Allt var i stor stil i Kumla. På expeditionen mycket folk. Särskilt på fredagskvällarna kunde det vara ganska trångt i det lilla expeditionsrummet. I kyrkan var det tacksamt få predika för en stor åhörarskara. Ganska snart fick jag komma till Stene kyrkliga sällskap och minns hur jag första gången gick till Anna, långt bort i Åby, då jag skulle till hennes syster Malin, närmare landsvägen. Bland de många jag minns från den föreningen var bagar Larssons hustru. Hon var en sannskylig diakonissa. Hur många gånger sade hon inte till den unge prästen: Pastorn ska gå till den eller den. På så vis fick jag komma i kontakt med många på Stenebacken.

En liknande diakonissa hade jag i fru Eriksson i Mossby, som sände mig till många i den trakten.

Förrättningarna voro många. Vid jordfästningarna kunde Kumla väldiga kyrka vara fylld av folk. Många kom jag i beröring med och minns mig med tacksamhet, hur de upplät sitt hem för den unge prästen såsom smeden Ohlin, Karl Karlsson i Kumlaby, fru Anna Björkman och flera andra. Hos gamle fjärdingsman Arbin hälsade jag på många gånger, likaså hos fröken Rosali

Eklund, prästdotter från Hardemo. Hon bodde i en liten idyllisk stuga snett emot Arbin. Hon var gammal redan då, omkring 80 år skulle jag tro. Också kamrer Olssons far August Olsson i Hjortsberga minns jag mig.

Ofta hade vi på expeditionen besök av Larsson-Svensson från Älderdomshemmet, som skulle ha intyg av skiftande slag.

Så gick några månader och i mars 1924 sjuknade komminister Biörklund. Då fick jag, ännu inte ett års präst, vara ensam i Kumla under sex veckor tills prosten Häger kom den 30 april. Prästbristen var stor och domkapitlet hade ingen att sända. Och så fick den unge prästen ensam sköta stiftets största landspastorat. Vid tvenne tillfällen fick jag leda kyrko- och skolrådets förhandlingar. Och de myndige och erfarne männen hade överseende med den unge prästen. Med stort intresse läste jag Gillbergs uppsats i ett nummer av Kumla julblad. Jag kände igen alla ledamöterna. Vilka präktiga kyrkvårdar, Erik Larsson i Södra Mos och Axel Olsson i Vissberga.

Hur en söndag som ensam präst i Kumla kunde gestalta sig kommer jag väl ihåg. Söndagsskola kl. 10, omedelbart följd av högmässa. Efteråt tre jordfästningar på en gång i kyrkan, som var fylld till sista plats. Så in i prostgården och åt litet. Under tiden ringde fjärdingsman Berg och talade om, att gamla mor Ljung, vilken jag besökt ett par gånger tidigare, blivit sämre och väntade på besök. Dock måste jag först till Byrsta missionshus, där predikan var utlyst. Tillbaka till kyrkan, där jag hade passionspredikan. Efteråt tog jag mig en spark och for till fjärdingsman Berg, som följde mig genom skogen till gamla mor Ljungs stuga. Jag har sällan så allvarligt känt innebörden av ordet: Uppskjut ej till morgondagen, vad du kan göra idag. Ty på måndagsmorgonen fick jag meddelande, att gamla mor Ljung undet natten fått hjärnblödning. Hade jag uppskjutit mitt besök, hade det blivit för sent. Den söndagen blev det ingen åtta timmars arbetsdag utan tvärtom nära nog det dubbla. (Mor Ljung se föregående sida.)

Så kom då församlingens nye kyrkoherde, kontraktsprosten Caleb Häger med maka den 30 april. Och när de trädde in i prästgården hälsade dem kyrkokören välkomna med psalmen: Befall i Herrens händer, varpå jag som vice pastor fick hälsa dem välkomna. Min tid i Kumla under prosten Hägers ledning blev en synnerligen lärorik tid. För en ytlig betraktare syntes måhända prosten till en början rätt reserverad, men ju mer man lärde känna honom dess mer erfor man av den djupa fromhet och det stora själarsörjarnit som fanns hos honom.

DEN BÄSTA JULKLAPPEN — ett ur från stjärnummakaren

Omega, Longines, Zenith, Svalan, Certina m. fl.

Reparationer utföres snabbt och omsorgsfullt

Glasögon, Guld och Silver

Telefon 702 62

L. N. BRINK - KUMLA

Innehavare A. THOR

Ur-, Optik- & Guldsmedsaffär

VI ÄR OCKSÅ KUMLA

Av K. G. Arrbäck

Trots bakifrån-perspektivet ser man vilken dominerande roll kyrktornet spelar på Kumla kyrka i Västmanland.

Ett på sitt sätt mycket intressant debattämne som Kumla — stad och landskommun — bestod sig för några år sedan gällde själva ortsnamnet. Den naturliga bakgrunden var den ständiga förväxlingen mellan Kumla och Kumla, d. v. s. Kumla stad och Kumla landskommun, Kumla i Närke, Kumla i Västmanland och Kumla i Östergötland samt något Kumla i Stockholms-trakten. Förväxlingen tog — och tar väl alltjämt — sig uttryck bl. a. i feladresserade och felgångna postförsändelser. Jag minns också för egen del hur en gång en privatiststudent med en rad stora A:n och hur en annan gång en större brand på telegrammen placerades i Närkes Kumla, innan den geografiska förvirringen klarades upp. Det var under den namndebatten som förre borgmästaren lancerade förslaget *Kumlastad* som benämning på staden Kumla, men det var tydligen detsamma som att sticka kniven direkt i hjärtat på skomakarstadens folk. Kumla förblev alltså Kumla, och det gjorde de andra Kumla också.

MASSOR AV KUMLA.

Hur många orter är det då som gör anspråk på att vara Kumla?

Ja, Kumla som namn på olika enheter, gårdar eller byar, är rikligt förekommande i vårt svenska ortlexikon. Gårdsnamn finns på så nära håll som i Hovsta och Glanshammar. Byar finns också åtskilliga, men skärper man anspråken och söker efter städer och kommuner, finner man numera bara en av vardera sorten: Kumla stad och Kumla landskommun i Närke.

F. d. kommuner finns dock i Östergötland och i Västmanland, och båda ingår som delkommuner i nybildade srorkommuner, Folkunga resp. Tärna. Kumla i Stockholms-trakten är ett villasamhälle någonstans utmed Drevviken inom Tyresö kommun.

En av Julbladets kringflackande medarbetare har roat sig med att göra en påhälsning på ett par platser, som heter Kumla, och tryckt händerna på kumlabor av annan extraktion än den närkingska.

KUMLAS NAMNE I VÄSTMANLAND

är som sagt en f. d. kommun, som nu tillsammans med Tärna, Norrby och Kila bildar Tärna storkommun. Man kommer dit enklast genom att från Enköping följa den välpermanentade rikstolvan mot Sala och en dryg halvmil söder om silvergruvestaden — omedelbart sedan man passerat järnvägen — vika av mot vänster. Kumla kyrka, som syns från riksvägen, visar vägen.

Orten är — om man mäter efter avståndet mellan 50-km-skyltarna — något i stil med Åbytorp eller Kumla-by. Dominerande anblicken erbjuder kyrkan, som funnit en utsökt placering på en höjd alldeles till höger om genomfartsvägen.

GAMLA ANOR

har detta Kumla, och i en sockenbeskrivning, som förärades mig av poststationsföreståndare Knut Svedberg, heter det: "sockennamnet skrives 1358 Kumbla. Namnet torde betyda kummel."

Känns beskrivningen igen? Släktskapen är ju uppenbara. Liksom sin namn i Närke har Kumla i Västmanland haft tidig bebyggelse. Gravfält från järnåldern har påträffats i riklig mängd. Kyrkan, som kan sägas till större delen bestå av en tornbyggnad, uppfördes vid 1200-talets slut. På 1400-talet ersatte man det första tunnvalvet med ett tegelvalv. För utsmyckningen — fortfarande väl bevarad — svarade Albertus Pictor. Tillbyggnad gjordes på 1700-talet, då också tornet tillkom. Bland värdeföremål från gången tid märks en mässhake i svart sammet från 1400-talet. Ett porträtt i olja presenterar Daniel Buscovius, Särnas erövrare under drottning Kristinas regering, som fick Kumla pastorat som belöning.

KONSERTMÄSTARE I KVARTETTEN

har Kumla utsikt att bli, när den genom kommunstaden ingår som en fjärdedel i den större enheten. Där ligger nämligen det nya kommunalhuset. Där har kommun, kommunalfullmäktige samt posten fått fina lokaler. Posten, som i det längsta höll till i en liten röd stuga — något i stil med gamla frisersalongen vid Stationsgatan — behöver också nya utrymmen. 1,050 inlämnade, 2,700 utlämnade försändelser och 2,200 tidningar pr vecka

JULKLAPPARNA ordnas lättast vid besök i

Stor sortering!

OPIS Bosättningsaffär

KUMLA Telefon 707 61

var hr Svedbergs uppgifter om den postala verksamheten i Tärna. Ett 20-tal felförsändelser pr dag är inte ovanligt, men då är det inte bara Kumla som spökar, utan Järna och Färnabruk och andra, där mer eller mindre drivna stilar varit utslagsgivande för förväxlingen.

ETT OMFATTANDE FORENINGSLIV

tillhör som sig bör storkommunen Tärna, och flera av organisationerna har alltså Kumla inflätat i namnet. Sålunda finns både Kumla RLF-avdelning, Kumla allmänna nykterhetskommitté, Kumla blåbandsförening (skall inte nämndeman Henry Karlsson inbjuda namne-föreningen till ett besök i det "riktiga" Kumla?), Kumla skytteförening, Kumla missionsförsamling, Kumla kyrk-rotens syförening, Kumla folkpartiavdelning och Kumlaavdelningen av Cp och SLU. Det finns t. o. m. något som heter Kumla församlingshus.

SJÖBRIST

har Kumla gemensamt med Kumla, men man har trots det inga planer på att skapa någon konstgjord sjö. Där emot finns det två åar inom storkommunen: Ranstaån, som i sin tur leder till Sagoån, som rinner genom Kumla och fortsätter ut mot Mälaren.

FOLKHÖGSKOLAN

som heter Tärna folkhögskola, ligger inom Kumla sockengränser och bildar med alla sina vackert byggda och lika vackert placerade fastigheter ett eget samhälle. 120 elever kan nu beredas plats i tvåmansrum i den fyrklöver elevhem man förfogar över: Norrgård, Östergård, Västergård och Flygein.

Skolan tillkom 1876 genom Västmanlands läns folkhögskoleförenings initiativ, men 15 år senare avstod föreningen sin del till landstinget, som nu är huvudman. Skolan, som har ett aktat namn över hela vårt land, stod under de första 15 åren under ledning av Theodor Holmberg. Han efterträddes av Nils Hjalmar Bosson, som senare avlöstes av fil. kand. Nils Carli, vilken redan 1917 kom till Tärna som lärare. Nuvarande rektor är H. Agrell, som tillträdde för ett par år sedan.

Själva den slottsliknande byggnaden innefattar alla erforderliga undervisningsutrymmen, från den rymliga samlingssalen, som har kvar hela sin air från skolans första år, till rektorsexpeditionen och den stora gymnastiksalen med bra scen för mera solenna tillfällen. I övriga skolbyggnader har man plats för vad som för en välordnad folkhögskola krävs: slöjd- och vävsalar, matsal, gymnastiksal, simbassäng osv.

Så mycket är klart: Tärna folkhögskola ger glans åt Tärna och åt Kumla socken, och Kumla i Närke behöver ingalunda skämmas för sin mindre namne i Västmanland.

"KUMLA LILLA FÖRSAMLING

vid sydöstra stranden av Tåkern, sedan äldsta tid annex till Svanshals, har en i många avseenden märklig helgedom."

Pastoratshuvudorten Svanshals och annexen Kumla ligger åt skilda håll från stationsvägen.

Så börjar en liten beskrivning huvudsakligen ägnad den gamla fina 1100-talskyrkan i det Kumla, som är Kumlas *östgötska* namne.

Till det Kumla kommer man, om man tar av från vägen Mjölby-Jönköping och mitt i tätorten Väderstad svänger högerut mot Skänninge. Där möts man plötsligt av en fingervisning: Kumla 2. Den pekar mot vänster, och då man söker sig fram utmed denna tämligen smala grusväg, hittar man först ingenting mer än åker och äng, sedan en affär, ett missionshus, några mindre fastigheter och därefter en kyrka. Därintill ligger en skola (som f. ö. inte längre användes), kyrkvaktarns boställe och någon mer fastighet. Sedan är man i stort sett klar med Kumla. Ty kör man vidare på den halvmånformiga slinga, som utgör Kumla-vägen från och tillbaka till stora länsvägen, möter man endast en och annan bondgård, innan man är inne i Svanshals-delen. Hela vägbiten är 3—4 km lång.

Pastoratet är Svanshals, berättar för mig en infödd kumlabo, fru *Ingeborg Öijer*, maka till kyrkvaktmästare Gösta Öijer, och i Svanshals bor också kyrkoherden Torsten Eliason, som för övrigt författat skriften om Kumla kyrka.

TATORTEN

inom kommunen är Väderstad, där också kommunalkontoret och dess kommunalkamrer *Jan Göthberg* finns. Väderstad är också poststation, men ofta händer det att brevskrivare nöjer sig med adressen Kumla, varefter breven av allt att döma först hamnar i Närkes Kumla och sedan via reklamationskontoret återkommer till rätte mottagaren i Kumla, *Väderstad*.

Vägen förbi Kumla trafikeras inte av annat än enskilda fordon. Någon busstrafik förekommer inte längre. Den bar sig inte. Och ändock ligger Kumla som ett litet nav i en ring av städer, som väl alla borde locka med köpenskap och attraktioner. Eller vad sägs om denna

LÅT FACKMANNEN ta hand om arbetet, det blir i längden billigast

Specialitet: Monteringsbara 1- och 2-familjshus. Fabriksbyggnader. Fastighetsreparationer och ombyggnader utföras

Kontakta

BYGGMÄSTARE ALVAR EDLUND - KUMLA

Järnvägsgatan 59 - Tel. 705 13

Kumla kyrka i Östergötland.

kedja: 16—17 km till Vadstena, Mjölby och Skänninge, 3 mil till Motala, 5 mil till Linköping.

Den del av Kumla som inte är jordbruk är en kyrka, skulle man kunna säga. Ty kyrkan är socknens smycke och verkliga tillgång.

Den skiljer sig i alla delar från såväl Kumla kyrka i Närke som Kumla kyrka i Västmanland: ålder, storlek, utsträckning uppåt. De bägge nämnda är yngre men i gengäld resliga och tämligen uppmärksammat placerade. Men den gamla östgötska Kumla kyrka daterar sig tillbaka till 1100-talet, och man ser den inte förrän man står ända invid kyrkogårdsmuren eller från vägen läser på en liten skylt

KUMLA KYRKA.

Tills i början av förra seklet fanns ett torn på kyrkan, men det revs 1818 på grund av rasfaran, och nu utgörs kyrkan av en vid första anblicken oansenlig kyrkobyggnad och ett ganska lågt och rätt fult fristående tornhus. Själva kyrkan består av ett i typisk romansk stil uppfört långhus med smalare kor och halvcirkelformad utbyggnad i öster. Den gamla tornbyggnaden utgjorde en tillbyggnad till den ursprungliga kyrkan. I samband med denna tillbyggnad flyttades ingången till västsidan, där ett stort tilltaget vapenhus alltjämt är det första man möter.

Flera förändringar av templet, som nu har plats för 150 personer, har vidtagits genom åren och århundradena. Senaste restaureringen gjordes 1934 med ommålning, och senare har värme och elektricitet indragits. Det särskilda tornhuset rymmer nu de bägge gamla klockorna. Storklockan bär 1741 som gjutningsårstal och mästaren är Magnus Hultman från Norrköping. Inskriptionen lyder:

Mit liud behagar mänskom wäl
Men Guds ord frögdar hennes siäl
När bön och sång blir hörd hos Gud
Tå är thet bättre än mit liud.

Bland de förnämliga fasta inredningsdetaljerna kan nämnas ett altarskåp, som är ett fint lübeckearbete

från 1400-talet, en verklig dyrgrip skänkt av moderförsamlingen Svanshals. Predikstolen från 1877 är placerad på underredet till en dopfont från 1300-talet. Fontens "cuppa" har däremot försvunnit. Från den katolska tiden finns som minne en absid-detalj, en vackert ornamenterad *piscina*, där det vatten tömdes, som användes för rengöring av nattvardskärlen.

En stor raritet bland de lösa inventarierna är en Gustav Vasa-bibel, "tryckt i Upsala af Georgen Richolf 1541", mycket väl bevarad och fortfarande fullt läsbar. En mässhake från 1642 tillhör den "stilfulla grupp av vapenförsedda applikationsbrodeter i renässansstil, som måste stamma från en familjen Oxenstierna närstående ateljé", enligt av fackmän givna omdömen. Speciellt fint och framträdande är guldtrådsknypplingen av korset. En annan mässhake har datering 1743. Renässansmässhaken, som också bär Eric Ulfsparrés och hans hustrus Agneta Grips vapen, är en gåva från dessa dåtidens innehavare av Sjtötuna.

Annat man fäster sig vid i den innehållsrika sakristian är ett rökelsekar från det katolska skedet samt en likaledes gammal kollektåv (försedd med ringklocka!) Att även nutiden kan bidra med vackra kyrkliga föremål vittnar ett Oberammergau-krucifix om. Det är en gåva 1940 av kyrkliga syföreningen.

På det religiösa området i Kumla är kyrkan dock inte allena rådande. Även fri andlig verksamhet förekommer, och därom vittnar ett ganska rymligt

KUMLA MISSIONSHUS,

beläget i närheten av ortens affär, där också ett 15-tal medlemmar utgör en aktiv grupp under ledning av sin pastor, som har Kumla som annex inom en församlingskrets.

Föreningsliv har man inget som bär Kumla-namnet, utan sådana finesser är helt lokaliserade till kommunens tätort och övriga delar. Befolkningen inom Kumla-delen av Väderstad utgör endast något 100-tal.

OCH DÄRMED

lämnar jag Östergötlands Kumla, och när jag svänger bort på den lilla kyrkvägen får jag som sista hälsning en ytterligare påminnelse om namn-släktskapen mellan de olika orterna Kumla. Där står på en vägs skylt: Kvarntorp 2.

Men strax därefter fångas mitt intresse av en tjugig vägallé genom pastoratshuvudorten Svanshals och den betagande vy fågelsjön Tåkern erbjuder. En sådan vattenattraktion är detta Kumla ensamt om, Närkesslätterns pärla till trots...

Oavsett var man träffar på namnet Kumla, ler man givetvis igenkännande och gör sin honnör, och ju längre ifrån det "verkliga" Kumla dess bredare samförståndsleende. Såvida man inte rent av kostar på sig ett högt "hallå där", som jag gjorde, när jag vid ett tillfälle mellan schweiziska St. Gallen och Konstanz passerade en liten anhalt med namnet *Steine Brunn*.

Undra på att vi inom det egna landets gränser lånar ortnamn av varandra...

OLOF KARLSSONS Cykelaffär - Kumla

Senaste nytt

i Cyklar, Mopeder och Motorcyklar

Cykel- och motordelar samt tillbehör alltid på lager

VINTER- och SOMMARSPORTARTIKLAR

Hörnet Drottninggatan—Mossbanegatan

Tel. 704 76

REPARATIONER
utföres omsorgsfullt

Min barndoms Hallsberg

Av Fru ANNA ANDERSSON,
Kumla

Storgatan i början av 1900-talet. Till vänster Missionshuset.

I tjugotalets Hallsberg fanns det bara en gata. I varje fall ville inte de som bodde utefter Storgatan hålla med om att det fanns någon mer. Den s. k. Bakgatan, som gick utefter bangårdens norra sida, gjorde ju knappast skäl för sitt namn, då den inte kunde visa upp en enda affär eller den minsta lilla bod.

Nej, Storgatan var Gatan.

De som västerifrån kom färdande mot Hallsberg kunde nog ha sina funderingar över var landsvägen egentligen slutade och gatan tog vid, men i östra delen av köpingen var det lättare att avgöra den saken. Vägen som länge nog, så riksled den än var, hade ringlat fram lite hur som helst över åsryggen stramad liksom upp sig då den kom fram till Motala-bommarna. Rakare och bra mycket bredare än förut, gled den upp för backen. Fint sällskap hade den också fått. På vänstra sidan låg tingshuset på sin kulle och skolan på sin. På höger sida var det sämre ställt med bebyggelsen. Där låg en stor tomt på vilken man växelvis odlade säd och potatis.

I Östra skolan gick de flesta av ungarna, som bodde utefter Storgatan. Var det frukttid brukade vi efter skolans slut ordna till med en kort men intensiv kapplöpning. Målet var den brungula "Muntrakupan", som låg snett över gatan. Till "Muntrakupan" hörde en trädgård, och om nu vinden varit den rätta så kunde det hända att några äpplen blåst ut i gångbanan. Frukt, som hamnat så där så att säga i ingenmansland, tyckte vi att vi kunde få ta utan att därför känna oss skuldtungda. Men trädgården låg på åsslätten och lutade alldeles för bedrövligt och naturligtvis åt fel håll. För det mesta fick vi stå uppe på gatan och titta ner på härligbeten, som ibland låg i drivor på gräsmatta och trädgårdsgång.

Men det föll oss aldrig in att springa ner och plocka till oss lite av den åtrådda varan. Nej, vi var inte så djärva. Men de flesta av oss visste, att långt ner i backen, ja nästan ända nere vid den låga uthuslänga där bröderna Levin hade sin skomakarverkstad, stod ett äppleträd som bar frukter stora som ordinära kålrötter, guld-

gula och saftiga var de också. Men vi tog ingenting. Åtminstone inte i dagsljus. För det mesta fick vi tomhänta börja knalla hem.

Utanför Palmérs speceribod stod alltid någon häst, som med påselad kärra och med tömmen om frambenen undergivet väntade på att körsvennen skulle bli färdig med handeln så att hemfärden kunde anträdas.

Vi brydde oss inte så mycket om trafiken sommartid. Böndernas höga trillor var inte så inbjudande att "hänga efter", som det hette. Annat var det om vintern. Då kunde vi springa ifatt en förbiilande släde, kasta oss upp på kuskbocken och känna oss viktiga, då vi från vår upphöjda plats kunde vinka farväl åt de kamrater som inte varit lika snabba i vändningarna. Fast ibland hände det förstas att kusken inte ville veta av några snålåkare. Lät han då piskan vira, kom man forrare av släden än på den.

"Det vill inte mycket till för att ungar ska 'stura', sa' de äldre. Även om den sparsamma trafiken inte intresserade oss nämnvärt, fanns det mycket annat som vi fann värt att "stura" på.

Bedrövligt illa måste det ha gått i skolan den dag man glömde att kasta en blick in genom fönstret till Hartmans karamellbod. I fönstrer, på hyllorna och på disken lyste och lockade olikfärgade karameller i glasburkar och skålar. En nybliven ägare till en femöring ställdes inför ett svårt problem. Skulle han eller hon köpa en karamellstrut för slanten eller en slickpinne eller till ett block av det nymodiga tuggummit, som var skärt till färgen och kostade ett halvt öre rutan och smakade stearin alldeles befängt. Det var nästan med en känsla av andakt som man öppnade den smala boddörren, vars övre hälft bestod av små, små fönsterrutor som alltid var gnistrande klara.

Ibland stannade vi för att titta lite på Källtorp, det stora trevåningshuset, som var målat i precis samma brungula ton som "Muntrakupan". Inte för att huset i och för sig var någon sevärdhet men en liten attraktion

Sjödins STENHUGGERI

Tel. 712 98 och 708 25

Tillverkar gravvårdar och gravfris samt byggnadssten
av brun, grå och svart granit

ägde det dock. I sydvästra gaveln var trävirket fullklottrat med märken och krumelurer av olika slag. Vi visste, att luffarna satt dit de där tecknen som upplysning och vägledning för andra "wandervogels", men hur vi ansträngde våra hjärnor kunde vi inte förstå deras betydelse.

Den gode bygdeskildraren Karl Boström har väl redan sagt det mesta om det gamla huset men något ytterligare kanske inte skadar. Under årens lopp har det stått med många namn. Källtorp och Källbomska huset har väl varit de vanligaste men också "Spökslottet" och "Musikaliska villan", det sistnämnda namnet under en period, då de åtta lägenheterna var uthyrda till familjer som alla hade en medlem som hanterade något slags instrument. På den tiden hade huset en jättestor veranda som gästvänligt sträckte sin breda famn mot gatan. Grova sidstolpar bar upp balkongerna till andra och tredje våningen. Under den varma årstiden var verandan en omtyckt samlingsplats för husets folk. Den utgjorde sommarnöjet, förresten det enda de hade.

De flesta i "Musikaliska villan" var födda på landsbygden. De hade varit i stränga herrars tjänst, men då tillfälle gavs sadlade de om och gav sig järnvägen eller industrien i våld. Från barnåren hade de fått in vanan att när arbetet var slut för dagen hade man rätt att ta igen sig en stund på farstutrappa eller gungbräda. Vad gjorde det för skillnad att man satt på en veranda mitt inne i en köping? Hade man gjort sitt för dagen kunde man utan samvetsförebärrelser njuta sin vila på träbänken och prata bort en stund med någon bekant som passerade förbi.

Men så småningom kom den nya tiden även till Hallsberg. Gatubilden förändrades så sakteliga. Hästskjutarna, som förut dominerat trafiken, ersattes av bilar och motorcyklar. Folk, som förut gått, skaffade sig cyklar. Med den nya tiden försvann Källtorps hyresgäster för alltid från sitt kära "sommarnöje". Nu är verandan och de sällan använda balkongerna sedan länge bara ett minne från en tid som var bra mycket rofylldare och enklare att leva i än vår.

Ibland måste vi stanna till ett tag vid det Bergööska huset. Stod solen i söder och klart väder rädde, kunde vi genom ett fönster tydligt urskilja en vägg därinne som var grannt bemålad med människor och blommor. Inte visste vi att Bergöös haft en stor och erkänd konstnär till måg, som hette Carl Larsson och att han målat väggen därinne.

Kanske avbröts vi i våra funderingar av något som flaxade förbi. Flaxade är kanske inte rätta ordet när det gäller Petrina, men var gång jag i minnet försöker återkalla den gamla damen så flaxar det. Det kan inte hjälpas.

De flesta av Petrinas samtida visste knappast något om hennes härkomst. Hon var dock från Vibytorp, Hallsbergs socken. Alla visste emellertid att hon en gång varit hårfrisörska.

Hårfrisörska! — Vi tyckte det låg något äventyrligt, ja nästan omoraliskt, i själva ordet. Det var ju en förfärligt stor synd att knollra håret, det hade vi fått veta. När våra mödrar hade något ärende ut i bodarna så kunde det vara lite så och så med klädseln, men håret var det noga med. Slätt och helst vattenkammat skulle det sticka fram under hattbrätte eller schallet. Fast någon gång, då någon större festlighet stundade, kunde det hända att ett djärvt fruntimmer omsorgsfullt låste sin dörr och ur någon hemlig gömma letade fram en grov spik eller tog spiskroken och knollrade till håret kring panna och öron. Men nästan undantagslöst förskräcktes hon genast av sin egen djärvhet och när dörren på nytt öppnades var det bara det vattenstripa framhåret som vittnade om den nyss lyckligt genomgångna själspöningen.

Men Petrina var inte rädd. Med egna, konstförfarna händer hade hon satt upp sitt tika, mörka hår i just de stora bucklor och små lockar, som modet i slutet av förra seklet föreskrev de högre kretsarna. Det syntes att hon var stolt över sitt granna hår. Mössa eller hatt bar hon blott under den kalla årstiden. Men vilken huvudbonad hon än valde, så placerade hon den så långt bak på skulten att de flesta lockarna ändå kom till sin rätt.

Petrina hade hunnit en bra bit på levnadsstigen men ändå var det fart och kläm i henne. Ingen kunde låta bli att titta då hon som en fullriggad fregatt forsade gatan fram. Lockarna dallrade, kjolarna svängde, allt medan hennes små svarta ögon nyfiket skärskådade alla mötande, liksom för att utröna vilken effekt hon gjorde.

Det är väl så att varhelst människor slagit upp sina bopålar, har det ibland dem funnits om inte precis original så dock personer som inte brytt sig om att följa vedertagna seder och bruk utan gått sina egna vägar. Många gånger har dessa lite ovanliga människor, utan att kanske själva veta om det, hjälpt till att ge skärpa och relief åt en annars tämligen slätstruken samhällsbild.

— en vägg därinne som var grannt bemålad med människor och blommor.
(Se Kumla Julblad 1949)

**MEKANISKA
PROBLEM ?**

Vänd Eder då till

KUMLA MEKANISKA VERKSTAD

som har stora resurser till Eder tjänst

Allt inom branschen

Storgatan på 1920-talet.
Tredje huset till vänster Källtorp, mitt
emot på andra sidan gatan hade Hart-
man sin karamellbod.

Just som en liten reliefgubbe var "Karintorparn". Inte väckte det väl någon större uppmärksamhet när han om fredagsmorgnarna tassade gatan fram med sin dragkärra. Men hade han med ens uteblivit skulle man säkert snart saknat honom. Året runt var han klädd i en tjock doffelrock, som sett så många sommars sol och vintrars snö att den ursprungliga svarta färgen gått över i dunkelgrön. På huvudet hade han en liten hattskopa, vars brätte, både fram och bak var så hårt uppvikta att det smög tätt utmed kullen.

En lång väg hade han vandrat. Från Karintorp i Lerbäckes socken och till Hallsberg är det inte näst gårdsväg, om man ska gå. Är man därtill gammal och ska släpa på en dragkärra, så räcker nog vägbiten till att bli trött på. Men varför han skulle ha med sig den stora kärran var inte lätt att räkna ut. Det lilla, lilla säckkomvirade bylte, som väl fastsurrat låg på flaket, kunde han lätt ha burit under armen eller i handen. Men till Hallsberg kom han med både bylte och kärra. När affärerna öppnade, började han en underlig kommers. Ut och in i bodarna lunkade han och bad, ömsom att få köpa, ömsom att få sälja ett eller två ägg. Om han hade med sig de först saluförda äggen hemifrån eller om han helt enkelt köpte dem i någon affär, fick ingen veta. Hans mening var väl att försöka tjäna något öre på varje ägg. När han kommit igenom alla bodar som kunde tänkas handla med ägg kom turen till hushållen.

Förunderligt tyst tog han sig in i husen och knallade upp och ner i trapporna, och detta fastän han hela tiden måste föra ett litet krig med kängorna, som i avsaknad av snören hotade att falla av vid varje steg. Av naturliga skäl, så att säga, hade nederdelen av byxbenen kommit att ligga mellan kängskaft och vrist. Fast snörlösa, kunde kängskaften hjälpt till att motverka den där besvärliga glappningen en smula om de bara slutit ihop lite grann, men det gjorde de inte. Efter år av obunden frihet stävade de nu åt sidorna och liknade mest duvvingar spända till flykt.

Det knackade på dörren och utanför stod den lille gubben och sträckte fram en näve som varligt omslöt ett eller två ägg, som han ville sälja. Var näven tom, ville han köpa ett par. Han var aldrig påträngande och poc-kande. "Köp ägga frua, di ä goa å rara, kan ho sälja mej ett ägg", var nästan de enda ord han sa. Men vad inte munnen förmådde, kunde ögonen. De tiggde och bad så innerligt vackert, där de tittade fram under hattbrätte och nerfallna hårslingor, blå som en sommarhimmel och oskyldiga som på ett barn. Men den oskyldiga blicken motsades i någon mån av den air av finurlighet som liksom omvärvde gubben, alltifrån de bedrövligt slokande mustascherna och ner till de uppåtvända skosnyttorna.

Han talade aldrig om för någon hur det gick med affärerna. Trots att höstregnet skvalade och dagen för länge sen gått över i kväll gjorde han inget brådska med att avsluta kommersen. Först då han märkte att dem han besökte började gå till vila gav han upp och traskade tyst och stilla bort till dragkärran, som med sitt lilla bylte på flaket troget väntat utanför David Perssons affär. Och efter denna långa dag skulle han gå hem över Vingabacken—Tomta—Klevsbacken—Åsbro—Karintorp. Stackars lilla gubbe! Det är att hoppas att han, medan han knallade fram genom nattmörkret kunde få glädja sig åt att ha tjänat åtminstone någon krona på sina, minst sagt, underliga affärer.

Kanske kunde det finnas något mer att nämna om hur livet tedde sig på Storgatan medan seklet ännu var ungt. Det får i så fall bli en annan historia.

Kumla Julblad i Hallsberg

Julbladet säljes i bokhandeln samt i Folkets Hus och Jacks tidnings- och tobaksaffärer.

Äldre bilder från Hallsberg är julbladets utgivare tacksam att få köpa eller låna.

Kumla Gummi-
Manne Larsson **VERKSTAD**

BIL-, MOTORCYKEL-, TRAKTOR- OCH
HÄSTVAGNSDÄCK - GUMMIREPARA-
TIONER - BENSIN OCH OLJOR

TELEFON 703 50, 711 55

Julbladets utgivare och Erik Widlund pratar om gammalt.

Erik Widlund berättar om sitt långa liv

SKOMAKARE - REMMAKARE - HANDSKMAKARE
SKYTTEPIONJÄR

När julbladets utgivare hösten 1917 startade Kumla Tryckeri räknades remmakare Erik Widlund till de första kunderna. Han hade då sin verkstad i Ljungbyhof 4 vid Kvarngatan. Beställning av remetiketter och andra trycksaker gjordes av Widlunds duktiga hustru Hulda, som hade hand om försäljningen på marknader och hos grossister. På den tiden hade nästan varje mera betydande plats en eller flera marknader årligen.

En vecka före Erik Widlunds 90-årsdag sistlidne januari var utgivaren tillsammans med NA-NT:s medarbetare, Lennart Ekegård, och intervjuade den gamle rem- och handskmakaren på Solbacka, där han vistats sedan något år tillbaka och delade rum med en annan känd remmakare, Carl Larsson från Södra Mos. Nittio-åringen var i god form och hade, glädjande inte minst för en intervjuare, klar hjärna och god hörsel.

Erik Widlund föddes i Hagaby, Kumla landskommun och är son till skraddaren Karl Gustaf Widlund. Han fick emellertid inte uppleva någon hög ålder. Den tidens folksjukdom, lungsoten, krävde inte blott hans och makans liv utan härjade även bland barnen. Skraddarna satt i allmänhet framåtlutade på arbetsbordet och fick insjunket bröst. Ofta förekom reparation av kläder. Inte så sällan var det också fråga om vändning av kostymer, om det visade sig att tyget på insidan var i gott skick. Dessa plagg kunde ha gott om dammpartiklar och vid uppsprättningen yrde dammet omkring. Detta fick skraddaren inandas och det kunde också innehålla smittförande bakterier. Ventilation av verkstaden var ingalunda någon daglig företeelse. Med detta fick oftast anstå tills arbetsveckans slut.

Mest kända av Erik Widlunds bröder var Wilhelm, död 1959, och Fabian, död för ca ett halvt sekel sedan. Av Wilhelm W:s båda döttrar är en gift med konst-

nären Tore Lundborg och en med byggnadssnickare Harry Nordin. Fabian Widlund, som var fader till bröderna Karl och Hugo Widlund, ägde först ett litet ställe i närheten av Blackstaån. Där fanns på 1890-talet och i början av seklet ett badhus, tillhörigt grosshandlare Johan Andersson. Detta sköttes av Fabian Widlund, som även hjälpte bönderna i Blacksta med jordbruket.

Det var inte ovanligt förr att man i fattiga hem nödgades skaffa fosterhem till något av barnen. Så var det också i det Widlundska skraddarhemmet i Hagaby, sedan familjefadern tidigt gått bort. Erik togs om hand av lantbrukare Johan Eriksson i Kumlabö. Här fick han hjälpa till med olika sysslor tills han klarat skolplikten i kantor Dreborgs kyrkskola, varefter han tog plats som drängpojke på en gård i Ulvsäter. Någon längre tid ägnade han inte åt modernäringen. Hans nästa förvärvsarbete blev vid kalkgruvorna i Yxhultstrakten.

I 20-årsåldern tog han värvning vid Karlsborgs artilleriregemente, där han stannade i över fyra år. Under den tiden slog hans stora skytteintresse ut i full blom. Detta intresse blev bestående i många år senare då han återbördats till hembygden. Där blev han nämligen initiativtagare till skjutbanan i Sannersta samt presiderade under en lång följd av år som ordförande i Kumla Skytteförening. Många av de ståtliga skyttepris, som Widlund erövrade, har han skänkt tillbaka till föreningen för att sättas upp som nya åtråvärda troféer.

Uppfinningsrikedom har han också i sin krafts dagar visat prov på. Under sin militärtid ägnade han sig med förkärlek åt smide. Vid en utställning belönades hans alster med förstapris och guldmedalj. Av någon anledning fick han inte med sig utmärkelsetecknen hem, utan dessa hamnade troligen på den militära expeditionen. Innan han slutade tjänstgöringen i Karlsborg fick han i uppdrag att värva en rekrytskola, en uppgift som han fullföljde till punkt och pricka.

Något omedelbart återvändande till hembygden blev det inte för Widlund. Han tog nämligen anställning som bergsprängande rallare utmed banbygget Uddevalla-Lelånger. I Yxhult hade han lärt sig handskas med dynamit, tändhattar och stubintråd, vilka erfarenheter kom honom väl till pass vid järnvägsbygget. Från denna tid berättade Widlund om en även den tiden inte så vanlig händelse, nämligen mötet med en varg. Han var en lördagsnatt på hemfärd från ett flickbesök. Det var

Verkligt värdefulla julgävor finner Ni i vår rikhaltiga sortering av

BÖCKER, BIBLAR, PSALM- och SÄNGBÖCKER, SKRIVMATERIEL, PRESENTARTIKLAR och GRAMMOFONSKIVOR m. m.

HF:s BOKHANDEL - KUMLA

Köpmangatan 20
Tel. 702 65

Varumärken:

EXCELLENT
Herrskodon

*

STIL-SKO
Damskodon

*

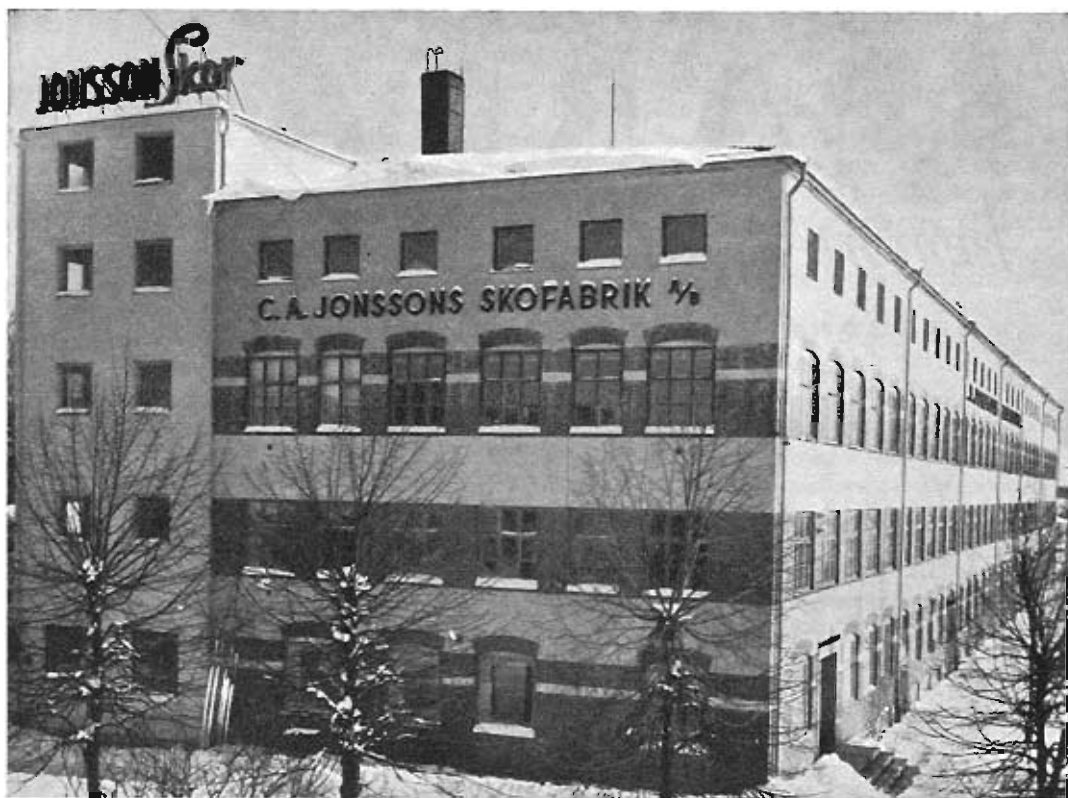
GULLIVER
Barnskodon

*

CAJ-RUBBER
Herrskodon

*

C.A. Jonssons
SKOFABRIK AB
Kumla

Stil
sko

. . . kvalitetsmärke för eleganta och välsittande
D A M S K O D O N

AB JONSSON & KJELLIN
K U M L A

Företagstjänst

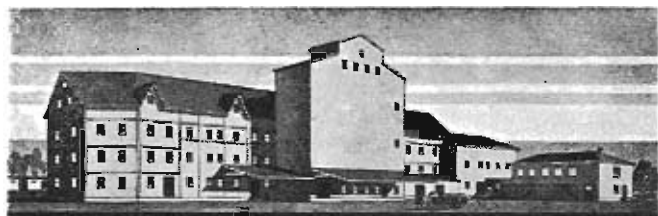
KUMLA Trädgårdsgatan 1

Tel. Örebro 714 90 (ankn. Sävhammar)
714 93

NÄR DET GÄLLER

Bokföring och Bokslut, Revisioner och övrigt Bokföringsarbete, Deklarationer och Skatteärenden, Boutredningar och Arvskiften, Dupliceringar och Fotostatkopieringar
Försäkringar av alla slag samt allt tänkbart Skrivarbete.

Översättningar: Tyska, Engelska, Tjeckiska

Kumla
Foder- & Utsädes AB

TELEFON 709 00 växel

Utsäden, Spannmål, Foder- och Gödningsämnen
Hö, Halm, Torvströ
m. m.

Geos

PAPPER AB

Jönköping - Tel. växel 190 70

Kommissionär för PAPYRUS, Mölndal
Alla sorters Post-, Skriv- och Tryckpapper. Påsar. Bindgarn
MUNKSJÖ välkända omslagspapper m. m.

Representant:

Helmer Ernestam, Örebro

Västmannagatan 18 - Tel. 11 30 70

SPARBANKEN

hemortens och bygdens bank

ERBJUDER ER EN KEDJA AV TJÄNSTER

Gör ett besök, det lönar sig!

Kumla Sparbank

FILIALER I ÅBYTORP OCH HÄLLABROTTET

Bekväm betalningsförmedling

Många sätt att spara

Olika former av lån

Säkrare förvaring
av Edra värdesaker
i bankfack

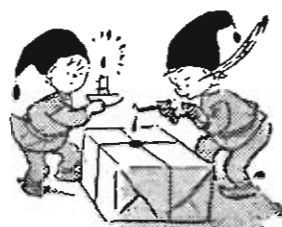

Köp julklapparna i

KUMLA JÄRN- & REDSKAPSHANDEL

FREDRIK EMBERG

Tel. 700 25, 703 25

Gäller det

Arbetshandskar?

Efterfråga

*TVå märkesvaror av god kvalitet
— välkända sedan årtionden*

Tillverkas av

PAUL JOHANSSONS

Handskfabrik, Kumla

Tel. Örebro 730 73

Förpacknings-

problem?

Kontakta!

RINALDO & JOHANSSON AB
FÖRPACKNINGSINDUSTRI KUMLA

vinter och det var mycket snö. I mörkret kände han att något djur nosade honom på kinden. Om en stund kom djuret tillbaka och gjorde ansatser att hugga Widlund. Han lyckades emellertid skrämna det närgångna djuret på flykten. Widlund trodde säkert att det var en hund, varför han inte var rädd, då han alltid haft lätt att handskas med dem. Dagen därpå fick han i en göteborgstidning läsa att en varg varit synlig i trakten av Uddevalla och även varit inne i en ladugård och rivit kreatur.

Widlund berättade för en av sina kamrater om sina vargupplevelser under lördagsnatten. De båda följdes åt för att kontrollera spåren i snön, och de fann sådana både efter Widlund och efter vargen. Efter detta rådde det inte något tvivel om att den unge bergsprängaren råkat ut för vargöverfall, dess bättre med lycklig utgång. Ett uppbud från trakten jagade den närgångne besten, men denne klarade sig undan förföljelsen. "Hade jag vetat att det var en varg, skulle han säkert fått pliktat med livet, ty jag liksom mina kamrater var alltid utrustade med slidkniv", försäkrar Widlund.

Widlunds ovannämnde bror Vilhelm, som den tiden tillhörde Frälsningsarméns kår i Kumla ville ha Erik tillbaka till hembygden och hjälpa till i hotmusikkåren. Han föll för frestelsen, och det dröjde inte länge förrän han etablerade sig som skomakare med verkstad i Älvesta. Till hjälp hade han Vilhelm och ett par andra skoarbetare. "Det var skillnad på gesäller och skoarbetare", påstår han. "Gesällerna var flyktiga av sej och ville helst ha korta konditioner. De hade vandringslusten i blodet och var därför mycket osäkra att ha i sin tjänst, då de utan vidare kunde lämna arbetet och vara borta från arbetet i en vecka eller två."

På verkstaden i Älvesta gjordes måttbeställda skor, men man utförde också bottenarbete åt Johan Behrn och L. E. Lundholm i Södra Mos, far till bröderna Aug. och Axel Lundholm. Behrn hade då verkstad hemma på sin fars gård i Vesta. Då hade han inte så gott om slantar. Han nödgades en gång inställa betalningarna. Troligen var det 1899, då den riksbekanta skomakarkrisen ställde till svårigheter för så många i stationssamhället och även för några i socknen. Widlund minns att han då förlorade 80 kronor på Johan Behrn.

I och med att skoproduktionen alltmer blev maskinbetonad lönade det sig allt mindre med handskomakeri. Widlund upphörde omsider med verkstaden i Älvesta och flyttade till vagnmakare Olssons lilla röda stuga norr om Pellenäs. Där började han göra läderremmar, som visade sig vara en både efterfrågad och hyggligt betald vara. De lärdomar, som han inhämtat som "hobbysmed" i Karlsborg, kom nu till praktisk nytta. Widlund konstruerade själv en apparat för sin remtillverkning och en skomakarkniv, vilken kom till stor användning vid hanterandet av lädret. Den första kniven gjorde han till fabrikskonrad Andersson, som intresserade en Eskilstunafabrik för tillverkning i större omfattning. Troligen var det en av dessa förträffliga knivar, som utgivarens far använde i sitt skomakeri. Med dessa knivar gick det att skära i mycket grovt läder.

I början av 1910-talet flyttade Widlund sitt remmakeri till den Burénska röda gårdsbyggnaden utmed Johanneskyrkogata och efter ytterligare några år till Kvarngatan, där han förvärvat Ljungbyhof 4. Konkurrensen hårdnade till sedan allt flera börjat tillverka remmar. Svårast i priserna var Per Jonsson i Hällabrottet, som gjorde mycket remmar till fabrikena. Widlund siktade nu på handsktillverkning och överlät remmakeriet till en av sina anställda, P. M. Rydén. Ganska snart visade det sig, att Widlund handlade klokt när han övergick till att göra handskar. Dessa var länge bra betalda och det var heller ingen svårighet att få order både i Kumla och annorstädes.

Den bästa affär, som den gamle hantverkaren någonsin gjort, var försäljningen av fastigheten Ljungbyhof 4 med 21.000 kronor som vinst. "Nog hade man affärsinne på den tiden", säger Widlund och myser belåtet. Han flyttade sedan till Fredsgatan 5 och fortsatte med sin firma till 80-årsåldern.

Samtalet med den pigge 90-åringen rörde sig, som alltid med åldringar, omkring långt avlägsna tider, då Kumla var ett litet stationssamhälle med några hundra människor, då alla kände varandra och då den unge Erik skötte trummorna på Frälsningsarmén.

Arbetslust på vårdhemmet Solbacka.

På vårdhemmet Solbacka har i år förekommit försöksverksamhet med terapiarbeten. Kumla stads socialnämnd, som haft förståelse för ett stimulerande tidsfördriv för de gamla på hemmet, har halvtidsanställt fru Britta Muhr, Örebro, till att leda arbetet. Pensionärerna själva har visat stort intresse vid förfärdigandet av mer eller mindre åtråvärda saker, som framförallt sålts till deras anhöriga och bekanta.

Vad är det då man åstadkommit? Jo, det är ett högst varierande sortiment, varav kan nämnas: ryaarbeten, kuddar, dukar, schalar, skinsaker, korgar och mycket annat. Uppmuntran med flitpengar har givetvis verkat stimulerande på åldringarna.

JULKLAPPEN ska' vara från

Vi ha massor av praktiska och nyttiga julklappar, som med självskrivenhet hör hemma på allas önskelista!

MOBERGS HERREKIPERING

Hagendalsvägen 26 - Tel. 706 27

MOBERGS JUNIOR

Trädgårdsgatan 8 - Tel. 794 70

PÅ FISKETUR I FJÄLLET

Av Hugo Ericsson

I slutet av augusti började fjällvidden så sakteliga skifta färg. Snart skulle där tändas ett fyrverkeri av sällsam men kortvarig skönhet när växternas stam- och rotdelar återkräver den till blad och blom utlånade klorofyllen.

Knappt skulle den processen vara avslutad förrän en annan lika fascinerande, lika häpnadsväckande händelse skulle storma in i fjällvärlden, ty då är tiden inne för ädelfisken, laxöring och röding, att samlas till lek för att trygga släktets fortbestånd. Under lektiden är allt fiske förbjudet, klokt, vettigt, men inget hindrar, att man är närvarande och ser på det yra skådespelet. Så vitt jag hade mig bekant inträdde fiskeförbudet här på trakten i september, så det blev väl bäst att avsluta sommarens många fisken med en riktig långtur.

En hel förmiddag ägnades åt att ge fiskeutrustningen en välbehövlig puts. Spinnrullen rengjordes och oljades. Linan kontrollerades och ett par ändmetrar kapades bort. Alla dragen polerades med svinto och sämskskinn. Defekta kronor byttes ut liksom lekanden, hakar och tafsar. Bedrövlighet såg flugorna ut. De hade inte blivit använda på mycket länge, men efter grundlig borstning och frisering blev de som nya. Så stuvades ryggsäcken med de nödvändigaste grejorna för ett dygn i fjället, och vid tretiden bar det av hemifrån.

Öjönån, liksom andra vattendrag i trakten, förde litet vatten så här års, därför blev det lätt att välja den bästa sidan allt efter som man avancerade. Redan i första höljan fick jag två öringar. På mask. Inte så sportsligt kanske, men effektivt.

Omedelbart nedanför Silverfallet delar sig ån i två armar, varav den ena är huvudfåran. Där har några väldiga stenblock blivit placerade så att det liksom bildats en liten bassäng. Tyvärr kom jag i medljus men uppträckte lurigen i tid och kunde försvinna osedd och en bit nedanför vada över till motljus. Nu gällde det att hålla sig kall. Försiktigt kom jag fram till ett bra läge och skulle just kasta ut, när jag fick se öringen där den stod bakom en sten och vinkade med stjärten. För djupt. Snabbt fästes en bit bly intill kroken, och så åkte masken ut i ån. Spöt hölls högt tills masken flöt över kanten till bassängen, då godbiten fick sjunka så mycket strömmen tillät. Det sjöng till i reven när öringen sög i sig masken — men inte kroken. Ny mask.

— Blev du rädd, eller blev aptiten väckt. Sannerligen, du kan slicka kroken ren, du. Fortsätt, fortsätt, snart gör du ditt stora misstag. Han gjorde det vid femte masken.

Vid Nylandsvallen blev det påbättring av maskförrådet. Behövdes det fem maskar för varje landad öring, gällde det att vara välförsedd.

Vid Skärvagsån.

På sträckan ned till Öjönåns sammanflöde med Skärvagsån hände intet, om man bortser från att ett par öringar tog sin beskärda del av maskburkens innehåll.

Det berättas om en fiskare som här vid sammanflödet varit med om en säregen händelse. Han hade fått på en präktig harr, och när den var en bit över vattnet sköt en mörk skugga i ett väldigt blixtnabbt språng ut över ån och snappade till sig harren mitt för näsan på den häpna fiskaren, och försvann.

Endast nykomlingen i vår fauna kan göra så — minken. Han hade lurpassat bakom fiskaren och tagit sin chans — djärvt och med fulländad precision.

Här finns det gott om mink som huserar vilt bland fågel och fisk. Våra inhemska djurarter har inget försvar mot nykomlingen.

Alltnog, även nu fanns det harr i ån och några hamnade i fiskeväskan.

Nu följde jag Skärvagsån motströms. Då och då blev det kvicksilver i reven när någon av de strida strömmarnas eller de spännande lugnvattens innevånare slukade kvällsvarden för glupskt.

I höjd med Dalsvallen knorrade kaffetarmen och måste tystas. När det var gjort, fann jag att skymningen skulle

Vid KÖPMANGATAN 26 i nya affärshuset med större affärs- och lagerlokaler står vi i år ännu bättre rustade för Edra **Julklappsinköp**

PRAKTISKA SAKER - SPORTARTIKLAR - VERKTYG
LEKSAKER - HOBBY-ARTIKLAR

SVÄRDS
Järnhandel

Julklappar
som passar alla!

Telefon 700 67, 714 33

komma inom kort, så det blev nog bäst att slå in på stigen upp mot Övre Skärvagen och traska på ordentligt för att hinna upp till en bra lägerplats före mörkrets inbrott.

Det gick nu inte. Sträckan är dryg och stigningen krävande. Takten dämpades. Mörkret skulle inte bli något bekymmer. Himlen var helt molnfri, och för några dygn sedan hade vi fullmåne. Det kändes ändå på något sätt trivsammare när de många skuggorna i björkskogen förbytts mot den fria vidden vid Övre Skärvagen.

Vid åns utflöde funderade jag på att vada över och ta vänstra stranden, dit månljuset skulle komma först. Men högra stranden var mer välbekant, och där, någon kilometer bort, har det en gång stått en fiskestuga och runt den platsen finns det gott om markkrypande, enbuskar och torra enknotingar. Månljus eller enljus? Jag valde enljus.

Vid niotiden var jag framme vid lägerplatsen och satte omedelbart igång med att samla bränsle för natten. Ingen svårighet.

Månen hade raskat på, han också, och höjt sig en bra bit ovan fjällkanten och gjorde det nästan ljust som på dagen. Nåja, då fick väl enknotorna ge värme. Temperaturen skulle säkert krypa under nollstrecket, vad det led. Så riggade jag upp tälttaket (yttertaket) som en reflexskärm, lade stenar på duken och fick tätt mot marken. Framför, på lagom avstånd, ställdes en halvcirkel med stora stenar, och därmed var lägret färdigt.

Nej, inte riktigt. Åter en gång följde yxan med ut på sök, nu efter en färsk enruska som blöttes ordentligt i sjön och lades inom bekvämt räckhåll. En sådan liten detalj i lägerlivet har en gång gett mig nattro, medan ett sällskap på mindre än 25 meters avstånd fick bryta upp och försvinna. Det hände i Norge, vid Trysilälven. Jag hade slutat vandringen för dagen och funnit en fin lägerplats på en gammal raserad fåbodvall alldeles intill vägen. En björkridå skyddade för insyn, och bakom stod storskogen tät. Så kom ett bilande gäng och tog läger på samma gamla vall. Snart brann våra lägereldar. Deras kunde ha räckt för ett helt kompanis matlagingsbehov.

Nu kom händelserna snabbt. Åter bilbullen på vägen. Skrikande bromsar (det fanns bara mekaniska på den tiden), och upp på vallen rusar en man och störtar sig över herrskapet med den stora elden. Där svärs och skriks och skälls. Elden rivs isär och släcks, tältet dras omkull, och jag hör hur han lovar följa dem tills de är ur hans revir. Ajaj! Är det en sådan herre.

Så kommer han mot mig. Synd, fem minuter till, och mackaronerna vore kokta... Jag skall släcka elden och bryta upp utan protester, ty han har rätt. I markerna är det torrt och eldfångt som fnöske efter en flera veckors intensiv värme. Eftersom jag är gående, kan han inte gärna följa mig ur reviret, hur litet eller stort det må vara, och när han har försvunnit får metaköket avsluta kokningen.

Nu är han framme.

— Ska jag packa ihop grejorna, frågar jag stilla.

Intet svar, men med skarpa ögon granskar han varje detalj i lägret. Så sker en snabb förändring hos honom. Vreden blåser bort, och det glimtar till en spjuver i ögonvrån när han lutar sig ned och lägger vänstra handen på en stor genomsur granruska, medan den högra handen lyfter på pannlocket och han konstaterar: Det kokar ju fint. Lagg i en klick smör så bränner dä inte fast.

Med kommandoton i stämman kallar han på dom andra. De kommer motsträvt, väntar sig väl mer ovelt. Nu följer en fackmans demonstration av min enkla lägerplats som gör, att jag lugnt kan ta av de färdiga mackaronerna och känna mig som hemma.

Se här, säger han, grässvålen är uppvikt, sanden under blottad och uppkraftad mot kanten och en stenkrans skyddar mot eldens spridning. Bränslet han har tagit är sånt som inte gnistrar och sprakar, här står en hink (den var av segelduk) med vatten och här, han hugger granruskan och restar den framför sällskapet så vattnet yr, har han en utmärkt eldsläckare, och elden är inte större än som behövs för matlagningen. Hade ni skött er eld lika bra, hade jag inte haft något att klandra er för, men nu måste ni försvinna härifrån.

Nu tände jag en ny lägereld, många många år senare, och handlade helt automatiskt på samma sätt. Ett par präktiga öringar rensades, saltades, beströddes med skorp-mulor och lades tillsammans med litet smör i den av aluminiumfolie hopvikta "långpannan", som ställdes på glöden. Och snart kom lönen för dagens möda, en verkligt delikat måltid.

Timmarna gled undan. Augustinatten stod frostigt klar och kall över fjällen, och i strandkanten låg en tunn skorpa av nyis. In under snedtaket smög sig lägereldens värme, ljuvlig och skön. Hjärnan malde tomgång. Sakta sjönk man in i en lätt slummer. Vaknade av kylan. Lade på mer bränsle och blåste liv i elden. Slumrade till igen. Ett otal gånger. Natten är lång och enen brinner fort men värmer enastående gott. Så kommer gryningen. Skuggorna viker undan för den nya dagen. Då sover bestämt poeterna, ty det är tusentals solnedgångar de besjungit men få soluppgångar. Ändå finns där lika förtätad stämning, lika behagliga färger och dessutom puttar den liv i hela naturen. Men i sådant kanske det inte finns någon poesi.

Lägret fick vara obrutet när det bar av längs stranden med spinnspöt i beredskap. Då och då går ett kast. Inte ett liv. Betebyte. Ofta. Så småningom kommer väl den färgkombination, som rödingen vill ha i dag. Förmodligen något rött. I närheten av inflödet från Holmsjön kommer ett ordentligt hugg. Det är Lundgrens patent, ett litet koppdrag, en osviktig och trogen hjälpare i nöden se'n 25 år, som hänger på reven, men jag är inte tillräckligt rutinerad fiskare för att bärga den fångsten.

En pipa rök får lugna upp nervdallringen, innan Lundgren åker ut igen. Ett turkast, långt och perfekt, och tämligen raskt spinner jag in Lundgren med den patenterade rörelsen. Han högg så djärvt och omdömeslöst, som behövdes för att få den i land, en röding på 7—8 hg. Snabb avlivning och avkrokning, ifall det skulle stå nå-

Anlita **F. N. Weidermans Buss AB**

Moderna turistbussar med nackstöd, radio och guidemikrofon. Begär offert!

Res med vår linjetrafik

Örebro—Kumla—Hallsberg—Vretstorp. Kumla—Hardemo. Kumla—Yxhult—Kvarntorp.

Kumla—Yxhult—Bredsätter—Älsta—Hallsbergs kyrka—Hallsberg—Kårstahult.

Tel. 703 65, 713 65

Från gamla albumblad

Johan Åsberg
1832—1916
stenhuggare, Yxhult
Johanna Åsberg
1831—1912
född i Hynneberg

Anton Axelsson-Puuke
bodde på Hynneberg på Yx-
bultsgården. P. sålde gården
till Conrad Adlers och flyt-
tade till Enhörna. Han var
adelsman.

Lovisa Jansson
(Lovisa på Rösa)
Uppges ha varit den första i
socknen som undervisade barn.
(Se art. om Röseholm sid. 16).

Per Erik Persson
lantbrukare, S. Mossby
1826—1918
Maja Stina Persson
1824—1907
född i Åby

gon mer där ute, röding lär ju gå i stim. Ujujuj. Högt, tio—femton meter långt, tvärstopp, backslag och en hopplös vabba rev på spolen. Det tog en lång stund att reda ut den trassliga härvan, och under tiden sjönk Lundgren till botten. Där han låg där låg han och vägrade definitivt att fortsätta vårt mångåriga kamratskap. Ny tafs och ett nytt litet drag i rött och silver kom på efter den förlorade umeåarn.

Innan jag nådde till Skärvagsåns utlopp hade tron på Lundgrens patent Umeå börjat svikta. Det nya draget gav faktiskt bättre resultat, 3—1.

Helt belåten vadade jag ån och tog stigen hem till lägret, där snart nystekt röding låg på tallriken.

Så återstod blott att bryta lägret och städa upp ordentligt, axla ryggsäcken och anträda vandringen hem till stugan vid Lillsjön.

Innan jag vände över kanten av Grönfjället, satt jag länge och såg ut över Skärvagen och den storslagna fjällvidden där frostnatten fått höstens tusende färger att brinna.

Kumlanytt år 1900

Folkmängden

i Kumla 1900 uppgick till 7.874 personer, ökning under 1899 med 109.

För vårdslöshet mot borgenärer

var vid hösttinget icke mindre än 10 kumlabor instämnda.

Sekelskiftet i Kumla

firades med en till trängsel besökt gudstjänst i kyrkan, där prosten Falk och komminister Pettersson predikade. Efteråt spelade en musikkår från kyrktornet några stycken för de i den stilla natten hemvändande skarorna.

Kumla stationshus i Paris.

Arkitekt F. Zettervall har bland andra ritningar anmält ritningar till Kumla stationshus för att utställas i Paris på årets världsutställning.

Till grustag

för Kumla mp. har inköpts ett tunnland skogsmark av hemmansägare Erik Jonsson i Södra Mos. Köpesumman var 925 kronor.

Hundskatten

utgår fortfarande med 5 kronor per djur. Av medlen skall 50 kronor användas till sockenboksamlingen, 100 kronor till skolpremier och återstoden till kyrkans restaurering.

Helgelseförbundet i sorg.

I sitt nummer för den 5 oktober ägnar N. A. en halv sida om de av HF:s missionärer, som fallit offer för kinesernas främlingshat.

Alltid färsk
TOBAKSVAROR

BRILON-pipan
av BRIar, nyLON och RATOS

Ombud för AB Tipstjänst

Tekniska artiklar - Pappersvaror - Tidningar - Tidskrifter
Böcker - Presentartiklar

Bergqvist & C:o, Cigarraffär

Köpmangatan 15, Kumla - Tel. 701 07

I hemmen vakades vid karbidlamporna

Här följer fortsättningen på överlärare JOSEF SVENSSONS föredrag 1951 vid Kumla landskommuns fest med anledning av kommunsammanslagningen (Hardemo och Kumla landskommun).

Häradsdomaren Lars Pärsson i Blacksta som var ordförande i Kommunalnämnden, och var utrustad med stilistisk förmåga, har i Kommunalnämndens protokoll 19 okt. 1917 skildrat hur ett sammanträde kunde hållas under svag belysning.

Under sammanträdets fortgång inföll skymning och mörker. Det blev omöjligt att fortsätta arbetet, emedan fattighuset var utfattigt på belysning, det fanns varken fotogen, stearinljus eller talgdankar ej heller spända torrvedsstickor. Och lika fåfängt var det även att söka anordna något ljus från "brasans sken", därför att arbetsrummet saknade den därför erfoterliga gammaldags öppna spiseln.

Under dessa "mörka stunder" blev det tal om att ajournera sammanträdet till dagsljuset nästföljande dag.

Kommer så föreståndarinnan för fattighuset in med en antik pjäs: en belysningsanordning från svunna dar. I avlidna understödstagaren, prästdottern Magda Norelius gömmor hade nämligen hittats en tredelad brännare av bleckplåt försedd med veckor, som utgjort en s. k. "Natt-lampa" samt en skvätt rovolja. Denna olja hälldes nu på ett tefat och på denna lysolja placerades sedan nämnda brännare.

Så påtändes denna egendomliga "lampa".

För nämnden blev det ett märkligt återsken från gamla tider, livligt belysande gångna släktens förnöjsamhet och ringa anspråk på — upplysning.

Nämndens ledamöter sågo ömsom på de små blickande ljuslågorna och ömsom på varandra. Slutligen när intrycket av detta säregna ögonblick att så oförmodat förställas in i en försvunnen tid något minskats vid tanken på plikten att fortsätta arbetet, insåg nämnden, att den vid denna "historiska upplysning" ej kunde erhålla en riktig syn på föreliggande ärenden.

Till följd därav framlades förslag att varje ledamot skulle satsa 10 öre till inköp av ett stearinljus. Så skedde och lyckades det sedan att i en stuga på "Kumlalammen" få köpa ett dylikt ljus, vid vars ljus sammanträdet fortsattes och avslöts.

Vid sammanträde 19/12 1917 strålade hemmet i ljus. Ingenjör Fredrik Therenius i Hallsberg hade kostnadsfritt indragit elektriskt ljus. Denne Fredrik Therenius dog hastigt några dagar senare, varför gåvan till ålderdomshemmet blev hans sista gärning i kommunen.

Kumla kyrka och ålderdomshem när seklet var ungt.

1918 kom en influensaepidemi, "spanska sjukan". Sjukdomen spred sig till praktiskt taget varje gård, varje stuga. Dödsfallen blev många, unga starka människor sjuka och döda inom ett par dagar eller en vecka. Denna höst var kulen och dimmig, nätterna mörka och i hemmen vakades vid fotogenlampor, ljusstumpar och karbidlampor vid sjuk- och dödsläger. Hjälpverksamheten var stor. Vid bondgårdarna såg grannarna till, att djuren blev skötta, då kanske de flesta vid gården låg sjuka. Man hjälpte på allt sätt.

Då vi hade som värst i min familj, kom Erik Jonsson i Norra Mos upp med ett kvarter fotogen, så vi skulle ha något till en liten "glänta", som lätt kunde tändas och släckas. Då en i min familj legat länge och inte fick behålla något av vad hon förtärde, inte så mycket som en sked vatten, och vi kunde vänta slutet när som helst, kom Karl Johan Gustafsson i Ekeby upp med litet kärnmjolk och sade: "Får hon behålla det här, går hon igenom." Det blev en vändning, och vänliga människor sände till oss kärnmjolk från många håll. Hösten 1918 var en hemsk tid. Varje dag hördes kyrkklockorna ringa till begravning. Skolorna var stängda, och det var mötesförbud.

Världskriget gick mot sitt slut, revolutionen skakade Europa och troner sopades bort. I Sverige gavs lika rätt åt alla män och kvinnor, att genom sin röst inverka på landets och kommunernas styrelser. 40-gradiga röstskalan slopades och rösträtten blev allmän och lika.

I större kommuner infördes fullmäktigemotioner. Den 19 maj 1919 höll Kumla kommunalfullmäktige sitt första sammanträde.

Sammanträdet leddes av kommunalstämmans ordförande Axel Pärsson, Granby, som blev fullmäktiges förste ordförande. En kommitté: Axel Pärsson, Granby, Lars Pärsson, Blacksta, O. L. Gillberg, Södra Mos, Erik Olsson och P. G. Gustafsson, Kumla, samt Josef Svensson, Hörsta, skulle utarbeta arbetsordning. P. G. Gustafsson föreslog, att särskild sekreterare skulle utses, vilket godkändes. Undertecknad valdes därtill och tjänstgjorde

Julen stundar

och "Frank-Olof" vill denna helg, som till de tidigare, bemöta kunderna med en god sortering. Julhandla därför hos

Frank-Olof Jansson

SPECERI-, CHARKUTERI- & MJÖLKAFFÄR

Kumla

TELEFONER:

Kontor, ankn. bostad 713 80

Affären, ankn. Charkuteriaff. .. 700 80

En unik bild från sekelskiftets Hardemo

Försommaren 1903 sänktes den s. k. Klockarbacken strax söder om Hardemo kyrka. Arbetet hade samband med bygandet av Hardemo kyrkskola för att bl. a. kunna klara infarten till skolgården. Arbetet leddes av Per Ersson, Skyberga, och kostade tillhopa 990 kronor.

Bilden är tagen från "skolgården" vid Lundmarkska skolan och byggnaden i bakgrunden är det år 1758 uppförda sockenmagasinet.

I första raden från vänster syns Karl Lundblad, Eneby, Karl Johan Lannby, Lanna, Karl Johan Karlsson, Glippsta, Per Ersson, Skyberga (arbetsledaren), kyrkovaktare Viktor Pettersson, Nybble, Erik Molin, Mossby och Erik Wilhelmsson, Glippsta.

I andra raden från vänster syns Aron Berger, Berga, Ivan Johansson, Skyberga, Melker Persson, Glippsta, Vilhelm Eriksson, Enebyfallet, Karl Grahn, Eneby, och Karl Schön, Skyberga.

Bilden välvilligt utlånad av Folke Andersson, Eneby.

till slutet av 1942, alltså till ett år efter kommunindelningen.

Inte mindre än tre utskott tillsattes: 1:a för ekonomiska frågor, 2:a för frågor om fast och lös egendom, uppfostringsfrågor, fattigvård och hälsovård, 3:e för beredande av alla val.

Det kan ju ha sitt intresse av att höra vad det var för folk: 1:a utskottet: bagaren K. E. Larsson, Åbytorp, fjärdingsman E. D. Arbin, skrothandlaren P. G. Gustafsson och överläraren Erik Ekdahl, Kumla, lantbrukare Viktor Larsson, Hjortsberga, förvaltaren Emil Mannerfeldt, Säbylund och lantbrukare Erik Larsson, Södra Mos. 2:a utskottet: grosshandlare Johan Andersson, Åbytorp, skofabriksarb. O. L. Gillberg, Södra Mos, lantbrukaren Adolf Johansson, Ekeby, stenarb. Herbert Johansson, Mossby, lantbrukarna Axel Olsson, Vissberga, och August

Eriksson, Sickelsta, samt grosshandlaren Erik Olsson, Kumla. 3:e utskottet: nämndeman Lars Pärsson, Blacksta, lantbr. Axel Olsson, Vissberga, lägenhetsägaren Ad. Larsson, Folketorp, lantbr. Ad. Johansson, Ekeby, stenarbetaren Herbert Johansson, Mossby, överlärare Erik Ekdahl, fjärdingsman E. D. Arbin, Kumla, lantbr. Erik Pärsson, Rala, och folkskoll. Josef Svensson, Hörsta.

Andra ledamöter i fullmäktige: fru Betty Hallmén, skofabriksförmän Olof Nilsson, fröken Eva Hammar, grosshandlare P. J. Carlsson, fabrikör A. G. Andersson, fiskhandlare Gust. Zetterlöf, fru Alma Ohlsson och skofabriksarbetare C. H. Qvarfordt, Kumla, lägenhetsägare J. E. Åcrantz, Åby, skofabriksarbetare Gustaf Ring och fru Maria Lundholm, Södra Mos samt ordförande lantbrukare Axel Pärsson, Granby.

Köp julgottarna i

KÅGES KONFEKTHÖRNA Pomona

Hagendalsvägen 4

Allt i konfektyrer och frukt. Glace till middagar och fester
Beställningar till tel. 71190

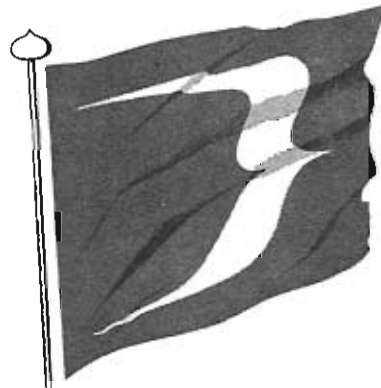
Haglund's
HAGLUND & SÖDERSTRÖM

SKINN & LÄDER

Ekman, Haglund AB

TELEFON: VÄXEL 792 30

Konjunkturerna växla!

SVENSKA LIV
• **HANSA**

försäkrar allt och alla

Se till att försäkrings-
skyddet är betryggan-
de! Om inte —

Ring upp

**SVENSKA
LIV**

repr. i Kumla och begär
offert

GUSTAF HAGSJO,
tel. 703 90

HERBERT WIDÉN,
tel. 704 85

RUDOLF WÆRN,
tel. 713 54

KUMLA

HSB-FÖRENING

En länk i en riksomfattande kooperativ bostadsorganisation

HSB:s Riksförbund

Bliv medlem och spar till insatsen i HSB:s Sparkassa!

Bo med bostadsrätt i stadens Centrum

Expedition:

Hagendalsvägen 20 - Telefon 713 51

Expeditionstider:

Måndag t. o. m. Fredag 10.00—11.30

13.30—15.00

Torsdagar dessutom 16.00—18.00

Kvarteret Vagnmakaren inflyttningsfärdigt 1962

HOLMSTRÖMS

Linnemagasin

**SPECIALAFFÄR FÖR
LINNEVAROR OCH SÅNGKLÄDER**

Kvalitetsvaror till låga priser

Tel. 710 25

Resterande ex. av Hugo Ericssons bok

MEDAN LÄGERELDEN BRINNER

*säljes till endast **8 kr.** i Dohlwitz
och HF:s bokh. En julklappsbok!*

Vår måltid intaga vi bekvämt och billigt å

MJÖLK-BAREN

Köpmangatan, Kumla - Tel. 702 86

Beställningar mottagas

Gör Edra julinköp i

GÖSTA BLIXTS

Speceri- & Matvaruaffär

Norra Kungsvägen 18

Tel. 706 12

Kumla Julblad är tryckt - omslaget i fem färger - på K/B Kumla Tryckeri

tag kontakt med

Säljande

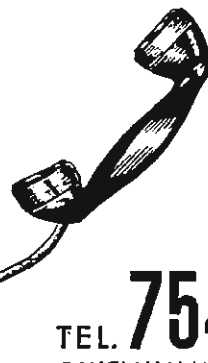
när det gäller förpackningar
med eller utan tryck

AKTIEBOLAGET

KUMLA KARTONG

INDUSTRI

V. DROTNINGGATAN 38, KUMLA

TEL. **75480**
RIKTNUMMER 019

De stilfullaste
NYHETERNA i

TYGER, GARDINER, BLUSAR
UNDERKLÄDER och STRUMPOR

Hills
Tel. 704 46, 714 47

Allt i modern Ansiktsbehandling, Manicure, Brudklädsel
hårvård! Krona, Slöjor och Diadem uthyres

MAGGIES Damfrisering

SKOLVAGEN 4 - Tel. 706 32
(Mitt emot Posthuset)

Kumla Motor- & Mek. Verkstad

Erik Fogelqvist

Tillverkar och försäljer olika slags SKOFABRIKSMASKINER såsom:
Skär- och Vikmaskiner, Bank-, Bandslip- och Ruggmaskiner, Slipmaskiner med borstar
Sandaipinnmaskiner. Naggmaskiner — Kullager, Remskivor, Komprimerade axlar

Magasinsgatan 19 - Tel. 703 51

Noggrant arbete garanteras. Billiga priser

SVENSKA LIV
• **HANSA**

försäkrar allt och alla

Ombud i Kumla:
Folkskollärare
GUSTAF HAGSJÖ
Telefon 703 90

När det gäller

Klänningstyger, Herr- och
Damunderkläder, Sybehör,
Strumpor samt Handskar

vänd Eder med förtroende till

GARTZVÄGENS

Manufakturaffär

Tel. 707 55

KUMLAIDROT'TEN

1961

*Kumla Julblads hederspris 1961 till IFK
Kumlas fotbollsmålvakt Hans Pettersson.*

IFK Kumlas fotbollslag har i år på ett mycket överrygande sätt vunnit sin div. III-serie och endast förlorat 2 matcher samt presterat den imponerande målkvoten 90—19. En som mycket verksamt bidragit till detta goda resultat är målvakten och lagets straffsparksspecialist Hans Pettersson och Kumla Julblads jury har därför beslutat att ge honom årets hederspris.

Hans Pettersson är 21 år gammal. Han började sin fotbollsbana i IFK:s pojklag 1954 och har ej beträtt någon annan plats i laget än målvaktens. Sin framgång som sådan förklarar han med ett enda ord: träning. Denna, som bedrivits under Sven Ove Svenssons ledning och vilken således får ta åt sig en del av äran av sin adepts framgång, har varit mycket hård men nyttig, hävdar Hans Pettersson. Årets goda resultat i serien anser han dessutom bero dels på träningslägret i Åsa, där grabbarna fick trimmas ihop under en hel veckas tid, och dels på den goda sammanhållning, som under Gunnar Sahlins

Hans Pettersson

En fartfylld bild med från vänster landslagsmännen Gunnar Nordahl och Sven Ove Svensson samt Kumla Julblads pristagare Hans Pettersson.

lagledarskap rätt inom laget. I den nu avslutade serien har Hans Pettersson slagit in inte mindre än nio straffar. En unik händelse inträffade i den ena matchen mot Fiskevik, då han först klarade en straff och sedan lyckades slå in en bakom motståndarmålvakten. Sin bästa match anser pristagaren inte att han gjort i A-laget utan som junior vid en match mot Eskilstuna. En rolig episod drar han sig till minnes från en match i Karlstad, då domaren i hastigheten råkade visa ut en helt oskyldig kumlaförsvare, som varken rört bollen eller motspelaren. Det hela redde så småningom upp sig och rätt spelare lämnade banan samtidigt som domaren fick be den tidigare utvisade om ursäkt.

Hans Pettersson tycker att det skall bli roligt att åter få spela i div. II, då han anser att laget spelar betydligt bättre mot starkare motståndare. Några som helst planar på att lämna IFK Kumla till förmån för exempelvis Örebro SK, som det ryktats om, har han inte.

Vi gratulerar pristagaren och önskar honom lycka till i fortsättningen.

★

Den fria idrotten domineras av damerna och även i år har Gunda Norrman varit föreningens och distriktets främsta med bl. a. flera nya distriktsrekord. Vid femkamp-SM placerade hon sig som tvåa med nytt distriktsrekord och detta gjorde att hon blev uttagen att representera Sverige vid Nordiska Mästerskapen i Oslo, där hon erhöll en hedrande fjärdeplacering. Vid årets junior-SM belade hon 2:a platsen på 80 m häck på ny distriktsrekordtid. Detta resultat förbättrades på stora SM då hon även satte nytt rekord på 200 m löpning. Tillsammans med Elsie Larsson, Sigrid Norrman och det nya

FOLKETS HUS

*Teater • Film • Lokaler • Butik för tobak och tidningar
Arrangerar bröllop, middagar, samkväm i trivsamt miljö*

RING 70152

Innehållsförteckning:

	Sid.
Önskelistan. Julbetraktelse av komminister Karl-Erik Garlov, Tysslinge	1
Ett bidrag till Kumla kyrkas historia. Av landsantikvarie Bertil Waldén, Örebro	2
Ekonomisk beskrivning av Kumla socken 1762. Av landshövding Adolf Mörner. Sammanställd av byggnadsintendent Henning Julin, Stockholm	3
Vestaprästerna, deras tjänst och boställe II. Av doktor Jonas L:son Samzelius, Uppsala	6
I väntan på tåg... Av konstnär Walter Holmström ..	8
Kumlabokens första band. Av statsgeolog Walter Larsson, Stockholm	9
Kumla och järnvägen. Av redaktör Sture Hoffman, Örebro	10
En kväll med folkpensionärer. Av boktryckare Nils Helander	13
Röseholm — bilder från en avslutad epok. Av kommunalkamrer Tage Tapper	16
En 92-åring i Hagaby. Av Nils Helander	18
I Kumla by för 90 år sedan. Av Tage Tapper	20
Carl Hartzelius. Hågekonster och livsintryck från min levnadsöga. Av C. H.	24
Min barndoms gata IX. Av Nils Helander	26
Yxhultskusk i ett kvartssekel	28
Från min Kumlatid. Av kyrkoherde Allan Abenius, Österåker	29
Vi är också Kumla. Av redaktör K. G. Arrbäck, Västerås ..	30
Min barndoms Hallsberg. Av fru Anna Andersson, Kumla	33
Erik Widlund berättar om sitt långa liv. Av redaktör Lennart Ekegård och Nils Helander	36
På fisketur i sjället. Av skofabriksarbetare Hugo Ericsson ..	38
Från gamla albumblad	40
I hemmen vakades vid karbidlamporna. Av framlidne överlärare Josef Svensson	41
Kumlaidrotten 1961. Av bokhandlare Algot Dohlwitz ..	43
Kumla julblads korsord. Av Henning Julin	44

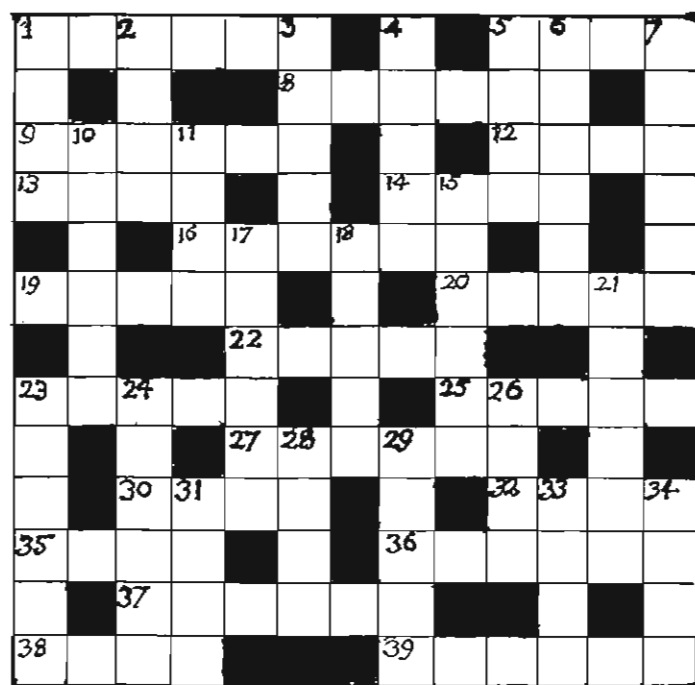
De två förnämliga bokverken
KUMLABYGDEN
och
VIBYBOKEN

är tryckta hos
KB KUMLA TRYCKERI - KUMLA

stjärnskottet Birgitta Persson förbättrade hon stafettrekordet för distriktet på 4×100 m vid en klubbmatch mot IF Thyring i Oslo. Som avslutning på säsongen förbättrade hon vid ett lopp på Stockholms Stadion distriktsrekordet på 200 m, vilket nu lyder på 25,7 sek.

Algot Dohlwitz

Kumla Julblads korsord 1961

Vågräta ord:

1. Skostad. (6)
5. Envis fyrfoting. (4)
8. Er nationalitet? (6)
9. Den 23. 1. (6)
12. Urgammal kulturstat. (4)
13. På slangspråk "nobba". (4)
14. Slingerväxt. (4)
16. Garn i klorform. (6)
19. Utan häg. (5)
20. Högväxt vadare. (5)
22. Saknas sällan vid tamburdörr. (5)
23. Krigsfången berättar vad han fått.....(5)
25. Italiensk sjöstad. (5)
27. Finns i första och i andra kammaren. (6)
30. Ej dag. (4)
32. Luden. (4)
35. Fot. (4)
36. C-dur, t. ex. (6)
37. Odelbara kroppar. (6)
38. Tillhör korparnas familj. (4)
39. Bör man inte väcka. (6)

Lodräta ord:

1. Ofruktbar mark. (4)
2. Den 18. 5. (4)
3. Äro arvtagare emellanåt. (5)
4. Ej så vanligt kvinnonamn. (5)
5. Tordön. (4)
6. Brukar man bräcka. (6)
7. Den 26. 10. (6)
10. Ändamålet får ibland helga.....(6)
11. Långt ryttarvapen. (4)
15. Får man ibland medicin.....(6)
17. Kvm. (6)
18. Kan brist stundom vara. (5)
21. Ha vi två var. (6)
23. Ytterplagg. (6)
24. Bör man vara i krävande fall. (6)
26. Bär blå bär. (4)
28. Är odelbar. (4)
29. Biskopsmössa. (5)
31. Flicknamn. (4)
33. Läkande dryck. (4)
34. Riktning. (4)

För den först öppnade rätta lösningen utbetalas, i likhet med förra julen, ett första pris av 10 kronor. Andra och tredje pris 5 kronor.

Lösningarna, som adresseras "Kumla Julblads korsord", fack 95, Kumla, skola vara inkomna senast den 15 januari 1962. Pristagarnas namn meddelas som vanligt genom anslag i Dohlwitz bokhandel.

Pristagare 1960:

- 1) Fru Ella Westmark, Rådmansg. 3, Örebro, 2) Fru Rut Åkerfors, Knektg. 4, Kumla, 3) Gunnar Johansson, pl. 707, Hällabrottet.

Gå ej omvägar

GÅ RAKA VÄGEN TILL

KUMLA BYGGVAROR - Telefon 709 45
KUMLA VEDGÅRD - Telefon 708 68

Tegelrör, Mur- och Fasadtegel - Byggnadsmaterial samt Järnvaror - Allt för golv (Linoleum m. m.)
Trävaror av alla slag - Kol, Ved och Oljor

För Edra transporter anlita

KUMLA-HALLSBERGSSORTENS *Lastbilcentral*

- Utför alla slags transporter
- Lastmaskin och trailer för hyrning
- Försäljer: Sand, grus och makadam

Telefoner:

Kontoret, Sveavägen 11, Kumla växel 792 40

Blåberga grustag 0582/114 67

John Englund & C:o K/B

BLECK- & PLÅTSLAGERI

Ringvägen 18, Kumla Tel.: 708 22

UTFÖR ALLA SLAGS
Plåtlageriarbeten

MODERATA PRISER

BEGAR OFFERT

Kumla Måleribolag AB

von Rosensteins väg 3

Tel. 702 27 - Verkst. 706 65

UTFÖR ALLT INOM BRANSCHEN

Förstklassigt arbete - Moderata priser

Örebro läns Lantmäns Centralförening

Filial i Kumla

FODERAMNEN - GÖDSELMEDEL - SPANNMÅL

Telefoner: 701 77, 705 87

FRÖER - STRÄFODER - UTSADEN - BETNINGSMEDEL M. M.

Kumla Begravningsbyrå

Ombesörjer allt för såväl jordbegravning som eldbegängelse. Begravningsbil tillhandahålles

Telefon 700 61

En julklappsbok!

"MER SKOMAKARE ÄN FOLK"

Inbunden i trevligt band 15:—

Hos bokhandl. i Kumla och Hallsberg

Värme- och sanitära installationer

inom såväl nybyggnader som gamla byggnader, servisledningar, vattenmätareanläggningar samt inställning och justering av element och radiatorer för bränsleekonomi. Packning av kranar, rensning av avlopp samt alla förekommande reparationer utföres.

Kumla *R*örinstallationer

Kontor och lager ODENGATAN 3, KUMLA — Tel. 711 80

Av Kumla stad auktoriserad rörledningsentreprenör

Rådfråga oss innan Ni låter utföra installationer och reparationer

KUMLA ÅKERI

Innehavare: HENRY och HARALD KARLSSON

Rekommenderas!

UTFÖR ALLA SLAGS KÖRNINGAR

Telefoner 706 58 och 706 59

AB. HJ. MODINS

Klack- & Lädervaruindustri

HALLABROTET

Tillverkning av:

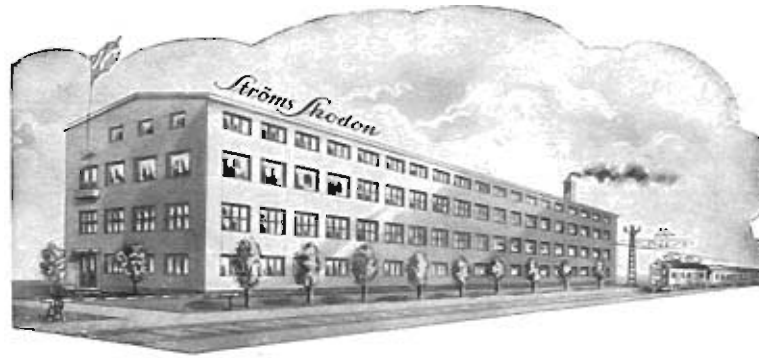
LÄDERKLACKAR

POMPADURKLACKAR

såväl dam, mans som barn

alla slag

Tel. Örebro 723 79

C. G. STRÖMS AB.

TEL. VÄXEL 709 20 **KUMLA** ETABLERAD 1888

T I L L V E R K A R

KVALITETSSKODON

VARUMÄRKE

Bygg brandtryggt

I ett Ytonghus "stenhus i byggsats" kan Ni känna brandtrygghet och ekonomisk säkerhet.

När Ni köper ett Ytonghus får Ni en byggsats, som innehåller YTONG — ett värmeisolerande och brandsäkert stenmaterial, som är lätt att bygga med — samt trävaror, snickerier och natursten. Med byggsatsen följer också fullständiga entreprenadhandlingar såsom arbetsritningar och -beskrivningar för byggnadsarbetet, värme, sanitet och elektrisk installation. Ni får även hjälp i tekniska, ekonomiska och administrativa byggnadsfrågor.

Resultatet blir en bra och billig bostad — sparad kapital.

Rekvirera vår katalog, som presenterar hustyper passande många smakriktningar.

AB YTONG-hus

Länsrepresentant:
BYGGSERVICE
G. Fredriksson
KUMLA • Tel. 756 50